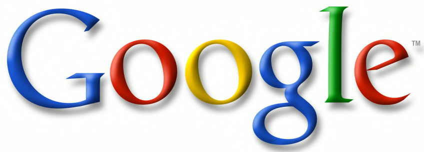

GERARDI JOANNIS VOSSII

DE

ARTIS POETICÆ NATURA,

AC

CONSTITUTIONE

LIBER.

AMSTELODAMI,
Apud Ludovicum Elzevirium,
CIↃ IↃC XLVII.

NOBILISSIMO,

Amplissimo, ac Clarissimo Viro,

JACOBO CATSIO,

Equiti, Præpotentium Hollandiæ, ac VVestfrisiæ Ordinum Syndico Supremo, Magni Sigilli Custodi,

GERARDUS JOANNES VOSSIUS

S. P. D.

OFFERO munusculum; vile, si vires considerem donantis; majus, si illud animo ejus metiar, ac promtissimâ voluntate: penè maximum dixero, si attendam erga hujusmodi illius adfectum, cui mitto. Quid enim summo poetæ, vel gratius, vel convenientius, dare poteram, quàm de re Poetica? Non quasi nunc pandam Artem ipsam; quod alio in opere tribus à me libris factum est: attamen eò, quia scripsi de Arte. Propositum enim mihi fuit agere de Poeticæ nomine, defi-

nitione, fine, inventione, & diſtributione. Quæ *Præcognita* ſolent nuncupari: ac licet vix aliud, quàm guſtum exhibeant diſciplinæ, nec niſi confuſam artis notitiam præſtent: doctrinæ tamen ordine præeunt; quia viam muniunt ad ſcientiam ipſam. Fortaſſe ſatis erat, hanc ſolam attuliſſe cauſſam inſtituti mei. Sed enim præterea compulſus ſum juſtiſſimâ admiratione nominis Tui. Si ingenium cogitem, Venus, & Charites, illud omnium elegantiarum rore imbuerunt. Si doctrinam, quas non artes, ac ſcientias, capaciſſimâ illâ mente complexus es: quò ſic laudibus pariter abundares, tum excelſis illis hominis πολιτικȣ, quo in ordine tot jam annos præclarum nomen ſuſtines: tum clariſſimi poetæ, cujus eſt animum diffundere per omne diſciplinarum genus. Jam ſi virtutem conſiderem, undique ea è Mentis ſacrario

ub

ubi habitat, elucet. Si dignitatem, quàm illuſtris eſt locus, in quem Te Prudentiæ, & Eloquentiæ genius extulerunt; & ita extulerunt, ut non abducerent tamen à ſtudiis noſtris. Si humanitatem, poſſe hanc etiam eximiam eſſe, & tamen cum ingenio, doctrinâ, virtute, ac dignitate, concurrere, exemplo tuo comprobâſti. Denique ſi benefacta hominis πολιτικοῦ æſtimemus: quàm Tibi quotidie bene conſulendo in Ampliſſimo Illuſtrium Hollandiæ, & Weſt-Friſiæ Ordinum conſeſſu, univerſam obſtringis Rempublicam noſtram. Sin merita eximii poetæ cogitemus; cui non ordini prodes poetando de civili, ac morali vita! Quod eſt non unius ditionis; ſed tot terrarum (rem arduam) mores emendare. Jam mitto, quòd privatim etiam omnibus, imprimis literatis, benefacere non ceſſas. In quibus etiam nomen profiteor

meum. Itaque (quod præfiſcini dixerim) immortale jam nomen obtines; quò magis fruaris, poſtquam vixeris. Scio, quæ modeſtia eſt tua, haſce laudes potiùs dices tribuendas eſſe amori meo, quàm virtutibus tuis. Sed quæſo, patere, ut quæ bonorum jam omnium ſermone celebrantur, eadem meo quoque ſuffragio confirmem. Et ſi moleſtus is ſermo noſter fuit, cogita, mea quoque interfuiſſe, ut omnes cognoſcerent, non degenerâſſe me ab antiquis; quibus tantopere placuit προσωπεῖον τηλαυγὲς προκείμενον τοῦ λόγου *, ut Dionyſii Halicarnaſſenſis † verbis utar. Ac viſum quoque idem fuit Ariſtidi Sophiſtæ; qui ajebat, τοὺς μὲν νεὼς τοῖς θεοῖς προσήκει καθιεροῦν· τοὺς δὲ ἄνδρας τοὺς ἐλλογίμους τῇ τῶν βιβλίων ἀναθέσει τιμᾶν *. Nimirum judicabant, ſplendore pulcherrimi nominis alieni hoc ſe conſequi, ut pulchrior labor ſuus videretur: haut ſecus

* *perſonâ præfulgidâ ſermonis vel libri initio conſtitutâ.*

† *præceptis de oratione panegyricâ.*

* *templa conſecrare Diis; viros verò eximios decet librorum dedicatione honorare.*

ac

ac ager videbitur melior, si sole splendente Favonium spectemus. Similiter igitur & ipse volui; ut, quia laus non sufficeret ex illis, quæ scripsi; accederet altera ex eo, cui inscripsi. Quo pacto erit, ut quantum hæc nostra deprimuntur auctoris sui ingenio: tantum adsurgant splendidi tui nominis famâ.

Deus Opt. Max. Te, Nobilissime, ac Clarissime Vir, Reipublicæ, familiæ, ac amicis diutissimè salvum ac sospitem conservet. Amstelodami. cIↄ Iↄc XLVII. Prid. Kal. Sextiles.

GERAR-

GERARDI JOANNIS VOSSII,

DE ARTIS POETICÆ NATURA, AC CONSTITUTIONE,

LIBER I.

CAP. I.

ARGUMENTUM *operis. Oratoriæ, & Poëticæ, multa esse communia; quæ rectiùs in Oratoria, quàm Poëtica, tradantur. Ejus caussam esse, quòd Poëtica & tempore, & naturâ, posterior sit: atque id contra veteres comprobatum.* Poëtæ *etymon, quod postea pleniùs explicabitur, generatim adfertur; deque eo Suetonii Tranquilli sententia ex parte refellitur. Quid Latinis* factores, *&* factus. Scriba, *&* scriptor, *pro poëta. Alia poëtarum appellationes.* Dictamen *Latinobarbaris pro poësi.*

CUm duplex sit eloquentia, Oratorum una, altera Poëtarum: multa hactenus scripsi de priori illa: sed ita, ut eâdem longè plurima pertractarem non minùs pertinentia ad poëtam, quàm ad Oratorem. Nec aliter licuit; quia, ut ait Fabius, † *Habet omnis eloquentia aliquid commune.* Quod inde est, quia Oratoria, & Poëtice, germanæ sunt sorores: ut, quamvis discrepare eas in non paucis cernamus, in multis tamen necesse etiam sit convenire. Ac communia illa Cæsar quoque Scaliger, in præclaris de re Poëtica libris, exponenda sibi exístimavit. Eum verò movisse videtur, quòd Poëtice solutâ oratione multò sit antiquior; si veteres audimus. Docet hoc Strabo lib. 1: item Maximus Tyrius oratione eâ, quâ Poëticen laudat. Atque ex junioribus pluscula de eo Lilius Gyraldus lib. 1 Historiæ Poëtarum *. Valde verò infirmum est argumentum, quo hoc adstruere laborat Strabo; quando, ut antiquius esse carmen probet, sic scribit: Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ πεζὸν λεχθῆναι τὸν ἄνευ τοῦ μέτρου λόγον, ἐμφαίνει τὸν ἀπὸ ὕψους τινὸς καταβάντα καὶ ὀχήματος εἰς τοὔδαφος. *Etiam illud, quòd oratio dicatur pedestris, argumento est, orationem è sublimi,*

† *Lib. 10. cap. 2. sive de Imitatione.*

* *Pag. 12. edit. Basil. an. 1580.*

limi,

limi, & quasi vehiculo, descendisse in humum. Nobis contrà videtur, pedestrem vocari, non quia ad eam, velut è vehiculo, descenderint; sed quia ex illa, velut ab humo, adscenderint. Nam ea quasi humi graditur, si conferas cum carminis grandiloquentia. At non dubium, quin priùs pedites simus, quàm equites. Satis etiam liquet, homines priùs prosâ locutos, quàm metro. Parùm verisimile est, non vidisse hæc veteres. Jure igitur quæritur, quid eos impulerit, ut poëticen antiquiorem putarent. Aliqui id sensisse arbitrantur, tardiùs numeros esse observatos in prosâ, quàm in carmine; seriusque artificium prosæ obtinuisse, quàm carminis. Alii censent, priùs carmine fuisse literarum monumenta ad posteros transmissa, quàm solutâ id fieret oratione. Sanè Mosaicis libris nihil antiquius habemus. Hi prosâ conscripti; in quibus tamen cantica quædam exstant. Fortasse illa veterum opinio ex eo originem cepit; quia, cùm necdum scribendi usus obtineret, carmine complecterentur res gestas, partim ut faciliùs memoriæ mandarentur, partim ut cani quoque possent. Horum exemplo, etiam cùm jam res scripto signarentur, placuit memorabilia quæque carmine propagari. Quamquam verò non magnopere repugnem, quò minùs libri carmine priùs, quàm prosâ, scripti fuerint apud Græcos: non tamen id verum puto de gentibus cæteris. Nam cum triplex sit cura sermonis; ut sit emendatus, ut ornatus, ut modulatus, sive, ut Græci dicunt, ἔμμετρος: secundo horum continetur prius; tertio autem comprehenditur utrumque; haut aliter ac in facultatibus animæ contingit, ubi vegetativam sensiva, utramque rationalis complectitur. Quare, ut prior est Grammatici labor, quàm Rhetoris: ita Rhetoris prior fuerit cura, quàm Poëtæ. Unde est, quòd Poëtæ quidem prosâ quoque uti sciunt: sed non Orator continuò carmen nôrit condere; ut apud Laërtium est in Xenocrate: qui hanc esse ejus rei caussam putat, quia oratoria sit naturæ, poësis verò artis. Quod si oratorius sermonis ornatus prior est poëtico; idem fateri cogemur in cæteris, ubi Orator, & Poëta, conveniunt. Soluta igitur oratio antecedit ligatam, ut naturâ, sic tempore: eoque æquum est, ut, quæ utrique communia sunt, non tam in poëtice, quàm eâ in arte, tractentur, quæ circa orationem versatur solutam. Utrobique verò *illa* velle exponere, non alîus est, quàm qui abuti otio velit, & suo, & alieno. Quamobrem non est, quòd aliquis à nobis in hisce

nunc

nunc Exercitationibus exſpectet, unde à poëtis laudentur perſonæ, facta, res; quibus argumentis utantur in adhortando, gratulando, conſolando, & ſimilibus; aut quomodo iram, amorem, miſericordiam, cæteroſque affectus, concitent; aut quo pacto mores diſtinguant pro ætate ac fortunâ, vitæque conditione. Nihilo etiam magis nunc in conſiderationem veniet, quibus verborum, ſententiarumque luminibus carmen ornetur; aut quomodo dictio reddatur ſublimis, vel tenuis; item gravis, florida, vel aſpera. Nam & hæc, quæ universè Elocutionem reſpiciunt; & priora, quæ ex iiſdem petuntur Inventionis locis; abunde excuſſimus in Oratoriis noſtris; nec ea Oratorum modò, ſed Poëtarum etiam exemplis illuſtravimus. Neque primus hanc inſtiti viam: ſed (ut Græcos mittam) ſecutus in eo duces ſum Tullium, Fabium, Macrobium, alios: qui quicquid penè ad eloquentiam pertinet, id ex poëtis demonſtrant. Nimirum quia ſorores hæ, ut vocabamus, domos habitant contiguas; deque uno, ac eodem fonte, ſæpe hauriunt, quod bibant. De communi igitur hoc fonte nemini, niſi obiter fortaſſe, propinabimus nunc: ſed de iis, quæ Poëtice planè pro ſuis, imò propriis, agnoſcit. Ac à poëtarum quidem appellatione ordiemur.

1. §. *Nihil apertius eſt, quàm poëtas ſic dici* ἀπὸ τοῦ ποιεῖν, *quod eſt* facere, *vel* fingere.

Nempe, ut artem Poëticam, ſic quoque nomen ejus Latini debent Græcis: quemadmodum & Hebræis poeſis non tantùm שיר, *ſchir*, vocatur, ſed & פיוט, *pijout*; quod abſque dubio corruptum eſt ex Græco. Satis autem mirari nequeo, in re tam aperta aquam hæſiſſe homini Romano, & Grammatico non è multis. Dico Suetonio Tranquillo; qui *Poëticen* non à ποιεῖν, ſed ποιότης deducit; quod *qualitatem* nos dicimus. Scripſit illud opere de Poëtis: unde Terentii, Horatii, ac Lucani, & præterea unius, atque alterius, vita ſupereſt; tum autem fragmenta pauca, quæ nobis Grammaticorum induſtria conſervavit. In iis eſt iſtud, quod nunc adfero: *Cùm primùm homines exutâ feritate rationem vitæ habere cœpiſſent, ſeque ac Deos ſuos nôſſe: cultum modicum, ac ſermonem neceſſarium, commenti ſibi, utriuſque magnificentiam ad religionem Deorum ſuorum excogitaverunt. Igitur ut templa illis domibus pulchriora, & ſimulachra corporibus ampliora faciebant: ita eloquio etiam quaſi auguſtiore honorandos*

putaverunt, laudesque eorum & verbis illustrioribus, & jucundioribus numeris, extulerunt. Id genus, quia formâ quadam efficitur, quæ ποιότης dicitur, poema vocitatum est, ejusque fictores poëtæ. Citat hæc ex Tranquillo Isidorus lib. VIII. Orig. cap. VII. Ac fortasse eò respexit Suetonius, quòd ποιεῖν à ποῖος esse videatur; quia qui ποιεῖ, novam
* *Qualitatem.* ποιότητα * inducat. Sed utcumque illud est, ποιητὴς ὁμοίως est à ποιεῖν.
† *De re rust. cap. 12. & 64.* Quare qui Græcis ποιηταὶ, hi Latinis, si verbum verbo vertas, *factores* dicerentur. At Catoni † *factores* sunt, quos Græci ἀμοργεῖς vocant. Ac Varroni * similiter *factus* est tantum olei, quantum uno
* *Lib. 1. de re Rust. cap. 24.* tempore conficitur. Plauto *factores* appellantur omnes, qui alicujus sunt factionis. Uti Curculione †, ubi de factione utrâque ludentium pilâ, sic loquitur:
† *Act. 2. sc. 3.*

Tum isti, qui ludunt datatim servi scurrarum in via,
Et datores, & factores, omnes subdam sub solum.

Poetas verò Latini potiùs *scribas* dixere, aut *scriptores*. Festus: *Scribas proprio nomine antiqui & librarios, & poetas vocabant. At nunc dicuntur scribæ quidem librarii, qui rationes publicas scribunt in tabulis. Itaque cùm Livius Andronicus bello Punico secundo scripsisset carmen, quòd à virginibus est cantatum, quia prosperiùs Resp. Romana geri cœpta est: publicè adtributa est ei sedes in Aventino ædis Minervæ; in qua liceret scribis, histrionibusque, consistere, ac dona ponere in honorem Livii, quia is & scribebat fabulas, & agebat.* Hinc *scriptorem* eum quoque nominat Horat. lib. II epist. ad Augustum:

——— *Habet hos numeratque poëtas*
Ad nostrum tempus Livî scriptoris ab ævo.

Sunt aliæ etiam appellationes poetarum. Nam & σοφισταὶ dicti; ut à Dionysio notatum, & Pindari interprete. Atque ita Cratinus, in fabula Archilochi, Homerum, & Hesiodum, admirans, *sophistas* appellat. Atque idem ex Æschilo comprobat Athenæus. Etiam διδάσκαλοι vocati, dramatici inprimis, tanquam humanæ vitæ magistri; ut inter alios monuit Harpocration; qui Pentaclea poetam ab Antiphone ait διδάσκαλον nominatum. Ac particulatim comœdiodidascalos, & tragœdiodidascalos, vocari videmus. Dicti & poëtæ ἀοιδοὶ, μελοποιοὶ, ᾠδοποιοὶ, ῥαψῳδοὶ, μουσοποιοὶ, μουσοπάταγοι. Sed de hu-
* *Pag. 20 edit. Basil. an. 1580.* jusmodi nuncupationibus adiri ab aliis, quàm à me exscribi, malim Lilium Gyraldum dialogo primo Historiæ Poetarum *. Superioribus seculis, quibus barbaries obtinuit, ποίημα vertebant *dictamen.*

ctamen. Unde vetus Aristotelicæ vitæ, à Nunnesio editæ, interpres *Iliadis dictamen* dixit, de poemate Iliados agens, quod Aristoteles à se emendatum dederat Alexandro.

CAP. II.

Utrùm poëtis à faciendis versibus, an à fingendis fabulis, nomen impositum sit. Posteriorem sententiam placuisse Aristoteli, atque etiam Platoni. λόγον ἔμμετρον non sufficere, ut quis poëta dicatur: sed exigi præterea dictionem metro ligatam, & spiritu poëtico animatam. Utcunque verò non sufficiat metrum, ut quid poema dicatur, semper tamen id requiri. Contrariam sententiam tribui Aristoteli, cùm ab aliis, tum Robortello. Quantopere de eo dissentiant homines doctissimi, quid Aristoteles intellexerit per ψιλὺς λόγυς, per ἐποποιΐαν, & per Socratis sermones. Iis assensum, qui per ψιλὺς λόγυς intelligunt sermonem pedestrem; per ἐποποιΐαν, imitationem seu prosâ, seu carmine, institutam; per Socratis sermones, Platonis dialogos. Corrupto Suidæ loco deceptos, qui Sophronis mimos prosâ fuisse scriptos contendunt. Carminis ἔτυμον, *ac vel eo solo cognosci, poetis potiùs à metro esse nomen, quàm à fictione. Quo nomine vocare oporteat Herodoti historiam, si in carmen redigatur; vel Homeri Iliada, si eadem prosâ conscribatur.*

I. §. SED *in quæstione est, utrùm poetæ nomen sint consecuti à faciendis versibus, an à fingendis fabulis: quòd nimirum Dei instar res velut condant. Posteriorem sententiam sequuntur veterum præstantissimi.*

Uti Aristoteles in reliquiis librorum de re poetica: ubi cùm alia multa, præter opinionem vulgi, dicuntur; tum illud inter cætera, imitationem esse animam poesios; atque Empedoclem, qui de rerum naturâ carmine scripsit, philosophum magis esse, quàm poetam: neque Herodoti historiam poëma futurum, si poeticis fuerit numeris ligatum. Quomodo nempe Rufus Avienus, Servio teste, Livium carmine expressit Jambico. Sed & ante Aristotelem hoc ipsum docuerat Plato, cujus illud in Phædone: Ποιητὴν δεῖ, εἴπερ μέλλοι ποιητὴς εἶναι, ποιεῖν μύθυς, ἀλλ' ὐ λόγυς. Utrumque secutus Plutarchus; qui, libro de audiendis Poëtis, judicat, Empedoclem,

& Parmenidem in Physicis, Nicandrum in Theriacis, Theognidem in sententiis moralibus, carmen, non poëma condidisse; numeros autem pro vehiculo mutuatos esse à Poetâ, quò pedestris effugerent styli humilitatem. Nam, inquit, θυσίας μὲν ἀχόρους, καὶ ἀναύλους, ἴσμεν· οὐκ ἴσμεν δὲ ἄμυθον, οὐδὲ ἀψευδῆ ποίησιν. *Sacrificia novimus choris & tibiis carentia; Poesim verò fabularum, & figmentorum expertem, non novimus.* Itaque & Poëticen vocat τέχνην μιμητικήν. &, ex vulgato Simonidis dicto, scribit, ζωγραφίαν μὲν εἶναι φθεγγομένην τὴν ποίησιν, ποίησιν δὲ σιγῶσαν τὴν ζωγραφίαν. *Picturam esse poesim loquentem; poësin autem tacitam picturam.*

2. §. *Solum profectò metrum poëtam non facit.*

Neque enim putandum, quisquis sciat versum pedibus instruere, eum cum Ennio obdormivisse in Parnasso, ac derepente scilicet poëtam prodiisse. Sanè Horatius, qui planè ignorare non potuit, quid sit poëtam esse, negat se in satyris, atque epistolis, nomen mereri poëtæ. Ut in quibus nihil sit præter metrum: cùm in poëta quiddam longè augustius requiratur. Sed audiamus vatem ipsum *:

* Lib. 1 sat. 4.

Primùm ego me illorum, dederim quibus esse poetas,
Excerpam numero: neque enim concludere versum
Dixeris esse satis, neque siquis scribat, uti nos,
Sermoni propiora, putes hunc esse poetam.
Ingenium cui sit, cui mens divinior, atque os
Magna sonaturum, do nominis hujus honorem.

Etiam Fabius, lib. x cap. 1, Cornelium Severum meliorem ait versificatorem, quàm poetam. Quæ satis ostendunt, neutiquam sufficere, ut rem metro non ineleganti incluseris. Quid igitur hac parte stultius dici possit Cæsare Michaële Parapinace? qui cùm poeticam nec primoribus degustâsset labris; simulac accepisset rationem faciendi versiculos, speravit, se jambos facturum æternùm duraturos: si verè de eo scribit Glycas in IV Annal. † Elusum ait à Psello, quo magistro utebatur. Eoque nomine ludibrium uterque debuerit.

† P. 466. edit. Basil. a. 1572.

3. §. *Nimirum, præter metrum, minimùm requiritur dictio non vulgaris; talis videlicet, qualis esse poëtarum solet: & ea dictio debet animari spiritu poëtico.*

Hinc

Hinc Eumolpus apud Arbitrum præclarè inquit, *Sumendæ voces à plebe summotæ, ut fiat, Odi profanum vulgus, & arceo*: imò in epico carmine, ut idem ait, *per ambages, deorumque ministeria, & fabulosum sententiarum tormentum, præcipitandus est liber spiritus, ut potiùs animi vaticinatio appareat, quàm religiosæ orationis sub testibus fides.* Quæ inprimis adversus Lucanum dicuntur. Sanè eum historicis potiùs, quàm poëtis, annumerari à quibusdam doctis viris solere, Martialis quoque epigrammate * satis constat. Servii etiam verba sunt in I Æn: *Hoc loco per transitum tangit historiam, quàm per legem artis poeticæ apertè non potest ponere. Lucanus namque ideo in numero poetarum esse non meruit, quia videtur historiam composuisse, non poëma.* Posterioráque verba ex eo exscripsit Isidorus Originum lib. VIII cap. VII. Similiter de eo Jornandes in historia Getica: *Lucano, plus historico, quàm poëtâ, attestante.* Et Joannes Saresburiensis lib. II Policratici cap. XIX: *Innuit etiam poëta doctissimus: si tamen poëta dicendus est, qui verâ narratione rerum ad historicos magis accedit.*

* *Lib. 14. epig. 194.*

4. §. *Atque ut multi ex solo metro malè colligunt, aliquem esse poetam: ita contrà aberrant alii, qui existimant, ne quidem requiri metrum, ut poeta aliquis dicatur. Hæc tamen sententia à nonnullis ipsi tribuitur Aristoteli.*

Inter cæteros id facit eruditissimus vir, Franciscus Robortellus. Hujus igitur judicio, sine metro poema fuerit, si adsit imitatio. Ut videmus in Luciano, Heliodoro, Achille Statio. Item Appuleio, Martiano Capella; etiam Utopia Mori. Hoc quibus placet, primùm urgent, quòd Aristoteles ἐποποιΐαν fieri scribat, ἢ μόνον τοῖς λόγοις ψιλοῖς, ἢ μέτροις: *aut solutâ oratione, aut metro.* Neque, inquit Robortellus, est, quòd ambigat quis, num orationem prosam per ψιλοὺς λόγους significet, cùm similiter locutus sit libro III Rhetoric. Hoc si placet, vocârit Aristoteles orationem pedestrem ψιλοὺς λόγους, q. d. nudos sermones, quia nudata ac destituta est illo adventitio metri ornamento. Ac videtur hæc sententia & aliis posse adstrui argumentis. Nam Plato quoque eodem modo locutus est, cùm alibi, tum in secundo de Legibus, cùm ait: λόγους ψιλοὺς εἰς μέτρα τιθέντες *. Quare non mirum, si Aristoteles Socraticos sermones primò ab Alexamene, postilla à Platone scriptos, poematum

* *Nudos sermones in metra redigentes.*

tum nomine dignetur. Idem judicium esto de multorum epistolis amatoriis, prorsâ oratione scriptis. Nam ut ex Clearchi ἐρωτικῶν libro II Athenæus refert in decimoquarto operis sui, Καὶ (a) τὰ Ἀσωποδώρου περὶ τὸν ἔρωτα, καὶ πᾶν τὸ τῶν ἐρωτικῶν ἐπιστολῶν γένος, γένος ἐρωτικῆς τινος διὰ λόγου ποιήσεώς ἐστιν. Ita enim eum locum εὐστόχως (b) emendabat Casaubonus (c.) Quantò autem magis poetis accenseri debeant Lucianus, Heliodorus, & similes, quos antea dicebamus! Quod planè asserit Delrio libro de tragœdia cap. II. Et hæc quidem pro Robortelli sententia adferri possunt.

5. §. *At alii censent, Aristotelem nunquam agnovisse ullum poëma ἄμετρον. Quicquid verò in contrarium adsertur, id subnixum ajunt uno alteroque loco malè intellecto.*

Ex horum sententia ψιλὸς λόγος ab Aristotele aliter in Poeticis, aliter in Rhetoricis sumitur: in Rhetoricis ψιλὸς λόγος opponitur τῷ ἐμμέτρῳ: at in Poetica sic dicitur oratio spoliata rhythmo, & harmoniâ: quæ sententia est Scipionis Gentilis lib. II Παρέργων cap. XXIX, & Casauboni libro II de Satyra cap. ult. Nempe iis ψιλὸς λόγος non ἁπλῶς (d) est oratio soluta; sed ea solùm, quæ vacua sit aliquâ re. Itaque nihil mirum, si λόγος lib. de Poetica non de prorsa oratione intelligi debeat, sed de Poetica; utut hoc non exprimatur. Neque est, quòd, in verbis Aristotelis antea adductis, ἀντίθεσιν (e) urgeat quisquam; cùm, si hos audimus, ea ibi loci nulla sit. Nam particula ἢ correctionis, seu explicationis caussâ additur; quod & aliàs ab Aristotele crebrò fieri, P. Victorius ostendit. Itaque sententia fuerit, *Nudâ oratione, sive, ut rectiùs dicam, metro:* vel in hunc modum, *Nudâ oratione, sive, ut clariùs dicam, metro.* Differunt hi duo exponendi modi, quòd in priori sit ἐπανόρθωσις (f), in posteriori ἐξήγησις (g). Ἐξηγήσει verò usus sit Aristoteles, quia λόγου vox latè patet, cùm etiam de ἀμέτρῳ (h) usurpetur. Quare, ut Aristoteles ostenderet, usurpari à se λόγου vocem, quomodo & Plato eâ usus erat, pro λόγῳ ἐμμέτρῳ (i): eò subjecerit, ἢ μέτρῳ. (l) Certè eodem in libro, quod antè dixerat ψιλοὺς λόγους, ἢ μέτρον, id unâ voce appellat ψιλομετρίαν. Hæc sententia videtur ex serie etiam verborum Aristotelis posse comprobari. Nam primùm enumerat sex genera poesios, ἐποποιΐαν, τραγῳδίαν, κωμῳδίαν, διθυραμβοποιητικὴν, αὐλητικὴν, καὶ κιθαριστικὴν (m): atque universas ait constare imitatione. Hinc similitudi-

(a) *Et ea, quæ scripserunt Asopodorus de Cupidine, & omnes in totum amatorias epistolas, genus quoddam esse amatoriæ poesios in oratione soluta.*

(b) *Felici conjecturâ.*

(c) *Lib. 14 Animadvers. in Athenæum cap. 9.*

(d) *Simpliciter.*

(e) *Oppositionem.*

(f) *Correctio.*

(g) *Interpretatio.*

(h) *Metri experte.*

(i) *Sermone, qui metro concludatur.*

(l) *Vel metro.*

(m) *Carmen epicum, tragicum, comicum,*

tudinem adfert ab aliis artibus; ut sculptura, quæ solam figuram imitatur; picturâ, quæ & colorem, & figuram, exprimit. Subjicit, similiter poesin variare pro varietate eorum, quæ imitatur. Verba ejus sunt; Οὕτω κἀν ἐν ταῖς εἰρημέναις τέχναις, ἅπασαι μὲν ποιοῦνται τὴν μίμησιν ἐν ῥυθμῷ, καὶ λόγῳ, καὶ ἁρμονίᾳ· τούτοις δὲ χωρὶς, ἢ μεμιγμένοις. *sic in iis, quas diximus, artibus, omnes aut rhythmo imitantur, aut oratione, aut harmoniâ. Et his quidem vel seorsum, vel commixtis.* Hinc singula suo generi adaptat. Harmoniâ, inquit, & rhythmo imitantur αὐλητικὴ, καὶ κιθαριστικὴ *: solo autem rhythmo, ὀρχηστικὴ †. Supererat, ut exponeret, quæ ars tertio genere imitaretur, hoc est, λόγῳ *. Subjicit, esse id ἐποποιΐαν, quæ hoc faciat, non harmoniâ, vel rhythmo; sed λόγοις ψιλοῖς †. Unde consequi videtur, velle eum ψιλοῖς τῆς ἁρμονίας καὶ ῥυθμοῦ, ac propterea addere, ἢ τοῖς μέτροις *.

dithyrambicum, quaque poesis tibiis utitur, ac citharâ.
* *Ars canendi tibiâ, vel citharâ.*
† *Ars saltatoria.*
* *Oratione.*
† *Nudis sermonibus.*
† *Oratione harmonia ac rhythmi experte.*
* *Aut metro.*

6. §. *In hocce dissensu ita statuimus, nullam quidem poësin Aristoteli esse sine metro: sed epopœiæ tamen vocem apud eum complecti tum imitationem eam, quæ fit prosâ; tum quæ metro.*

Nempe assentire iis non possumus, qui λόγους aliud putant, quàm sermonem pedestrem. Siquidem clarè ait Aristoteles, se fingere nomen aliquod commune tum mimis Sophronis, & Xenarchi, tum Socratis sermonibus; ubi per *Socratis sermones* planè intelligit dialogos Platonis, in quibus Socratem loquentem inducit, variosque ei sermones affingit: ut eapropter rectè ad imitationem sermonis, quæ per epopœiam signatur, revocentur. At neutiquam intellexit carmen ullum, quod Socrates morti proximus cecinerit; sive id hymnus fuerit, sive (utrumque Plato* refert) fabulas Æsopicas metro tractârit. Non dubitandum enim, quin per Socraticos dialogos idem intellexerit, quod in Rhetoricis lib. III; ubi ait, eos maximè fuisse ἠθικοὺς†: quod hymno, aut breviculo carmini, non satis convenit. Atque addit, è contrario ἠθικοὺς non esse Mathematicos sermones; qui sanè pedestres; ut itidem Socratis dialogi fuerint pedestres. Saltem concinnior sic fuerit comparatio. Nec mirum, si non exprimat nomen Platonis. Mos enim is Aristotelis est, ut cum Platonem latenter suggillat, non eum nominet; sed Socratem potiùs, quia soleat Socratem inducere loquentem, ac primas ei ubique penè deferat. Eo etiam hæc sen-

* *In Phædone, pag. 60. edit. Henric. Steph.*
† *Morales.*

tentia firmatur, quòd Socrates ante extremum penè vitæ diem nihil scripsit; præter ea, quæ dicebamus: sermones verò reliquisse, nec Laërtius in ejus vita, nec alius veterum prodidit. Hanc mentem esse verborum Aristotelis, etiam sententia est Vincentii Madii: cujus verba non dubitabo adferre. *Cùm*, inquit, *epopœiam tum solutâ oratione, tum etiam metris, imitationem facere dixerit; epopœia verò propriè dicta, & ut ejus est communis apud homines usus, heroico metro addicta sit: se nobis Aristoteles meritò nunc excusat, & rationem adfert, cur imitationem, oratione solutâ factam, epopœiam appellaverit. Nam si non, inquit, ita epopœiæ nomine latiùs utamur; nulla communis erit vox, quâ factam sermone tantùm imitationem omnem significare possimus: qualis erat nimirum imitatio in mimis Sophronis, atque Xenarchi, ac præterea dialogis; quorum sive quædam oratione solutâ, quædam verò carmine; sive oratione solutâ omnia essent conscripta; cùm in hoc tamen convenirent, quòd sermone duntaxat imitarentur; unico sanè nomine vocari jure debebant. Id genus erat epopœia, aliter ac vulgò capi soleat, accepta. Nam, ut Græca vox indicat, tantum epopœia significat, quantum per verba faciens, id est, verbis imitans.* Quorum mentem postea etiam semel, iterumque, repetit. Nimirum hoc voluit, quomodo Aristoteli, & aliis, πολιτεία interdum strictè sumitur, interdum laxè; ut comprehendat μοναρχίαν, ἀριστοκρατίαν, δημοκρατίαν, quæ Isocrati, & aliis, presse vocatur πολιτεία: quemadmodum quoque eidem Aristoteli in Rhetoricis τεκμήριον laxè acceptum comprehendit tum signa certa & indubitata, quæ propriè sunt τεκμήρια, tum signa non necessaria, quæ generali nomine σημεῖα ab eo vocantur: ita & vocem *epopœias* nunc pressè ab eo sumi, ut opus est poëtæ epici; nunc laxè, ut imitationem complectitur pedestrem; quomodo dialogis convenit. Nec vox ab ea significatione est aliena, cum ἴσως generale sit nomen: ut cùm dico, ὡς ἴσως εἰπεῖν, hoc est, *ut ita dicam*, vel, *prope dixerim*. Sicuti autem in eo hi errarunt, quòd Socraticos dialogos ad metrum retulerunt, atque eò nullam agnovere epopœiam prosaicam: ita alucinantur alii, qui putarunt, Aristotelem, quando ad epopœiam, ut Socratis sermones, sic Sophronis mimos, refert, utrobique prosæ exemplum adferre. Est hæc sententia Robortelli. Sed ei imposuit Suidas, qui Sophronis mimos scribit prosâ fuisse compositos: cùm versibus scriptos fuisse, alibi Aristoteles disertè testetur; & clarè id ostendant, quæ ex iis Athenæus, & Demetrius, adducunt. At enim,

nim, inquiunt, nonne apertè apud Suidam de Sositheo Syracusano, uno ex Pleiade Tragicâ, ac Homeri Tragici æmulo, legimus hæc verba, γράψας καὶ ποιήματα καταλογάδην· *scripsit & poemata oratione solutâ*. Nimirum vulgati eos codices decepere. Nam planè legendum est, γράψας καὶ ποιήματα, καὶ καταλογάδην. *scripsit & poemata, & orationem prorsam*. Quare *epopœia* quidem Aristoteli tam latè patet, ut comprehendat imitationem sermonis, sive prosâ fuerit, sive metro: at poesis nonnisi ea complectitur, quæ metro constant. Cujusmodi fuere etiam Sophronis mimi.

6 § *Et profectò quomodo absque metro poëma fuerit, cùm eò aliquid modulis constringatur, ut cani possit?*

Unde Hebræis poëta dicitur משורר, *meschorer*, id est *cantor*, ac poema שיר, *schir*, hoc est, *canticum*: uempe à שור, *schur*, quod est *canere*. Similiter Græcis ἀπὸ τοῦ ἀείδειν† est ἀοιδὸς*, & ἀοιδή†. Poetæ etiam Latini *canere* se dicunt: Musæque iis *Camenæ*, quæ priùs *Casmenæ*, & *Carmenæ*; ut monitum Varroni*: nempe ab antiquo *casno*, pro *cano*: unde & *casmen*, quod postea *carmen*: quomodo *Papisii, Valesii, Fusii, Ausesii*; postea *Papirii, Aurelii, Furii, Aurelii*: ac ex *asa*, *Lases*, *fesæ*; *ara*, *Lares*, *feriæ*; ut Fabio, Festo, Macrobio, & Velio Longo, observatum: eodemque redeat, si fortè simplicius videatur, ex *canimen* esse *carmen*, ut à *genimen germen*.

† *Canere.*
* *Poeta.*
† *Carmen.*
* *Lib. 6. de L.L.*

7. §. *Quod si poëma sine metro esse non posit; at esse possit sine imitatione: satis verisimile est, poëtam à metro potiùs, quàm imitatione, nomen accepisse.*

Censet hoc ipsum vir castigatissimi judicii, Cæsar Scaliger; qui, quod raró facit, hac parte ab Aristotele recedit. Neque id modò in libris de re poëticâ; sed etiam declamatiunculâ adversus poëtices calumniatores: ubi scribere veritus non est, *à poësi historiam nihil differre, nisi modo dictionis*. Quod si est, poëta non potest nomen habere à fingendis fabulis.

8. §. *Scio hoc absurdum viris etiam summis videri. Nam, inquiunt, si poëma esse possit citra fictionem: Homerus, & Livius, modò carmine constrinxeris, historici non ulteriùs, fuerint, sed in poëtarum classe. In quo multum eos ratio*

 fugit.

fugit. Nam poema quidem, si in prosam redigatur, poematis nomen amittit: historia autem, si ex prosa fiat carmen, retinet nomen historiæ, & præterea poematis nomine augetur.

Sic Ilias quidem, & Æneis, si metrum solvas, amisso poematis nomine, fiunt historiæ fabulares: uti Achilles Tatius, & similes, Itidem veterum tragœdiæ, & comœdiæ, si in prosam commutentur, dramata prosaica dici debeant; poëmata non erunt. Cujus caussa est, quia metrum est de οὐσίᾳ poëseos. Ejusmodi drama prosaicum est Querulus Plauti; Theodosiani, ut videtur, seculi fœtus. Qui cum non constet μέτρῳ, nec poema dici meretur; etsi dictio ejus ad carmen proximè accedat. Hoc de dramate pluribus postea dicetur. At Thucydidæ, ac Livii libri, non desinent esse historia, si oratio ligetur. Anima enim historiæ veritas est, non genus dictionis. Quare & historia porrò erit; & poematis, ut dixi, nomen acquiret; fueritque poema historicum. Idem judicium esto, si poema sit de rerum natura. Nam erit poesis philosophica. Quomodo Clemens Alexandrinus loquitur lib. v. Στρωματ. cùm ait, ἡ † φιλόσοφος Ἐμπεδοκλέους λέγει ποιητική.

† Philosophica Empedoclis poëtica.

CAP. III.

E poësi antiquissima evincitur, etiam carmen, *ac* poëma, *vocari, ubi fabularum absunt figmenta. Siquidem primitus carmine tractarunt partim amores non fictos, sed veros; unde & poesis videtur initium sumsisse: partim laudes numinis, vel veri, vel pro vero habiti: partim virorum præstantium gesta: atque hoc ostensum de Romanis, & Gallis, (ubi poetæ* bardi *dicebantur) item Germanis, Gothis, Danis, ac denique ipsis Americanis. Idem eo commonstratum, quòd à facilioribus artes initium sumant; ac facilius sit, id, quod est, memorare, quàm scitè aliquid novi confingere. Denique comprobatum ex eo, quòd inter poetas antiquos non pauci carmine, citra figmentum, panderent naturæ mysteria. Nec tamen hæc, quæ adversus Aristotelem disputata, obstare quo minùs ejus sententia recipiatur, dum commodè intelligatur. Vt si dicatur, eum poetæ nomen strictiùs accipere de eo, qui inprimis augustum hoc nomen mereatur. Esse quidem & eos poëtas, unde absint figmenta:*

hoc

hoc enim nisi dicamus, in arctas admodum copias agmen cogi poetarum: interim pleniùs poetarum ab iis munia impleri, qui circa figmenta versantur: eóque poetæ vocabulum esse ex homonymis illis, quæ, licet non sint ex maximè distantibus; tamen similitudinem contineant disparem, sive uni naturæ magis, quàm alteri, convenientem.

VErùm nihil hactenus actum nobis, nisi opinionem falsam priùs eorum animis eximamus, qui in omni poemate fabulam requirunt.

Itaque cùm antea eos refutaverimus, qui arbitrantur, sufficere vel metrum sine dictione, & spiritu poetarum; vel fictionem poeticam sine metro: nunc eorum errori occurrendum, qui in omni poemate & metrum, & fictionem exigunt: ac quia potiùs est res fingere, quàm metro constringere, eò poetam potiùs à rebus fingendis, quàm à versibus faciendis, nomen habere arbitrantur.

Ac primùm quidem non requiri in poëmate fabulam, eo comprobamus, quòd carmina sive cantica penè cum mundi incunabulis cœperint: eoquo multis fuerint seculis, antequam vitæ ac mores per fabularum figmenta carmine tractarentur.

Nam quis dubitat, quin, primorum etiam parentum ætate, pastores se in agris canendo oblectarint? Et initio, credo, amatoria cecinere. Nam amor omnibus naturâ insitus est, & ad eum alliciebat otium, & corpus vegetum, & quod uterque sexus mistim pasceret, magnâ etiam parte corporis nudus uterque viveret. Quâ de re vide Cæs. Scaligerum lib. I de Re Poet. cap. IV. Neque magis à vero abludit, cùm uxores detinerentur in antris, vel casis suis, non solùm infantibus modos lallâsse somniferos; sed etiam canticis solatas esse operis laborem. Fuerint sanè illa impolita: interim poesios erant rudimenta. Atque in eo nemo mihi pertinaciùs adversabitur, qui cogitet, quod in quarto Genesios capite legitur, citharam, & organa, esse reperta à Jubal: cujus Adam ipse tritavus fuit: à quo etiam *jubilandi* verbum esse non temere suspicatur Genebrardus *. At cui verisimile fiat, cùm jam tum Musica fuerit, quæ manuum indiget ministerio; non antea eam obtinuisse,

** In Chronolog. an. 687. ac similiter Nicolaus Fullerus lib. 4 Miscellaneorum sacr. cap. 8.*

tinuisse, quæ ore exercetur? Est enim hæc simplicior, ac prior naturâ: ut tempore etiam priorem esse, credibile sit. Neque post illam manuum, diu latuit illa pedum in choreis: quæ & ipsa est antiquissima; nec sine cantu agitari solet; sive in nuptiis, ac ludis; sive etiam in sacris, ubi hymnis omnia personabant. Utrobique verum canebatur argumentum; sive de amoribus agerent, sive etiam numen celebrarent. Unde consequitur, priùs rem veram, quàm fabulas, numeris constrinxisse. Hæc iis etiam comprobare est, quæ de Musices origine venustissimè cecinit Lucretius lib. v:

At liquidas avium voces imitarier ore
Antè fuit multò, quàm levia carmina cantu
Concelebrare homines possent, aurisque juvare.
Et Zephyri cava per calamorum sibila primùm
Agrestis docuere cavas inflare cicutas.
Inde minutatim dulcis didicere querelas,
Tibia quas fundit digitis pulsata canentum,
Avia per nemora, ac silvas, saltusque reperta,
Per loca pastorum deserta, atque otia dia.
Sic unum quidquid paullatim protrahit ætas
In medium, ratioque in luminis eruit oras.
Hæc animos ollis mulcebant, atque juvabant
Cum satiate cibi: nam tum sunt omnia cordi.
Sæpe itaque inter se prostrati in gramine molli
Propter aquæ rivum, sub ramis arboris altæ,
Non magnis opibus jucundè corpora habebant:
Præsertim cum tempestas ridebat; & anni
Tempora pingebant viridantis floribus herbas.
Tum joca, tum sermo, tum dulces esse cachinni
Consuérunt: agrestis enim tum musa vigebat:
Tum caput, atque humeros plexis redimire corollis,
Floribus, & foliis, lascivia læta monebat;
Atque extra numerum procedere membra moventes
Duriter, & duro terram pede pellere matrem:
Vnde oriebantur risus, dulcesque cachinni;
Omnia quòd nova tum magis hæc, & mira vigebant.
Et vigilantibus hinc aderant solatia somni,
Ducere multimodis voces, & flectere cantus;

Et

Et superà calamos unco percurrere labro.
Vnde etiam vigiles nunc hæc accepta tuentur:
Et numerûm servare genus didicere; neque hilo
Majore interea capiunt dulcedine fructum,
Quàm silvestre genus capiebat terrigenarum.

Atque hæc ostendunt antiquitatem carminum eorum, quibus amores suos cantarent. De hymnis verò, quæ antea dicebam, etiam Tibullus agnovit lib. II eleg. I:

Agricola, assiduo primùm satiatus aratro,
Cantavit certo rustica verba pede.
Et satur arenti primùm est modulatus avenâ
Carmen, ut ornatos diceret ante Deos.
Agricola & minio suffusus, Bacche, rubenti
Primus inexpertâ duxit ab arte choros.

10. § *Non leviter etiam hanc rem confirmat, quòd, apud antiquissimos Romanos, poësis non alia erat, quàm in laudem Deorum.*

Quâ de re sic Tullius in III de Oratore: *Numerorum vis aptior est in carminibus, & cantibus, non neglecta à Numa Pompilio, rege doctissimo, majoribusque nostris. Vt epularum sollemnium fides, & tibiæ, Saliorumque versus, indicant.* Ubi quod de Saliaribus hymnis ait, non minùs in hymnis cæteris locum habet: ut Janualiis, Junoniis, Minerviis, atque aliis; in quibus si non veri numinis laudes explicarent, saltem eas exponerent, quas veras veri numinis putarent. Hæc quidem sacerdotes magis, quàm poetas, spectant: sed simul ostendunt, in quibus poetæ veteres occupare solcant ingenium suum. Sacerdos quippe, ut de pueris, & virginibus, Horatius † ait, † *Lib. 2. epist. ad August.*

Disceret unde preces, vatem ni Musa dedisset?

Dixerit fortasse aliquis, illa de Diis vel maximè fabulosa esse. De Græcanica theologia non inficior: sed eam Romani majori ex parte aversabantur: præsertim turpes illos amores, omniáque quæ moribus noxia, ac majestate Deorum esse indigna credebant. Eoque nomine Romani Græcis præferuntur; præsertim à Dionysio Halicarn. lib. II. Antiq. Roman.

II. §. *Post laudes Deorum accessit apud Romanos poësis de lau-*

laudibus virorum præstantium: quæ à rebus gestis petebantur. Vt hinc quoque fabula exsulârit.

Laudationum earum meminit Cicero primo Tusculanarum quæstionum; ubi cum dixisset, ut primus Romæ fabulam dederit Livius Andronicus, annis IↃXIV post Romam conditam, subjungit deinde: *Quamquam est in Originibus, solitos esse in epulis canere convivas ad tibicinem de clarorum hominum virtutibus.* Atque idem libro de claris Oratoribus ait: *Vtinam extarent illa carmina, quæ multis seculis ante suam ætatem in epulis esse cantata à singulis convivis de clarorum virorum laudibus in Originibus scriptum reliquit Cato.* Similiter Valerius Max. lib. II. cap. I: *Majores natu in conviviis ad tibias egregia superiorum opera carmine comprehensa pangebant; quò ad ea imitanda juventutem alacriorem redderent.*

12. §. *Aliæ etiam gentes carmine historiam reliquerunt.*

Uti Galli: apud quos heroum gesta carmine celebrabant *bardi*: ut constat ex Lucano, Marcellino, & Helmoldo, rerum Slavicarum scriptore. Bardos enim Gallos esse, vel fidem fecerit Hesychius: apud quem tamen corruptè in Aldina, & Haganoënsi, legitur: Βαρδοὶ αἱ ὀδοὶ περὶ Γαλάταις. Omnino pro αἱ ὀδοὶ, ἀοιδοὶ scribendum: ut quoque Turnebo monitum, & ante eum Lilio Gyraldo *. Qui tamen frustra id adstruit auctoritate Berosi, celebrantis regem Celtarum, carminis & musices inventione inclytum. Nam, qui id scribit, Berosus, suppositicius est Annii Viterbiensis, monachi Dominicani, fœtus; ut alibi non semel diximus, ac præcipuè in primo de Historicis Græcis. Præterea verò apud Hesychium est reponendum, παρὰ Γαλάταις: quemadmodum in Ἄγλαυρος legas, per eam jurari περὶ Ἀττικοῖς, & alibi, ἀρχίδιον dici περὶ Αἰτωλοῖς, & ἀντιλαβαὶ περὶ τεχνικοῖς: quibus in locis παρὰ reponendum; ut & in ἄμυδροι, & δινέμορος, plurimisque aliis in locis: imò & apud alios scriptores: velut in tertio bibliothecæ Apollodori †: Δεὺς ἐντολὴν Λύκῳ περὶ Ἐπωπέως, καὶ περὶ Ἀντιόπης λαβεῖν δίκας. Utrobique enim παρὰ scribendum. Quanto autem in precio apud Gallos fuerint bardi; docebit Strabo lib. IV: ubi tria iis hominum genera fuisse in honore ait; bardos, vates, druidas. Ex quibus *bardi* essent ὑμνηταὶ *, καὶ ποιηταί; *vates* ἱεροποιοὶ, καὶ φυσιολόγοι †; *druidæ* præterea moralem philosophiam docerent. Quam rem pleniùs libro de Philosophorum sectis exponimus. De hisce Gallorum

* *Dialogo I Histor. Poet.*

† *Mandans Lyco, ut in Epopeum & Antiopen, animadverteretur.*

* *Hymnorum cantores, & poëtæ.*

† *Sacerdotes, & naturæ contemplatores.*

lorum carminibus intelligendus & iste Livii locus lib. XXXVIII, in oratione Cn. Manlii Consulis ad militem contra Galatas pugnaturum: *Procera Gallis corpora, promissæ & rutilatæ comæ, vasta scuta, prælongi gladii: ad hoc cantus ineuntium prœlium, & ululatus, & tripudia, & quatientium scuta, in patrium quendam morem, horrendus armorum crepitus; omnia de industria composita ad terrorem.*

A Gallis venio ad Germanos: de quibus ita Tacitus libro de Germania: *Celebrant carminibus antiquis, quod unum apud illos memoriæ, & annalium, genus est.* Ac de Arminio ait in secundo Annalium: *Caniturque adhuc apud barbaras gentes.* Eginhartus quoque in vita Karoli M. ait: *Barbara, & antiquissima carmina, quibus veterum regum actus, & bella canebantur, scripsit, memoriæque mandavit.* Nec tamen is carminum usus solùm erat in conservandâ rerum memoriâ: sed etiam, ut animos ad virtutem animarent. Quò pertinet, quòd idem Tacitus de Germanis ait: *Ituri in prœlia canunt. Sunt illis hæc quoque carmina; quorum relatu, quem barditum vocant, accendunt animos.* Ac videtur ejusmodi carmina signâsse Julianus initio Misopogonis sui. Et, credo, is usus quoque fuit apud Gothos. Sed de priori solùm loquitur sic Jornandes: *In priscis eorum carminibus penè historico ritu recolitur.* De Danis ita Saxo Grammaticus in præfat. *Nec ignotum volo, Danorum antiquiores, conspicuis fortitudinis operibus editis, gloriæ æmulatione suffusos, Romani styli imitatione, non solùm rerum à se magnificè gestarum titulos exquisito contextus genere, velut poëtico quodam opere, perstrinxisse; verùm etiam majorum acta, patrii sermonis carminibus vulgata, linguæ suæ literis, saxis, ac rupibus, insculpenda curâsse.*

Porrò quæ de Gallis, & Germanis, atque etiam Gothis, & Danis diximus, eadem de Americæ incolis prodidere Hispani.

13. §. *Ratio etiam antiquitatem ejusmodi poëseos adstruit. Difficilius quippe est actiones imitari, quàm vera vel laudare, vel vituperare: eòque priores fuerint hymni, & encomia, ac carmina maledica; quàm poësis ea, quæ in imitatione consistit.*

Hinc Aristoteles *: Οἱ μὲν σεμνότεροι τὰς καλὰς ἐμιμοῦντο πράξεις, καὶ τὰς τῶν τοιούτων τύχας· οἱ δὲ εὐτελέστεροι τὰς τῶν φαύλων πρώτων ψόγους, οἱ ἕτεροι ὕμνους, καὶ ἐγκώμια. *Qui quidem excellentiori mente præditi erant, præclaras imitabantur*

* Lib. de re poëtica.

bantur

bantur actiones, ac talium fortunas. Qui verò captu erant humiliori, viliorum primò vituperationem fecere: sicut hymnos alii, & encomia.

14. §. *Imò comœdiæ ipsæ priùs expressere res, prout factæ erant: postea eorum loco adhibuere ficta, neque antè audita; partim quòd ea ob novitatem forent gratiora, partim ne læderent quemquam.*

† *Libello de Comœdia.*

Qua de re sic Donatus †: *Per priscos poëtas, non, ut nunc, penitùs ficta argumenta; sed res gestæ à civibus palam, cum eorum sæpe, qui gesserant, nomine, decantabantur. Ideo ipsa suo tempore moribus multum profuit civitati: cùm unusquisque caveret culpam, ne spectaculo cæteris esset, & domestico probro.* Sed hac de re pluribus dicemus lib. II de Arte Poëtica, ubi de comœdia agetur. Interim ex his liquet, poëtas primò verum tractâsse argumentum: postea fabulis veritatem involvisse, partim aliis de caussis, partim, ut magis essent admirationi.

15. §. *Nec de vita, & moribus, solùm poëtæ egerunt; sed etiam de occultis naturæ.*

* *I Æn.*

Ut apud Virgilium *, in Didonis convivio,

—— Citharâ crinitus Iopas
Personat auratâ, docuit quæ maximus Atlas.
Hic canit errantem Lunam, Solisque labores;
Vnde hominum genus, & pecudes; unde imber, & ignes;
Arcturum, pluviasque Hyadas, geminosque triones;
Quid tantum Oceano properent se tingere soles
Hyberni, vel quæ tardis mora noctibus obstet.

" *In Bucol.*

Similiter & Silenus " apud eundem:

Namque canebat uti magnum per inane coacta
Semina, terrarúmque, animæque, marisque fuissent,
Et liquidi simul ignis; ut his exordia primis
Omnia, & ipse tener mundi concreverit orbis.

16. §. *Quare antiquissima poësis solùm metro, & dictionis majestate, differebat à pedestri oratione. Ita ut* ποιεῖν *nihil aliud fuerit, quàm numerosâ & remotâ à vulgo oratione aliquid condere: nec* ποίησις *aliud, quàm* λόγος ἔμμετρος, *sed spiritu poëtico*

tico animatus. Quique hac in re excellerent, poëtæ *dicti, ob dictionis præstantiam. Nam poëtæ & numeris sunt suaviores, & oratione sublimiores.*

Quemadmodum igitur Oratoribus κατ' ἐξοχὴν* *dicere* tribuitur, etsi omnium sit hominum dicere: sic poëtæ κατ' ἐξοχὴν dicebantur ποιεῖν, quia oratio hæc majoris artificii indigeret. Unde Eustathius in Il. A, ait, Τὸ ποιεῖν ἁπλῶς μὲν τὸ πράττειν· ἰδιάζεται δὲ ἡ λέξις καὶ ἐπὶ τῶν ῥαψῳδέντων κατά τι ἐξαίρετον, διὰ τὸ τῆς ἐν αὐτοῖς πράξεως πάντης ἔξοχον, ὡς θεῖον, καὶ ἐλλόγιμον. Ποιεῖν *simpliciter, sive generatim, est facere: propriè tamen, & singulari ratione, dicitur id verbum de iis, qui carmina faciunt: nimirum ob eorum in faciendo excellentiam, & quasi divinitatem, & disertum sermonem.* Hæc caussa est, cur ποιεῖν † significare cœperit ἐμμέτρως ᾄδειν*: ut exponit idem Eustathius. Imò Aristoteles ipse τὸ ποιῆσαι tribuit Empedocli; qui res naturales versibus prodidit, sine fabularum involucris. Et similiter Tullius in primo de Oratore ait, Empedoclem physicum fecisse egregium poëma. Idem in Oratore ad Brutum solo versu distinguit poëtam ab oratore, cùm inquit: *Nam etiam poëtæ quæstionem attulerunt, quidnam esset illud, quo ipsi differrent ab oratoribus. Numero maximè videbantur antea, & versu. Nunc apud oratores jam ipse numerus increbuit.*

* *Per excellentiam,*
† *Facere.*
* *metro canere.*

17. §. *Nec propterea sententiam Aristotelis penitùs damnamus. Nam etsi poëtæ primitus solo differrent metro, ac dictione: postea tamen iidem, (præcipuè autem epici, tragici, comici) fictis rebus, ac personis, vitam, resque hominum, expresserunt. Vt de nihilo non sit, quòd eruditissimi homines in poëta præferrent, si carmen, & imitatio concurrerent: eòque verè illos censerent ποιεῖν, qui non versum modò, sed rem ipsam facerent: quippe quod multò sit excellentius, ut tales etiam jure majori poetæ sibi nomen vindicent.*

Ita factum, ut qui priùs *poëtæ* dicti à faciendis versibus; hi, ubi poëtarum vox angustiùs simul, & augustiùs, sumi cœpit, sic à fingendis fabulis vocarentur: cumque ποίησις priùs nihil aliud esset, quàm λόγος ἔμμετρος, " tum ποίησις esset λόγος ἔμμετρος* μύθους περιέχων.

" *Oratio metro constricta.*
* *Oratio metrica fabulam continens.*

18. §. *Nec tamen efficere iccirco potuerunt, ut soli illi, qui fabulas fingerent, poëtæ vocarentur. Nam non vulgus modò, sed multi quoque doctissimi viri, laxam illam appellationem retinebant. Imò ipsi etiam, qui à fabulis fingendis nomen poëtis impositum contenderent, poëtarum illos* ποιῆσαι † *dicebant, qui fabulis abstinerent.*

† *Facere carmine.*

Ut de Aristotele ipso paullò antè vidimus.

19. §. *Nec causa deerat, cur laxior significatio retineretur: Nam qui latè uterentur, non quidem ignorabant, veriùs eos* ποιεῖν, *qui & metrum, & rem facerent; eóque magis eos esse* ποιητάς. *Sed non tanti hoc iis visum fuit, ut, qui non imitarentur, poëtæ idcirco nomen amitterent.*

Præsertim cùm non sine injuria hoc iis adimi posset. Digniores enim ut nomine hoc alii forent: non propterea tamen illi erant indigni, qui carmen elegans conderent, ubi fictio sive imitatio abesset. Versificatorum enim in numerum hos referre turpe esset, cùm non solùm numero differant ab iis, qui prosâ scribant; sed spiritu ipso, quo carmen animabant.

20. §. *Et numero hi tam multi erant, ut si sola imitatio sive fictio poëtam faceret, magna eorum pars, qui egregiam carmine laudem retulissent, veteri poëtæ nomine excideret.*

Quod magis liquebit, siquis animo ire volet per quinctuplicem poësios materiem extra figmenta: quemadmodum cap. sexto pleniùs explicabitur. Nunc solùm dicam, quòd si poësis citra figmenta foret nulla; David, cæterique, qui sacra carmina posteris reliquerunt, poëtarum numero debeant excludi. Quippe, qui Dei laudes, veramque historiam, habeant pro argumento. Mihi verò psalmi, quos Apostolus * etiam cani à nobis jubet, nobilissimum poëtæ opus videntur. Nec poëta meliùs ullam operam impenderit, quàm si hymnis Deum celebret, & sanctorum natales. Ac ne Christianos solùm, vel Israëlitas, advocem ad partes; sanè &

* *Iacob. 5. 13.*

Plato

Plato poëmata comica, tragica, ac similia, quæ imitatione constarent, rejiciebat: nec alium poëtarum in suam recipiebat Remp. quàm qui esset τῶν * θεῶν, ἢ τῶν ἀνδρῶν ἀγαθοποιῶν, ὑμνῳδός: ut etiam scribit Proclus in quæstionibus Poëticis †. Quare Theocriti quoque est "

Αἰὲν τοῦτο Διὸς κούραις μέλει, αἰὲν ἀοιδοῖς,
Ὑμνεῖν ἀθανάτους, ὑμνεῖν ἀγαθῶν κλέα ἀνδρῶν.
Semper id est cordi Musis, semperque Poëtis,
Vt Divos celebrent, laudes celebrentque virorum.

*Deorum, aut bonorum virorum, laudator.
† Quæst. 4
" Idyll 16.

21. §. *Imò in iis quoque poëtis, quos illi, qui Aristotelem sequuntur, pro poëtis ipsi habent, sæpe imitationis vix vestigium, aut volam, conspicere est.*

E. G. In plerisque omnibus Lyricis, Elegiis, Satyris, Epigrammatis, aliisque.

22. §. *Quare sic statuimus, poëma ex eorum esse numero, quæ gradus admittant, atque à Philosophis appellantur* ἀφ᾽ ἑνός, *seu* πρὸς μίαν φύσιν †.

Nempe quemadmodum apud Logicos sola ἀπόδειξις * ἁπλῶς καὶ κυρίως λεγομένη, quæ τοῦ διότι " dicitur, demonstrationis perfectæ conditiones obtinet, ut sit ἐξ ἀναγκαίων *, πρώτων, καὶ ἀμέσως προτέρων, καὶ γνωριμωτέρων, καὶ αἰτίων τοῦ συμπεράσματος: demonstratio verò ignobilior, quam τοῦ ὅτι † vocant, tantummodo aliquas participat conditiones, propter quas & ipsa nomine ἀποδείξεως " donatur: ita quoque illa inprimis poëmatum nomen merentur, in quibus res fabulosæ poëticis vinciuntur numeris: nec tamen ea poëmatum numero excludi debent, in quibus adest metrum, & poëtarum ille spiritus; sola autem abest veri imitatio.

† Ab uno, sive ad unam naturam.
* Demonstratio simpliciter propriéque dicta.
" Cur sit.
* Ex necessariis, primis, immediatè prioribus, & notioribus & caussis conclusionis.
† Quod sit.
" Demonstrationis.

CAP. IV.

Poëtices definitio: & quomodo à poëmate poësis differat: Nonii Marcelli de eo opinio rejecta, licet Lucilio nixa, & (ut ex Aphthonii interprete colligimus) etiam scriptoribus Græcis.

1. §. ATQUE *ex his difficile non erit, statuere etiam, quid sit Poëtice. Nam laxè ita dicitur ars carminis scribendi: pressè autem, ars oratione metricâ imitandi actiones.*

Laxè usus Suidas *, cui & στερρμένη μύθου ποίησις ἐποποιΐα ἐστὶν †. Ac similiter Rabbini usurpant, juxta quos, השיר הוא מאמר מתיחס נקשר קצו בקצו מודיע נוגת המדבר במלות קצרות ערבות שקולות: *haſſchir hu maamar mitjacham nikſchar kitſo bekitſo modia nogat hammedabber bemillot ketſarot aravot ſchekulot : id eſt, Poëſis eſt oratio nobilis*, (vel generoſa) *cujus partes ſunt colligatæ, mentem loquentis manifeſtans verbis brevibus, ſuavibus, libratis*, ſive ἐμμέτροις ″. Nam שקר ſcakar eſt ponderare, ac librare; quod optimè convenit legi metricæ. Preſsè verò non Ariſtoteles modò accepit: ſed Poſidonius * etiam, cui ποίησίς † ἐστι σημαντικὸν ποίημα, μίμησιν περιέχον θείων καὶ ἀνθρωπείων. Ubi interpres parum commodè ποίημα vertit *poëma*, cùm laxâ notione ſumatur pro opere, vel figmento. Diomedi ″ Poëtice definitur, *ficta, verave narrationis congruenti rhythmo, vel pede, compoſita metrica ſtructura, ad utilitatem voluptatemque accommodata.* Sed hæc poëſios potiùs, quàm poëticæ, deſcriptio eſt.

* *In ἐποποιΐα.*

† *Epopœia eſt carens fabulâ poëſis.*

″ *Modulatis.*

* *Apud Laërtium in Zenone.*

† *Significativum figmentum, divinarum humanarumque rerum imitationem complectens.*

″ *Lib. 3.*

2. §. *Differunt autem* poëma, poëſis, & poëtica; *quòd* poëma *propriè ſit materia, ſive opus; ut comœdia, Æneis:* poëſis *ſit operatio, ſeu actio, quâ poëma contexitur:* poëtice *verò ſit habitus ipſe præcepta ad poëſin diſponens. Sed licet naturâ ſuâ ſic diſtent; nec* poëma *unquam pro* poëſi *ſumatur: non rarò tamen* poëſis *legitur pro* poëmate.

Quomodo Tullius in Tuſculanis lib. v. ait: *Homeri poëſin vidimus:* & in iiſdem lib. v I.: *Anacreontis tota poëſis eſt amatoria.* Aliter, quàm nos, diſtinguit Nonius Marcellus, grammaticus pleraque non indiligens. Cujus judicio, *Poëſis, & poëma hanc habent diſtantiam. Poëſis eſt textus ſcriptorum: Poëma inventio parva, quæ paucis verbis expeditur.* Probat hæc deinde iſtis Lucilii † verſibus, prout eos reſtituit Duza pater:

† *Lib. 9.*

Nunc hæc quid valeat, quidve huic interſiet illud,
Cognoſces: primùm hoc, quod dicimus eſſe Poëma,
Cujuſvis operis pars eſt non magna Poëma;
Pars eſt parva Poëma, proinde ut epiſtola quævis.
Illa Poëſis, opus totum, ut tota Ilias, una
Eſt theſis, annaleſque Enni, atque iſtoc opus unum,

Est majus multò, quàm quod dixi antè, Poëma.
Quapropter dico, nemo, qui culpat Homerum,
Perpetuò culpat: neque, quod dixi antè Poësin,
Versum unum culpat, verùm enthymema malignum.

Unde idem Nonius postea subjicit: *Poësis est perpetuum argumentum ex rhythmis: ut Ilias Homeri, & Annales Ennii.* Ac sanè Donatus quoque, ubi de Comœdia loquitur, poësin exponit *unius carminis plures libros.* Sed quicquid sit de mente Lucilii, discrimen hoc usui aliorum scriptorum adversatur; neque aliarum vocum ἀναλογίᾳ subnixum est. Nec tamen, si ita senserit Lucilius, magnopere culpari debet. Non dubium enim, quin eâ in re Græcos sequatur. Quorum hanc fuisse sententiam, inde colligi potest, quòd idem quoque Aphthonius senserit. Quippe qui, cùm dixisset, διήγημα, & διήγησιν, differre, ὡς ποιήσεως πόιημα *, subjungat continuò, Πόιησις μὲν γὰρ πᾶσα ἡ Ἰλιάς· πόιημα δὲ ἡ τῶν Ἀχιλλέως ὅπλων κατασκευή. *Universa enim Ilias est poësis: armorum verò Achillis instructio est poëma.* Quo de Aphthonii errore idem, ac de illo Nonii, judicium esto.

* *Vt poëma à poësi.*

CAP. V.

Proponitur eorum opinio, qui eo quòd à Platone, multisque aliis, tradatur, poësin esse à natura, & afflatu divino, colligunt, non dirigi eam artis præceptis. Hæc sententia eo refellitur, tum, quòd ratio humana caussas observet in quovis argumento, cur poëtarum unus altero, imò idem se ipso, meliùs aliquid, aut deteriùs, dicat: tum quòd caussæ istæ præceptis possint comprehendi; quæ juncta constituunt artis σύστημα. Idem eo firmatur, quòd tam multi præstantissimi viri artem eam consignarint: in quibus facilè avorum ætate eminebant Hieronymus Vida, & Cæsar Scaliger; florente autem Româ Horatius, atque inter Græcos Aristoteles: cujus è duobus de hac arte libris, hodiè superest prior. Nam qui tres scripsisse censent, eo decipiuntur, quòd tot reliquerit libros de poëtis. Falli verò, qui librum superstitem existimant, vel solùm compendium esse operis; vel alterius, quam magni illius Stagiritæ.

I. §. AT *perperàm in definitione Poëtices dictum sit, eam artem esse, si non dirigitur præceptis; sed tota debetur naturæ, atque afflatui divino. Atque ita persua-*

sum

ſum aliis cupiunt, quibus ſemper in ore eſt, fieri oratores, naſci poëtas.

Tuentur verò ſe veteribus auctoribus, & magnis. Quippe hoc apud Laërtium in Xenocrate, & alios multos, legas. Eadémque Tullii etiam videtur ſententia, cùm pro Archia ſcribit hunc in modum: *Atqui ſic à ſummis hominibus eruditiſſimiſque accepimus; cæterarum rerum ſtudia & doctrinâ, & præceptis, conſtare: poëtam naturâ ipsâ valere, & mentis viribus excitari, & quaſi divino quodam ſpiritu afflari.* Item in ſecundo de Oratore, cùm inquit: *Poëtam bonum neminem ſine inflammatione animorum exſiſtere poſſe, & ſine quodam afflatu quaſi furoris.* Atque idem Tuſcul. Qu. lib. 1 ait, *poëtam grave, plenumque carmen, cœleſti aliquo mentis inſtinctu fundere.* Hauſit verò hanc ſententiam à Platone; qui in Jone idem fusè docet. Inter alia

† P. 533. edit. H. St. dicit, omnes poëtas bonos ſcribere, † οὐκ ἐκ τέχνης, ἀλλ' ἔνθεοι ὄντες καὶ κατεχόμενοι, ὥσπερ κορυβαντιῶντες· *non artis ductu, ſed divino furore correptos, veluti Corybantum ſpiritu impulſi.* Et poſt pauca *, οὐ τέχνῃ ποιοῦσι,

* P. 534. ἀλλὰ θείᾳ μοίρᾳ. *non arte, ſed divina ſorte.* Et rurſum, οὐ " τέχνῃ ταῦτα λέγουσιν, ἀλλὰ θείᾳ δυνάμει. *non arte illa dicunt, ſed divina virtute.* Item *: Οὐχ οὗτοί εἰσιν οἱ ταῦτα λέγοντες, οἷς νοῦς μὴ πάρεστιν, ἀλλ' ὁ θεὸς αὐτός ἐστιν ὁ λέγων. *Non ipſi ſunt poëtæ, qui illa dicunt; quippe quibus mens abſit; ſed Deus eſt, qui ipſe hæc dicat.* Neque hæc ſolùm de epicis ait poëtis; ſed parem eſſe rationem putat eorum, qui carmine ſcribunt laudationes, aut dithyrambos, aut ὑπορχήματα, ſive ſaltatoria cantica, aut qui jambos pangunt. Similiter Agathias in præfatione operis: Καὶ γὰρ δή τι ἡ ποίησις ἱερόν τι χρῆμα, καὶ θεσπέσιον. ἐνθουσιῶσι γοῦν ἐν αὐτῇ ψυχαὶ, εἴποι ἂν ὁ σοφὸς ὁ Ἀρίστωνος, καὶ λίαν ὠδίνουσιν ἐπαφρόδιτα, ὅσαι δὴ ὡς ἀληθῶς μουσόληπτοι γίνονται, καὶ τῇδε κάτοχοι τῇ βακχείᾳ· *Eſt verò poëſis res quædam ſacra ac divina. Afflantur enim in ea animi divino quodam furore: ut ſapiens ille Ariſtonis filius* (Plato) *dixit, ac venuſtè admodum parturiunt, quicunque verè Muſarum pleni, furoréque hoc correpti ſunt.* Idem ſenſit Pindarus: ut qui Olymp. 11 glorietur, eò ſuis ſe præſtare adverſariis, Bacchylide, ac Simonide; quod ipſe naturâ carmen ſcribat; illi ex arte ea pangant, quam à magiſtris didicerunt. Imò non dubitat, propterea ſe quidem aquilæ comparare, illos autem corvis. Vatem ipſum audiamus.

——— Σοφὸς ὁ πολλὰ εἰδὼς φυᾷ.

" Ibid.

* Ibid.

μαθόντες δὲ, λάβροι
παγγλωσσίᾳ, κόρακες ὥς,
ἄκραντα γαρύετον
Διὸς πρὸς ὄρνιχα θεῖον.

—— Sapiens est, qui mul-
ta scit naturæ sollertiâ.
Qui disciplinâ fuere usi, vehementes
omnia effutiendi lubidine, corvi velut,
irrita inaniáque garriunt, ac clamant,
Iovis adversus alitem divinam.

Versum si malis, sic, non Pindaricis, sed Sapphicis modulis, in elegantissimâ Pindari tralatione suâ, expressit Nicolaus Sudorius, in Parisiensi Senatu, dum viveret, inquisitionum Præses:

Ille, qui per se reperit sagaci
Multa, naturâ sapiens: sed arte
Redditus vates, strepit, ut loquaci
Gutture corvus,
Et Iovis frustra rapidum lacessit
Alitem, sacri tonitrus ministrum.

2. §. *Verùm ex omnibus iis, quæ de natura, & afflatu divino, possent afferri, nihil ultrà consequi putamus, quàm magnam quandam ingenii vim, ac planè admirandam, requiri in poëta. Nec eum ingenio modò esse excellentem; sed & mente concitatum, ac quodammodo divinum. Quorum nihil non lubentes fatemur.*

Imò nec illis adversari animus est, qui arbitantur, si oratorem, & poëtam, inter se conferamus; majus atque excellentius ingenium in poëta, quàm oratore, exigi: ut fortasse, quantùm orator in dicendo cæteris antistat, tantùm oratori præstet poëta.

3. §. *Nec propterea nullæ sint artis partes, utcunque plus possit natura.*

Quin ipse Pindarus †, quem se adversus Bacchylidem, ac Simonidem, audivimus jactantem; quamvis ampliùs deberet naturæ, non propterea tamen arti nihil acceptum ferebat. Esto, ut fortasse eos, qui præcepta artis Poëticæ traderent, nec audierit, nec legerit: † *Olymp.* 2.

gerit: attamen, priores legendo poëtas, qui artis præcepta didicisset, ipse etiam artem condendi poëmata, quâ ingenii erat felicitate, facilè observârat.

4. §. *Esse autem ejusmodi artificium, ratio evincit. Nam in amplo illo poetarum choro est, ubi omnes conveniant; & qui cum judicio eos legunt, cur simile illis judicium fuerit, videant. Est item ubi inter se differant, & alii aliis præstent: ubi itidem cernere est, cur alter altero meliùs dicat. Atqui hæ rationes præceptis tradi, & in corpus aliquod redigi possunt. Hoc poëtarum judicium, & caussas ejus, qui perscribunt, iidem normam poësios præscribunt.*

Ut audiendus non sit Isidorus Pelusiota: qui poëtas ait voluptatem sine judicio sectari. Sic enim ille lib. II. epist. CCXXVIII: Ποιητική ἐστιν ὅπου τὸ μυθῶδες ἐπιποθοῦσα, ὕλην ἔχει τὸ ψεῦδος, ὑφ' ἡδονῆς ἀκαίρου θρασυνομένη ἐξυβρίζει, καὶ ὑλομανεῖ, τὸ μυθῶδες καὶ θεατρικὸν ἐπιδεικνυμένη. *Poëtica interdum, figmenta expetens, mendacium habet pro materia, ac præ voluptate præposterâ, & judicii experte, insolescens, petulanter se jactat, & luxuriat, fabulosum & theatricum narrationis genus ostendens.* Quæ probare qui possim, cum nusquam majori opus sit judicio, quàm in poesi? Potiùs igitur audiendus Horatius: eo magis, quia è summis ipse est poëtis. At apertè ille artem in poëta penitùs requirit: ac propositam quæstionem decîdit his verbis:

Naturâ fieret laudabile carmen, an arte,
Quæsitum est: ego nec studium sine divite venâ,
Nec rude quid possit video ingenium. alterius sic
Altera poscit opem res, & conjurat amicè.

Clarè agnoscit, eum, qui à natura sit infelix, utcumque artis præceptis adjuvetur, egregium poëma condere non posse. Sed satis indicat, eum, qui naturâ non destituitur, his cognitis, poëma scripturum melius, perfectiusque. Cujus rei argumentum ex Euripide, excellentis ingenii poëta, capere possumus. Quàm multa enim in eo ridet Aristophanes, arguit Aristoteles, item notant alii. At quæ uno ille negligit loco, ea observat altero; ut satis liqueat, non ei naturam, sed quodammodo defuisse artem; quæ dux certior est naturâ. Contrà mediocre ingenium, si ars accesserit, non leve aliquid in poësi præstare; indicio erit Callimachus; cujus hymni,

&

& epigrammata quædam, supersunt. Hunc quanti fecerit Catullus, quanti etiam Propertius, atque alii, nemini ignotum arbitror. At plus arti, quàm ingenio, debere, Nasonis judicium est, cùm ait: *Battiades toto semper cantabitur orbe:*
Quamvis ingenio non valet, arte valet.

Idem dixero de quibusdam áliis ejusdem ætatis, quos Grammaticos vocant: qualis & junioribus quoque Μουσαῖος ὁ γραμματικὸς, ac similes. Non dubium igitur, quin multum etiam arti poësis debeat.

5. §. *Absque hoc esset, non tot præstantes viri, postquam vitia poetarum consideràrant, ac virtutes eorum perspexerant, ex his corpus artis concinnassent. Nam quid aliud his propositum fuisse dicamus, quàm, ut illi, qui naturâ valerent, cognitis rerum caussis, plus valerent: quique non æquè à natura felices forent, arte, & imitatione alienâ, defectum supplerent? Ut quod solo ingenio fecere aliqui, hi partim ingenio, partim labore consequerentur.*

Inter hosce artis scriptores, parentum ævo, fuit Cæsar Scaliger, ut poëta non aspernandus, ita longè melior poëticæ artis scriptor; quique, ut doctrinâ variâ cessit nemini, ita hac etiam in re, aliorum vicerit industriam. Nec priores tamen laude suâ frustrandi: ex quibus, avorum ætate, erat Hieronymus Vida; quem artificiosissimè de arte poëtica egisse, judicium est ipsius Cæsaris Scaligeri †. Ex antiquis pauci supersunt. Habemus quidem Donati, vel alterius, de comœdia, & tragœdia, quiddam: & Diomedes, atque alii, de re metrica egere. Sed ex classicis scriptoribus Latinorum habemus nihil, præter Horatii epistolam ad Pisonem. Quam ἐχθὲς καὶ πρώην *, sed jam olim fuisse, ab reliquarum epistolarum opere avulsam, videre est, ex Sidonii carm. IX, quod est ad Magnum Felicem consulem. Quemadmodum & *de arte* eam Valerius Probus bis vocat lib. I Gram. Instit. bis item Priscianus in XVIII; ut alios mittam. E Græcis non dubium, quin multi hac de re tractarint. è quibus & ea excerpserat Proclus Constantinopolitanus, quæ de re Poëtica apud Photium in Bibliotheca cod. CCCXXXIX. leguntur. Critonem, Socratis æqualem, περὶ ποιητικῆς egisse, auctor est Laërtius lib. II. Qui & in VII auctor est, περὶ ποιημάτων actum Zenoni Cittico, ac lib. IX tradit, Democritum inter alia scripsisse

† *In Hypercritico, sive 6 de re Poët.*

* *Non heri vel nuper.*

† De poësi. ** De carmine.*

περὶ ποιήσεως†: item περὶ ἀοιδῆς *. Periit & Neoptolemus, ſive alius, cujus de poëticâ arte præcepta ab Horatio eſſe expreſſa, apud Porphyrionem legere eſt, his verbis: *In quem librum congeſſit præcepta Neoptolemi de Arte poëtica, non quidem omnia, ſed eminentiſſima.* Quæ in Cruquiana editione non rectè omittuntur. Sed in tanta ſcriptorum clade ſuperſunt, quæ de arte poëtica prodidit miraculum illud naturæ Ariſtoteles. De quo prope acceſſerim doctiſſimo viro, Antonio Lullo Baleari, cùm ait '': *Mea ſic ſemper fuit opinio, ſi ullo in opere ingenium philoſophi admiramur, hîc certè pluſquam omnes poëtas & ſapuiſſe, &, quid in poëmate deceat, dedeceatque, intellexiſſe.*

'' Lib. 7. de Orat. cap. 5.

Utinam modò, quæcumque hac de re divinus vir conſignârat, hodiéque haberemus. Nam plures uno libros de eâ ſcripſit: ut indicat Boëthius in Comment. libri περὶ ἑρμηνείας *. Nunc operis ejus ſolùm ſupereſt liber primus; integer quidem (ut admirabilis ordo, ac ſeries, indicat) ſed ſolus è duobus; quot ab eo ſcriptos fuiſſe, Laërtius teſtatur in philoſophi ejus vita. Scio, doctiſſimos viros putare, pro *duobus* hic *tribus* legi debere; idque propterea, quòd idem in Socratis vita dicat, ab Ariſtotele in tertio de re poëtica traditum eſſe, Antiochum Lemnium, & Antiphontem, portentorum interpretem, fuiſſe adverſatos Socrati: item quòd Plutarchus quoque in Homeri vita † meminerit tertii Ariſtotelis libri περὶ ποιητικῆς. Sed utrobique cenſeo, pro ποιητικῆς '' legendum ποιητῶν †. Nam ſcripſerat Ariſtoteles præterea libros tres περὶ ποιητῶν *; ut ait Laërtius: qui ex iſtoc opere in Empedocle refert, poëtam hunc fuiſſe Homeri imitatorem, ejuſque exemplo eſſe crebrò uſum tralationibus, & aliis verborum luminibus. Imò Athenæus lib. XI refert ex primo de poëtis, Alexamenem Tejum primum fuiſſe ex Socraticis, qui dialogos ediderit. Teſtatur quoque Macrobius lib. V Saturn. '' eum in ſecundo de poëtis reprehendiſſe Euripidem, quòd ſcripſiſſet, Ætolos ſiniſtrum pedem habere nudum, cùm dextrum dicere debuerit. Facilis librariis error, ut libros de poëtis confunderent cum illis de poëtica. Suſpicor autem, poëticam eſſe ex iis ſcriptis, quæ jam Ariſtoteles magnus natu, elaboravit. Siquidem in illis meminit fabularum Theodectis. At is inter Platonis quidem, & Iſocratis auditores numeratur; ut ex Suida videmus: verumtamen idem diſcipulus poſtea Ariſtotelis fuit; ut non videatur facilè tantus vir ejus fuiſſe uſurus teſtimonio, niſi, cùm & ille jam nomen aliquod ſibi parâſſet. Dicas, apud Ælianum legi,

** De Interpretatione.* *† Penè initio.* *'' De re poëtica* *† De poëtis.* ** De Poëtis.* *'' Cap. 18.*

legi, lib. III Var. Hist. cap. XIV, & lib. IV cap. IX, Aristotelem, vivo Platone, Scholam instituisse, ac tum quoque Theodecten audiisse Aristotelem. Credo equidem: sed parùm hoc adversatur nobis, quia cùm Aristoteles hæresin faceret, jam Plato, teste eodem Æliano, erat octogenarius; nec postea biennium supervixit. Nam decessit natali suo, eùm annum implêsset octogesimum primum: ut clarè docent Seneca epist. LXVIII †, & Censorinus de die natali cap. XV. Ac favent huic sententiæ Hermippus apud Laërtium, Cicero in Catone, & Valerius Maximus lib. VIII cap. VII. Annum unum addit Athenæus, lib. V. uti & Suidas; triennium Neanthes apud Laërtium in Plat. sed perperam, si, ut Laërtius ait, natus est Plato, Olympiadis LXXXVII anno IV, ἐπὶ * Ἀμεινίου, sive Ἐπαμείνονος " ἄρχοντος, ut aliis vocatur. Nam obiit Olympiadis CVIII anno primo, prætore Theophilo: quemadmodum non Laërtius solùm auctor est in Plat. & Aristot. sed Athenæus ipse in V, & Plutarchus in Demostene, lib. de X Rhet. Sed seu senior, seu ante hoc opus, Aristoteles scripserit; dolendum illud, quòd non integrum ad nos pervenerit. Nam, quod superest, penè universum consumitur in tragœdia, & epopœia; ut omnino necesse sit, periisse ea, quæ observârat de Comœdia, Dithyrambice, Nomorum poësi, Auletice, & Citharistice. Nam initio libri de illis quoque se acturum promittit. Accedit istud, quòd lib. VIII Πολιτικῶν cap. VII, ad ea nos remittat, quæ περὶ καθάρσεως, sive affectuum purgatione, docuerat libris de re Poëtica: quod item lib. III Rhetoricorum cap. XXVI ait, se in iisdem egisse de variis ridiculorum generibus. Nunc verò utraque desideramus. Simplicius etiam in commentar. Categor. adducit ex libro de Poëtica definitionem Synonymorum, quam itidem frustra nunc requirimus. Non dubium autem, quin de Synonymis ideo tractârit, quia unus is foret è locis ridiculorum; de quibus egisse eum, jam diximus. At planè alucinatur summus vir, Joachimus Camerarius, cùm arbitratur, ea, quæ habemus, vel esse Aristoteleæ poëtices ἐπιτομήν, vel non esse principis Philosophi, sed alterius ei cognominis. Nam etsi Diogenes Laërtius à quodam Aristotele Cyrenaico Poëticam esse scriptam tradidit; tameu in hoc opere spirantem Stagiritæ nostri genium non obscurè agnoscimus. Ut mittam, quòd pro genuino habeant Ammonius, Simplicius, Hermias in Phædrum Platonis, Boëthius, atque alii. Sed de Aristotelis poëtica satis. Nunc videndum de poësios materia, & forma.

† *Alii LXXXIX.*

* *Tempore Aminia,* " *Epamanone prætore.*

CAP. VI.

Quamvis, judicio quorundam, solùm versetur poësis circa fabularum figmenta: quinctuplicem tamen ejus materiem esse: quia versetur tum circa res divinas, ut in hymnis; tum naturales; tum res gestas; tum morales; tum artificiales. Posse interim conciliari has sententias distinctione Poeticæ superiùs adlatâ; in nobiliorem, quæ inprimis phantasiæ est opus & minùs nobilem, quæ contenta est animare metrum dictione, & spiritu poëtico. Ac eâdem distinctione quæstio deciditur de duplici Poëtices forma.

1. §. POSTQUAM *ostensum est, Poëticen rectè inter artes referri: proximum videtur, ut de ejus caussis loquamur: ac primùm internis; materiâ videlicet, & formâ. Ac de priori quidem judicium est quorundam, versari eam circa res omnes.*

In quo cum Oratore ei convenire volunt: ut Tullius docet in primo de Oratore: *Est,* inquit, *finitimus Oratori Poëta, numeris adstrictior paullò, verborum autem licentiâ liberior: multis ornandi generibus socius, ac penè par: in hoc quidem certè prope idem, nullis ut terminis circumscribat, aut definiat jus suum, quò minùs ei liceat eâdem illâ facultate, & copiâ, vagari, quâ velit.*

2. §. *Alii arctioribus poëtam terminis constringunt. Quippe arbitrantur, eum solùm circa exempla ficta occupari.*

Eoque, juxta eos, ἡ ποιητικὴ ὕλην ἔχει τὸ ψεῦδος. *Poëtica mendacium pro materia habet*: ut est apud Isidorum Pelusiotam *. Ita Aristoteles; qui, ut antea diximus, poëtam putat unum hoc studere, ut homines doceat virtutem; atque id façere eum fictis fabulis. Quod & Plato voluit; ex cujus mente, poëta distinetur περὶ τὰ οὐκ ὄντως ὄντα, ἀλλὰ τῶν ὄντων εἴδωλα. *non circa ea, quæ revera sunt; sed eorum, quæ sunt, symbola.* Hinc poësis ei ars dicitur nunc μιμητικὴ †, nunc εἰκαστικὴ ||, nunc εἰκονοποιὸς †, vel εἰδωλοποιητικὸς *. Nimirum, quia in effingendis hominum actionibus suam collocat operam. Imò, secundùm Stoicos, non humanis modò, sed etiam divinis. Nam, ut ex Laër-

* *Lib. 2. epist. 228.*
† *Imitationem instituens.*
|| *Simile effingens ac repræsentans.*
† *Effectrix imaginis.*
* *Effectrix simulacri.*

Laërtio ſuperiùs diximus, poëſis Stoicis definitur σημαντικὸν ποίημα, μίμησιν περιέχον θείων, καὶ ἀνθρωπείων· *opus ſignificativum, imitationem continens rerum divinarum, humanarumque.* Et ſanè non hominum modò, ſed Deorum etiam mores, affectus, actiones, imitatur poëta.

3. §. *At præter poëtarum figmenta, quadruplicem poetices materiam ſtatuere oportet: primùm res divinas, ut in hymnis.*

Nec enim nobilius poëtis dare argumentum poſſumus; quàm quo Deum, vel in ſe celebrent, vel in ſanctis ejus. Vide, quæ præclarè hac de re cecinit Nazianzenus carm. LIV, ſive de ſilentio, quod jejunii tempore ſervaretur. Hujus igitur loci ſunt ſacra plurima cantica in Scripturis: item multa Nazianzeni, Prudentii, aliorum.

Quæritur, an hujus etiam loci ſint hymni gentilium: ut illi Homeri, Callimachi, & ſimiles, vel Græcorum, vel Romanorum; vel eorum etiam, quos illi barbaros dixere. Quomodo Indi quoque hymnos in Deorum laudes canebant: ut Arrianus indicat penè initio libri VII de Expeditione Alexandri, ubi de Calano ſermo.

De hoc ita cenſeo, ſi verè de iis judicandum, vel maximè pertinere ad figmenta poëtarum, qui ſub fabellarum involucris rerum naturam deſcripſerunt: ut inprimis ex Heſiodi Θεογονίᾳ liquet. Verùm hujuſmodi, etſi à ſapientibus haberentur pro allegoriis, naturam rerum myſticè occultantibus; vulgò tamen propriè accipiebantur, & credebantur. Itaque non phyſici habebantur, ut illi, de quibus proximè dicam, ſed theologi: unde Iſidorus lib. VIII Orig. cap. VII: *Quidam poëtæ Theologi dicti ſunt, quoniam de Diis carmina faciebant.* Sic igitur ſtatuendum, ex opinione ſapientum talia pertinuiſſe ad figmenta; eoque non conſtituere novum argumentum extra fictiones poëticas. Sed contrà, vulgi judicio, talia non in fictis, ſed veris, reponi debuiſſe.

4. §. *Altera poeſios materies eſt de rebus naturalibus.*

Ut illa, quam reliquere Xenophanes, Parmenides, & Empedocles; qui verſibus ſcripſere de rerum natura: Palæphatus Athenienſis, & Antiochus Heliopolitanus; quos κοσμοποιΐαν † carmine ſignâſſe, auctor eſt Suidas: Eratoſthenes in Herme, ſive mundi deſcriptione; unde verſus aliquot adducit Probus in Eclog. IV: item

† *Mundi ſtructuram.*

item Medici poëtæ; ut Musæus, cujus ἀκέσεις νόσων * laudat Eustathius Il. A. & Damocrates Servilius, ac Heliodorus; quorum mentio apud Galenum †. Mitto eos, qui periere. Siderum doctrinam explicat Aratus: theriaca, & alexipharmaca, Nicander: terrarum situm descripsit Dionysius, ex eo dictus περιηγητής: de piscibus, & quadrupedibus, tractat Oppianus: è Latinis rerum naturam exposuit Lucretius: de sideribus, eorumque viribus, egit Manilius: Æmilius Macer Veronensis scripsit de avibus, sive Ornithogoniam; pro quo apud Nonium perperam *Theogoniam*: item de serpentibus, sive Ophiogoniam; & de herbis, sive Botanicon, vel Rhizotomica. De tribus hisce sic Ovidius ":

Sæpe suas volucres legit mihi grandior ævo,
Quæque nocet serpens, quæ juvat herba, Macer.

Eadémque memorat Manilius*; sed quasi à pluribus scripta essent:

Ecce alius pictas volucres, & bella ferarum,
Ille venenatos angues, hic nata per herbas
Fata refert, vitamque suâ radice ferentes.

Sed miscet de bellis ferarum: quod pertinet ad Gratium, κυνηγετικῶν auctorem.

E junioribus quoque de morbo Gallico egit Fracastorius. Bartasium, elegantem & eruditum poëtam Gallicum, prætereo.

5. §. *Tertia materies est rerum gestarum. Nam & poëtæ quidam historiam tractarunt.*

Ut Polycritus; quem, Aristoteles, vel alius, libro de mirabilibus auditu perceptis, ait, res Siculas consignâsse carmine heroico. Ac similiter Hegemon, poëta Epicus, carmine tradidit bellum Leuctricum, quod à Thebanis, Epaminondâ duce, gestum fuit contra Lacedæmonios. Auctor Stephanus in Ἀλεξάνδρεια. Archias ille, quem Cicero oratione suâ defendit, carmine reliquit bella Cimbrica: quemadmodum & ea, quæ consulatu Ciceronis contigere, exorsus fuit. Quid dicam annales Ennii, & Furii; Hostii bellum Istricum, Macrobio, & aliis, laudatum; C. Rabirii bellum Actiacum; Cornelii Severi Siculum; Caninii Dacicum, æquali ejus Plinio † memoratum, similiaque monumenta? Sed hi deperditi. Ex iis, qui supersunt, (modò verum id est argumentum) hujus sint loci, quæ de infelicibus Herûs, & Leandri amoribus, cecinit Musæus. E Latinis item Lucanus de bello Pharsalico, & Silius de Han-

* *Remedia morborum.*
† *Libris de medicamentorum compositione.*
" *Lib. 4 Trist. eleg. 10.*
* *Lib. 2.*
† *Lib. 8. epist. ad Caninium.*

Hannibalico. Eos à multis è poetarum numero expungi, cap. I dicebamus. Verùm immeritò id fieri, ibidem ostensum nobis fuit. Et eadem sententia est viri ingentis, & doctrinæ, & judicii, Caroli Sigonii, libro de dialogo. Quamquam hi non meram historiam condiderint; sed poeticè etiam tractârint, non metro solùm includendo, verùm, ut Sigonius * scribit, *episodiis pro arbitratu fingendis, & Deûm Dearumque consiliis, & hominum concionibus intexendis, atque festivis rerum narrationibus, & jucundis locorum descriptionibus, aliunde petendis*. Unum posse objici fatetur, quòd contra Aristotelicam legem, de qua in epopœia dicemus †, non unam, sed plures sint actiones persecuti. Sed hoc qui urgeat (verba ejus retinere malo) *malos potiùs fuisse poëtas eos, quàm omnino non fuisse poëtas, evincet. Vt enim ex imitatione poëta; sic non bonus poëta ex prava imitatione evadat, necesse est*. At mihi ne malorum quidem poëtarum nomen commeriti videntur: quia poëtæ vocabulum, etiam laxiùs sumtum, propriè sumitur, licet non pressè: quod pleniùs antea exposuimus. Atque hæc nisi sint, longè minùs possint Christiani poëtis annumerari: uti Marius Victor, qui à creatione historiam panxit usque ad Abrahami, ac Lothi tempora; Juvencus, & Sedulius, qui Christi historiam versibus constrinxerunt; vel Arator, qui Acta Apostolorum carmine retulit.

* *Lib. de Dial. fol. 3. b. edit. Venet.*

† *Lib. 3. de arte Poetica.*

6. §. *Ad quartum argumenti genus refer præcepta vitæ prudenter componendæ. Neque obscurum est, cur in his etiam carmen prætulerint. Nam ea, quæ vinciuntur numeris, faciliùs animo retinentur; eò magis, quia ornatus etiam dictionis delectat.*

Unde Fabius lib. II cap. XVII: *Ipsa vitæ præcepta, etiamsi naturâ sunt honesta, plus tamen ad formandas mentes valent, quoties pulchritudinem rerum claritas orationis illuminat.* Sunt hæc præcepta vel moralia, vel civilia. Moralia, ut in Theognide. Atque huc etiam referri debet Ovidiana amandi ars. Civilia verò, ut quando Solon leges suas versibus explicuit. Ejus operis, ut Plutarchus † indicat, hi primi erant versus:

† *In vita Solonis.*

Πρῶτα μὲν εὐχώμεσθα Διὶ Κρονίδῃ βασιλῆϊ,
Θεσμοῖς τοῖσδε τύχην ἀγαθὴν, καὶ κῦδος ὀπάσσαι.
Hoc primùm oremus, Rex ut Saturnius hisce
Legibus adspiret, velit & concedere laudem.

 Etiam

item Medici poëtæ; ut Musæus, cujus ἀκέσεις νόσων * laudat Eustathius Il. A. & Damocrates Servilius, ac Heliodorus; quorum mentio apud Galenum †. Mitto eos, qui periere. Siderum doctrinam explicat Aratus: theriaca, & alexipharmaca, Nicander: terrarum situm descripsit Dionysius, ex eo dictus περιηγητής: de piscibus, & quadrupedibus, tractat Oppianus: è Latinis rerum naturam exposuit Lucretius: de sideribus, eorumque viribus, egit Manilius: Æmilius Macer Veronensis scripsit de avibus, sive Ornithogoniam; pro quo apud Nonium perperam *Theogoniam*: item de serpentibus, sive Ophiogoniam; & de herbis, sive Botanicon, vel Rhizotomica. De tribus hisce sic Ovidius ″:

Sæpe suas volucres legit mihi grandior ævo,
Quæque nocet serpens, quæ juvat herba, Macer.

Eadémque memorat Manilius*; sed quasi à pluribus scripta essent:

Ecce alius pictas volucres, & bella ferarum,
Ille venenatos angues, hic nata per herbas
Fata refert, vitamque suâ radice ferentes.

Sed miscet de bellis ferarum: quod pertinet ad Gratium, κυνηγετικῶν auctorem.

E junioribus quoque de morbo Gallico egit Fracastorius. Bartasium, elegantem & eruditum poëtam Gallicum, prætereo.

5. §. *Tertia materies est rerum gestarum. Nam & poëtæ quidam historiam tractarunt.*

Ut Polycritus; quem, Aristoteles, vel alius, libro de mirabilibus auditu perceptis, ait, res Siculas consignâsse carmine heroico. Ac similiter Hegemon, poëta Epicus, carmine tradidit bellum Leuctricum, quod à Thebanis, Epaminondâ duce, gestum fuit contra Lacedæmonios. Auctor Stephanus in Ἀλεξάνδρεια. Archias ille, quem Cicero oratione suâ defendit, carmine reliquit bella Cimbrica: quemadmodum & ea, quæ consulatu Ciceronis contigere, exorsus fuit. Quid dicam annales Ennii, & Furii; Hostii bellum Istricum, Macrobio, & aliis, laudatum; C. Rabirii bellum Actiacum; Cornelii Severi Siculum; Caninii Dacicum, æquali ejus Plinio † memoratum, similiaque monumenta? Sed hi deperditi. Ex iis, qui supersunt, (modò verum id est argumentum) hujus sint loci, quæ de infelicibus Herûs, & Leandri amoribus, cecinit Musæus. E Latinis item Lucanus de bello Pharsalico, & Silius de Han-

* Remedia morborum.

† Libris de medicamentorum compositione.

″ Lib. 4 Trist. eleg. 10.

* Lib. 2.

† Lib. 8. epist. ad Caninium.

Hannibalico. Eos à multis è poetarum numero expungi, cap. I dicebamus. Verùm immeritò id fieri, ibidem ostensum nobis fuit. Et eadem sententia est viri ingentis, & doctrinæ, & judicii, Caroli Sigonii, libro de dialogo. Quamquam hi non meram historiam condiderint; sed poeticè etiam tractârint, non metro solùm includendo, verùm, ut Sigonius * scribit, *episodiis pro arbitratu fingendis, & Deûm Dearumque consiliis, & hominum concionibus intexendis, atque festivis rerum narrationibus, & jucundis locorum descriptionibus, aliunde petendis.* Unum posse objici fatetur, quòd contra Aristotelicam legem, de qua in epopœia dicemus †, non unam, sed plures sint actiones persecuti. Sed hoc qui urgeat (verba ejus retinere malo) *malos potiùs fuisse poëtas eos, quàm omnino non fuisse poëtas, evincet. Vt enim ex imitatione poëta; sic non bonus poëta ex prava imitatione evadat, necesse est.* At mihi ne malorum quidem poëtarum nomen commeriti videntur: quia poëtæ vocabulum, etiam laxiùs sumtum, propriè sumitur, licet non presè: quod pleniùs antea exposuimus. Atque hæc nisi sint, longè minùs possint Christiani poëtis annumerari: uti Marius Victor, qui à creatione historiam panxit usque ad Abrahami, ac Lothi tempora; Juvencus, & Sedulius, qui Christi historiam versibus constrinxerunt; vel Arator, qui Acta Apostolorum carmine retulit.

* *Lib. de Dial. fol. 3. b. edit. Venet.*

† *Lib. 3. de arte Poetica.*

6. §. *Ad quartum argumenti genus refer præcepta vitæ prudenter componendæ. Neque obscurum est, cur in his etiam carmen prætulerint. Nam ea, quæ vinciuntur numeris, faciliùs animo retinentur; eò magis, quia ornatus etiam dictionis delectat.*

Unde Fabius lib. II cap. XVII: *Ipsa vitæ præcepta, etiamsi naturâ sunt honesta, plus tamen ad formandas mentes valent, quoties pulchritudinem rerum claritas orationis illuminat.* Sunt hæc præcepta vel moralia, vel civilia. Moralia, ut in Theognide. Atque huc etiam referri debet Ovidiana amandi ars. Civilia verò, ut quando Solon leges suas versibus explicuit. Ejus operis, ut Plutarchus † indicat, hi primi erant versus:

† *In vita Solonis.*

Πρῶτα μὲν εὐχώμεσθα Διῒ Κρονίδῃ βασιλῆϊ,
Θεσμοῖς τοῖς δὲ τύχην ἀγαθὴν, καὶ κῦδος ὀπάσσαι.
Hoc primùm oremus, Rex ut Saturnius hisce
Legibus adspiret, velit & concedere laudem.

Etiam huc refer Terpandrum: de quo ſic Clemens Alexand. Stromatéon primo: Μέλος τε ἂν πρῶτος περιέθηκε τοῖς ποιήμασι, καὶ τοὺς Λακεδαιμονίων νόμους ἐμελοποίησε, Τέρπανδρος ὁ Αντισσαῖος. *Modos poematibus primus adjecit, & Lacedæmoniorum leges numeroſis verſibus ſcripſit, Terpander Antiſſæus.* Nec ſoli is mos Spartæ. Nam ab Hermippo, in ſexto de legiſlatoribus, proditum eſt, Charondæ etiam leges in conviviis cani à Thuriis ſolere. Imò, ut ait Martianus Capella lib. IX, *Græcarum urbium multæ, ad lyram leges, decretáque publica, recitabant.*

Ad civilem etiam prudentiam refer, quòd, ut unum addam juniorum, vir à luſtris compluribus in toto orbe illuſtris Hugo Grotius, tum adhuc adoleſcens, paraphraſin Tituli Inſtitutionum Juſtinianearum De rerum diviſione, & acquirendo earum dominio, carmine heroïco elegantiſſimè expreſſit.

7. §. *Quinctum genus eſto* τῶν ποιητικῶν, *hoc eſt, eorum, ubi opus relinquitur.*

Quò pertinet Horatii de arte poëticâ epiſtola ad Piſones. Item ars metrica Terentiani Mauri.

8. §. *Hæc abunde oſtendunt, poëtas non ſolùm verſari circa exempla fictitia. Nec eo minùs more hoc noſtro agam, ut, quatenus res ſinit, potiùs convenire doceam præſtantium virorum ſententias, quàm partem damnem alterutram. Cenſeo autem, opiniones, ſpecie adeò diſcrepantes, non meliùs poſſe conciliari, quàm diſtinctione poëticæ antea allatâ. Si enim propriè eâ voce utamur, quomodo poëta eſt condendi carminis artifex; nihil eſt, de quo agere non poſſit. Sin ſumamus impropriè, &* κατ' ἐξοχὴν, *pro eo, qui carmine fabulas exponit, ut doceat, qualis ſit, vel eſſe debeat vita humana; jam objectum poëtarum fuerint* μιμήματα, *ſive res imitatione expreſſæ; hoc eſt, actiones fictæ.*

Non quaſi tum poëma totum fictis conſtet actionibus: ſed quia, utcumque princeps actio vera ſit, & aliæ etiam veræ intercurrant; tamen diſpoſitio ſit fabuloſa: utpote in quâ falſa veris miſceantur; eóque οἰκονομία fabulæ non poſſit veræ eſſe actionis, quatenus eo nomine intelligimus totam fabulam, ex pluribus actibus coaleſcentem:

ſcentem: attamen veram fabulam imitetur, quia res narrat, non ut ſunt, ſed ut eſſe poſſunt. Quare rectè dixeris, objectum Poëtices eſſe veriſimile; quo comprehenditur etiam verum; cùm & verum ſit veriſimile.

9. §. *Diſtinctione hac nec difficile fuerit conciliare diſſidentes multorum de poeſios formâ opiniones. Nam ſi propriè, ac laxè, poëſin uſurpemus; forma ejus erit metrum, ac ſpiritus poëticus, quo dictio quaſi animatur. Sin preſſiùs eam vocem cum Ariſtotele ſumamus; forma conſiſtet partim in metro, & poeticâ dictione; partim in imitatione humanarum actionum.*

Utrocunque modo ſumas, ſine metro non erit poëma: niſi laxiùs *poëſios* vocabulo utamur, quàm dixi: ut ſi etiam voce eâ complectamur, ubi fictio eſt, & quodammodo ſpiritus adeſt poeticus: quomodo dialogi Platonis poſſint dici poema: ſaltem ſic dicatur comœdia ævo, ut videtur, Theodoſii, vel Honorii, ſcripta, inſcriptáque Querulus, vel etiam Aulularia Plauti: nempe quia, ut illa de aulula ſive olla Euclionis; ita hæc de olla agat Queruli, qui Euclionis ejus filius fingitur. Ea comœdia oratione conſtat, nec proſâ planè, nec ligatâ: etſi ſpiritu poetico non planè careat, & ſæpe etiam verſu loquatur, præcipuè trochaico: & permultis locis, quando id non fit, ita prope ad verſum accedat voculæ additione, vel trajectione, ut nullo verſum negotio feceris. De ſcriptoris nomine non liquet. Gildæ à pleriſque tribuitur: quod ſi eſt, Rutilius ille, cui opus dicatum, non ſit Numatianus ille, gentilis poëta, cujus Itinerarium exſtat Honorii Imper. ævo ſcriptum. Nam Gildas quidem Albanius claruit demum circa annum Chriſti CCCCLX: at Gildas Batonicus toto poſt hunc Gildam ſeculo floruit. Facilè autem aſſenſero Reverendiſſimo & illuſtriſſimo, Jacobo Uſſerio, Archiepiſcopo Armachano, totius Hiberniæ Primati, in exactiſſimo opere de Britannicarum Eccleſiaſticarum Antiquitatibus, exiſtimantis, quòd Gildæ comœdia hæc *Querulus* credita ſit, proveniſſe ex eo, quòd & Gildas *Querulum* inſcripſerit acerbam illam querimoniam ſuam de Britanniæ regibus, ac clero. Aliò antè inclinavi, ob Mſſorum, quos dicerent, auctoritatem. Sed iſti optimè occurrit clariſſimæ doctrinæ, & laudatiſſimæ pietatis vir, quem

dicebamus. Quod verò ad dictionem nec ἔμμετρον planè, nec ἀμέτρους vix lac lacti similius est, quàm Querulo huic ludricum Sergii Polensis epitaphium; ut judicium est Barthii Adversariorum lib. IV cap. XVII.

CAP. VII.

Duplicem esse Poëtæ finem: unum arti adæquatum, qui est carmine docere, ac delectare; idque in quovis argumento: alterum principalem, qui est per imitationem, ac figmenta, à vitiis animos purgare humanos. Ac, pro duplici hoc fine, duplex etiam poëtæ officium statui oportere. Quòd si hujusmodi poëtæ finis atque officium sit; priùs requiri, ut ipse sit vir bonus, ac prudens: magis tamen, ut prudens quàm bonus; cum etiam credamus iis, qui boni solùm videantur nobis. Poëticen esse Politicæ ministram. Nec tamen rectè, Rhetoricæ instar, Dialecticæ partem statui à Zabarella, atque aliis.

1. §. DE *materia, & forma poëtices diximus. Nunc agam de caussis externis: ac primùm de fine, atque usu ejus multiplici.*

Non quidem, quasi fructus, laudésque Poëticæ omnes, proferre animus sit (nam quod in Pœnulo ait Plautus, *proba merx facilè emtorem invenit*) verùm quia absque eo natura Poëticæ intelligi non possit.

2. §. *Est verò Poetices finis delectatio: nec solus tamen, vel præcipuus. Quamvis enim adspergere poematis licet, unde nihil petatur, nisi honesta voluptas: totius tamen operis finis esse debet, docere pariter, & delectare.*

Sive, ut Horatius loquitur *,

——— *simul jucunda, & idonea dicere vitæ.*

Quò facit illud ejusdem †,

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci.

Quomodo à duobus his, χρείᾳ, καὶ ἡδονῇ, *utilitate & voluptate*, Homerum, ac Hesiodum, commendari, ait Maximus Tyrius orat. VII. Imò, ut Tullius " mavult *indisertam prudentiam, quàm stultitiam loquacem*: ita præstat, ut cum eodem illo poëta * dicam,

* *Epist. ad Pisones.*

† *Paullo post.*

" *Lib. 3. de Oratore.*

* *Ad Pisones epist.*

Fabula

Fabula nullius Veneris, morataque rectè,
Quàm versus inopes rerum, nugæque canoræ.

3. §. *At qui ajunt, poësios finem esse κάθαρσιν * τῆς ψυχῆς, sive, corrigere hominum mores: hi neutiquam assignant finem arti adæquatum. Nam Empedocles, & similes, θεωρίαν † sibi proposuere, non πρᾶξιν". Deinde, de antiquissimis illis, qui Deorum amores, ac concubitus narrant, dici nequit, hoc eos egisse, ut ob oculos ponerent vitæ humanæ exemplar; sed potiùs, ut naturæ mysteria fabulis involverent.*

* *Purgationem animæ.*
† *contemplationem, sive scientiam.*
" *Actionem.*

Quam rem pluribus explicabimus cap. seq.

4. §. *Si tamen poetices nomine strictiùs utamur, more Aristotelis: fateri oportet, angustiori limite ejus finem constringi. Nam finis ejus fuerit, fictis fabulis jucundè ea docere, quæ homines à vitiis ad virtutes adducunt.*

Dixeris, sic neque Hesiodum in Θεογονίᾳ, fore Aristoteli poetam. Haut repugno. Quippe Aristoteles, uti Empedoclem non poëtam, sed physicum, appellat; ita, puto, Hesiodum in Θεογονίᾳ, ac similes, non poëtas diceret, sed theologos. Nam antiqui eam poësios partem ad theologiam retulere. Varroni sanè, ut ex Augustino * constat, triplex erat θεολογία: una μυθικὴ, seu *fabulosa*, vel *fabularis*; altera φυσικὴ, seu *naturalis*; tertia πολιτικὴ, seu *civilis*. Μυθικὸν, inquit, *appellant, quo maximè utuntur poëtæ*; φυσικὸν *quo philosophi*; *civile, quo populi.* Vel si Aristoteles poëtas ejuscemodi non esset theologorum nomine dignatus; saltem physicos vocâsset. Siquidem non minùs illi naturæ mysteria tradidere, quàm Empedocles, Parmenides, & alii juniorum. Hoc solùm discriminis erat, quòd juniores (ita voco, qui post Thaletem, & Pythagoram, carmine sunt philosophati) id egerint sermone proprio, & aperto: primi illi, qui Orphei philosophiam sequebantur, id fecerint δι᾽ ἀλληγορίας †: ut Dionysius Hal. ait: nempe, uti dixi, quia sapientiæ suæ adytis arcerent profanum vulgus; nec ab aliis vellent intelligi, quàm à mystis suis.

* *Lib. 6 de Civitate Dei cap. 5.*
† *Per allegorias.*

Quare si, Aristoteleo more, sumamus hujus artis finem; is non ἁπλῶς * fuerit, carmine docere cum delectatione; sed carmine,

* *Similiter.*

ne, & imitatione, docere ac delectare. Unde & Strabo lib. I ait, poësin esse μιμητικὴν τοῦ βίου διὰ λόγων *. Et Plutarchus † ait, poëticam habere μιμητικὴν ὑπόθεσιν". Non quasi imitatio, seu fictio, sit finis ultimus; sed quia hæc sit via ac ratio ad comparandam beatitudinem civilem; quam non consequimur, nisi virtute, cujus doctor est poëta. Quod optimè Aristophanes * expressit in Ranis. Quærit enim Æschylus:

——Τίνος † οὕνεκα χρὴ θαυμάζειν ἄνδρα ποιητήν;

Respondet Euripides:

Δεξιότητος", καὶ νουθεσίας, ὅτι βελτίους τε ποιοῦμεν
Τοὺς ἀνθρώπους ἐν ταῖς πόλεσι.

Nempe differunt quidem apologi à fabulis poeticis, ut alibi ostendimus: fine tamen conveniunt. Ut locum hic quoque habeat illud Phædri lib II:

Nec aliud quicquam per fabellas quæritur,
Quàm corrigatur error ut mortalium.

5. §. *Ac pro duplici hoc Poëtices fine, duplex est officium Poetæ. Prius est modulatè, vel, ut Græci dicunt,* ἐμμέτρως † *loqui, aut scribere.*

Ubi poeta quidem proponit sibi docere; idque in quolibet argumento: at particulatim attendit ἠθοποιΐαν, sive morum emendationem; sed citra figmenta, ut in γνωμολογικῇ".

6. §. *Alterum est imitari, ac fingere, sive ad rerum naturam indicandam, sive ad mores hominum à vitiis purgandos.*

Lactantius lib. XI: *Officium poëtæ est in eo, ut ea, quæ gesta sunt verè, in alias species obliquis figurationibus cum decore aliquo conversa traducat.*

7. §. *Hoc igitur commune habent poetæ, philosophi, & historici, quòd doceant virtutem.*

Ut de tribus illis testis est B. Basilius dissertatione, Quomodo legendi sint Græcorum libri: Ἐπειδήπερ δι᾽ ἀρετῆς ἡμᾶς ἐπὶ τὸν βίον καθεῖναι δεῖ τὸν ἡμέτερον· εἰς ταύτην δὲ πολλὰ μὲν ποιηταῖς, πολλὰ δὲ συγγραφεῦσι, πολλῷ δὲ ἔτι πλείω φιλοσόφοις ἀνδράσιν ὕμνηται, τοῖς τοιούτοις τῶν λόγων μάλιστα προσεκτέον. *Quandoquidem ad vitam illam, quam optamus, nisi per virtutem, nequit perveniri;*

** Imitatricem vitæ humanæ per orationem.*
† Lib. Quomodo juveni sint poëmata legenda.
" Argumentum, in quo imitari propositum sit.
** Act. 4. sc. 2.*
† Cur admirari convenit poetam?
" Propter ingenii dexteritatem, & admonitiones Efficimus cives bonos in civitate.
** Lib. 4 Orat. Instit. cap. 11. sect. 3.*
† metro.
" Oratione sententiosâ.

viri; multa autem ad eam pertinentia dicta sunt à poëtis, multa ab historiarum scriptoribus, plurima verò à philosophis; talibus scriptis maximè est incumbendum.

8. §. *Quia verò viri boni est docere virtutem; eò requirimus à poeta, ut priùs ipse vir sit bonus.*

Itaque Strabo libro primo dicere non dubitat, Οὐχ οἷον ἀγαθὸν γενέσθαι ποιητὴν, μὴ πρότερον γενηθέντα ἄνδρα ἀγαθόν· *neque bonum posse poëtam fieri, qui non priùs fuerit vir bonus.*

9. §. *Ac similiter dixero, quò docere possit virtutes, ipsum prius sapientem esse oportere.*

Sapientiæ autem vocabulo nunc utor cum Academia, & Peripato, non cum porticu Zenonis: secundùm quam poeta, quia sapiens, etiam foret dives, formosus, sanus, rex. Atque eò vir eruditus * trahebat illud, quòd Herennius librum suum ad Gallienum Imperatorem sic inscripserat, ὅτι μόνος ποιητὴς ὁ βασιλεύς· *quòd solus rex poëta.* Pro quo, apud Porphyrium, Marsilius Ficinus verterat, *quòd solus effector rex.*

* *Scipio Gentilis lib. 2 παρέργων cap. 2.*

10. §. *Etsi verò poetam convenit esse bonum, & prudentem; magis tamen prudentia, quàm bonitas, requiritur. Nam ut valeat artis suæ munia implere, planè prudentiâ opus est: sed possit etiam hunc finem consequi, ut bonus non sit, dummodò videatur talis.*

Nimirum, cùm duplex sit Eloquentia, una oratoria, altera poetica: in utraque similiter comparatum est: quia difficulter persuadet, qui vir malus existimatur. Quis enim bonum consilium exspectet, ubi fraudis, injuriæque, suspicio esse possit? Qua de re pluribus egi lib. II Orator. Institut. cap. XIV sect. II. Vide etiam, quæ libro de Natura ac Constitutione Rhetorices dissero cap. I: ubi expendo, an rectè definiatur orator, vir bonus dicendi peritus.

11. §. *Ex his abunde intelligere est, quanta sit poeticæ utilitas in Rep. ac quomodo ea sit politicæ ministra.*

Siqui-

Siquidem finis Politicæ est εὐδαιμονία, sive *beatitudo*. Verùm hanc assequi nequit, nisi priùs reddiderit homines bonos, suisque mandatis obtemperantes. Itaque, ut ea persuadeat, Rhetoricâ utitur, & Poëticâ; quæ oratione facundâ, ac delectabili, animos demulceant, & *res salubriter, ac prospicienter, animadversas in mentes animosque hominum, cum audiendi quadam illecebrâ, induant*; ut de Æsopeis apologis scripsit Agellius lib. II. cap. XXIX. Hinc quoque est, quòd Proclus, commentario suo in Platonis de Rep. libros, ἀλληγορικῶς agens de Jove, qui est μέγας πολιτικὸς *, & Apolline, qui Poetis præest, poetam appellet τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ μέγαν συνεργὸν· *magnum magni politici ministrum.*

* *Magnus Politicus.*

12. §. *Quamquam verò hoc commune habet cum Rhetorica, quòd utraque sit famula Politicæ: non tamen, uti Rhetorica quodammodo est Dialecticæ* παραφυὴς †, *ita etiam, Poeticam esse Dialecticæ partem, existimari debet.*

† *stolo, sive virgultum.*

Scio quidem, aliter veterum aliquos existimâsse: ut auctor est Ammonius præfat. in librum categoriarum. Eamque sententiam secutus postea fuit Aben-roes. Sed quâ ratione ad Logicam referatur, non exposuerunt. Fecit id Zabarella lib. II de Nat. Log. cap. XIX, & seq. Eumque secutus Gaspar Sardus commentario de triplici philosophia ad Olympiam Moratam. Item Scipio Gentilis lib. II. Παρέργων cap. II. Nimirum arbitrantur, quemadmodum Rhetorice ab Aristotele ipso appellatur μόριον τῆς διαλεκτικῆς *; idque propterea, quòd doceat rationem, quâ enthymema applicetur ad materiam civilem: ita & Poeticen esse Logices partem, quia aperit exempli usum in materia ficta. Sed falluntur, cùm putant artem omnem in usu exempli occupatam esse partem Logicæ. Nam id tantùm verum est, si usum ejus tradat cognitionis caussâ. At Rhetorice, & Poetice, non solùm docere student, sed etiam delectare; nec cognitionem tantùm spectant, sed & actionem. Quod verò Rhetoricen ajunt ab Aristotele dici Dialecticæ partem: id majorem vim haberet, si propriè diceretur. Nunc tantùm κατά τι, καὶ παχυλῶς ", sic loqui, ostendit multiplex Dialecticæ, & Rhetoricæ discrimen: qua de re egimus lib. de Natura ac Constitut. Rhet. inprimis cap. VII.

* *Particula Dialectica.*

" *Secundum quid, & pingui Minervâ.*

CAP.

CAP. VIII.

Adferuntur, quæ dici solent adversus antea allata de fine, officio, & usu poesios: ac iisdem postea occurritur. Primò quidem referuntur, qui contemtim de poesi senserint, vel sensisse videantur: ut Plato, Epicurus, atque alii. Ostensum, à Platone non omnem rejici poësin; sed Homericam duntaxat: neque illud ἁπλῶς; sed hactenus solùm, ut neget illi utilem Reip. quàm animo concepisset. Quam ob caussam, antiqui naturæ scientiam maluerint involvere fabulis, quàm absque involucro ullo consignare. Secundo loco memorantur, qui lascivos canunt amores. Demonstratum, hunc esse Poëticæ non usum, sed abusum: distinctumque inter Venerem Cœlestem, & Vulgivagam; inter Cupidinem Venere Cœlesti natum, & Vulgivagæ filium; Musas meretriculas, & philosophicas. Expositum inde, quantum damni poëtæ lascivi dent, præcipuè adolescentiæ. Tertio loco additum aliquid de abusu artis in adulando laude indignos, vel maledicendo bonis.

1. §. HACTENUS *exposui sententiam nostram de poesios fine, & utilitate, ac poetæ officio. Sed adversus ea tam multa à multis, tam gravia à gravissimis etiam viris adferuntur, ut periculum sit, nè si caussa poesios non adversus illos fortiter defendatur, autoritate eorum, nec levibus pressa argumentis, penitùs succumbat. Ac primùm quidem cum iis nobis conserendæ erunt manus, qui cum Platone, Epicuro, atque aliis, contendunt, poetas esse noxios Reip. & quâ parte nullum adferunt damnum, esse tamen utilitatis solidæ expertes; nec juvare, nisi animos pueriles, & his similes, quæ inani delectatione, velut crepitaculis, capiantur.*

De Platone, quod dixi, nulli ignotum esse arbitror. Nec tamen ille omnem damnabat poesin; sed Homericam: unde de eo sic Heraclides Ponticus: Ἐρρίφθω καὶ Πλάτων ὁ κόλαξ, Ὁμήρου συκοφάντης, ἔνδοξον ἀπὸ τῆς ἰδίας πολιτείας τὴν φυγάδα προπέμπων, λευκοῖς ἐρίοις ἀνεστεμμένον, καὶ πολυτελεῖ μύρῳ τὴν κεφαλὴν διάβροχον· *Valeat & adulator Plato, Homeri calumniator,*

 quem

quem à Rep. ſua remittit inclytum exulem, albis redimitum lanis, & pretioſo unguento caput redimitum. Epicurus verò univerſam rejecit poeſin: quâ de re ſic ibidem Heraclides: Οὐδ' Ἐπικούρου φροντὶς ἡμῖν, ὅς τις ἀσέμνου περὶ τοὺς ἰδίους κήπους ἡδονῆς γεωργός ἐστιν, ἅπασαν ὁμοῦ ποιητικὴν, ὥσπερ ὀλέθριον μύθων δέλεαρ, ἀφοσιούμενος. *Nec curæ nobis eſt, quid dicat Epicurus, inhoneſtæ voluptatis in hortis ſuis cultor: qui univerſam ſimul poëſin, velut pernicioſum fabularum illectamentum, averſatur.* Et apud Tullium, extremo lib. 1. Tuſc. Quæſt. Torquatus, Epicureæ Philoſophiæ defenſor, ex magiſtri mente ait: *An tempus in Poëtis evolvendis, ut ego, & Triarius, te hortatore fecimus, conſumeret? in quibus nulla ſolida utilitas, omniſque puerilis delectatio.* Quæ verba non ſatis cepit doctiſſimus vir, Andreas Schottus *, cùm exiſtimat, Tullium hæc ex ſua ſententia referre, ut doceat, modum Poeticis oblectamentis eſſe ſtatuendum. Planè enim iſta ſunt contemnentis poeſin: nec à Tullio ex ſua dicuntur perſonâ, ſed Torquati Epicurei; quem Cicero inducit pro Epicuro diſſerentem. Ad hanc Epicuri ſententiam etiam Plutarchus reſpexit, libro, Quomodo juveni ſint audiendi poetæ; ubi negat requiri τὸ Ἐπικούρειον ἀκάτιον †, ut eo poëtarum artem citiſſimè effugiamus. Eratoſthenes quoque, Strabone " teſte, ajebat, ποιητὴν πάντα στοχάζεσθαι ψυχαγωγίας, οὐ διδασκαλίας: *poetam omnia dirigere ad delectandum, non ad docendum.* Quemadmodum & idem, apud Strabonem paulò pòſt, poeticas fabulas vocabat γραώδη μυθολογίαν *. Etiam Agatharchides Samius † libro de rubro mari, cum multa collegiſſet ex poetis planè incredibilia & abſurda, tandem concludit, ὅτι πᾶς ποιητὴς ψυχαγωγίας (μᾶλλον) ἢ ἀληθείας ἐστὶ στοχαστής· *quòd omnis poeta magis eò collimat, ut delectet, quàm ut verum dicat.* Similiterque Diodorus Siculus, initio ſui operis, ſcribit, τὴν " ποιητικὴν τέρπειν μᾶλλον, ἤπερ ὠφελεῖν. Nec alia mens Hermogenis, qui lib. 1. de ideis cap. VI ait, τὸ πλεῖστον * δὲ ἡδονῆς ἡ ποίησις, οἶμαι, στοχάζεται. Item Marcus Antoninus Philoſophus ſcribit lib. primo, ſeſe à Ruſtico didiciſſe, ἀποστῆναι, ῥητορικῆς, ποιητικῆς, καὶ ἀστειολογίας †, vel potiùs ἀστρολογίας: quomodo emendat Xylander. Et ſanè hodiéque non pauci ſe horum auctoritate tuentur, ut doceant, ſtudium poëſios magis facere ad pompam, quàm fructum. Verùm rectè Tullius 1 de Nat. Deor. *Non tam auctores in diſputando, quàm rationis momenta quærenda ſunt.*

2. §. *Ac ad Platonem quidem quod attinet, variè illi occurri ſolet. Petrarcha ajebat, ſcenicos ejicere, non cæteros. Sed*

de

* *Lib. 1. Tull. Qu. cap. 28.*
† *Epicuri naviculam.*
" *Lib. 1.*
* *Anile fabulamentum.*
† *Apud Photium cod. 250.*
" *Poeticam delectare magis, quàm juvare.*
* *Poeſis maxima ex parte, opinor, ad voluptatem, ut finem, collimat.*
† *Abſtinere rhetorica, poëtica, & urbanis ſermonibus.*

de Homero ipso loqui, satis est evidens. Maximus Tyrius dicit, Platonem formâsse Remp. solâ subnixam ratione; eóque delectationis expertem. At minimè est obscurum, altiùs spectâsse: putà quòd fabellis Homericis violaretur sanior de numine opinio, & pudici mores in periculum venirent.

Nam lib. II, & III de Legg. non modò reprehendit Homerum, quòd Diis ea attribuit, quæ nefariorum sunt hominum: sed eundem etiam è sua exterminat Rep. idque, ut ipse loquitur, ἀλλὰ τὸ τὴν ποίησιν ἱκανὴν εἶναι, καὶ τοὺς ἀγαθοὺς λωβᾶσθαι· *quia poesis hæc ejus sit natura, ut bonis etiam nocere possit.* Nimirum putavit, ut verbis utar Lactantii *, *Poetas perniciosos esse, quòd incautos animos facilè irretire possint suavitate sermonis, & carminum dulci modulatione currentium.* * *Lib. 5. cap. 1.*

3. §. *Quamobrem censeo, alia longè pro Platone adferri oportere. Ac primùm cogitandum, quicquid sit de Homero, saltem de poësi eum magnificè sensisse.*

Quid mirum? Socratem habuerat præceptorem, quicum Euripides familiariter vixit: imò adjutus ab eo est in tragœdiis scribendis. Tum autem quàm libens utitur Plato testimoniis poetarum! Imò vocat eos θεῶν ἑρμηνεῖς †: poësin autem appellat divinum furorem. Idem Antimacho, poëma suum recitanti, cùm cæteri eum destituissent auditores, omnium instar fuit. † *Deorum interpretes.*

4. §. *Deinde nihil minùs ei propositum fuit, quàm ut Homerum de manibus omnium excuteret. Solùm putavit, non quemvis ad ejus lectionem admitti oportere. Nec enim imperitorum animis convenit: unde eum excludit è Rep. quam animo effinxisset.*

Et quomodo ille contemtim de Homero sentiret, qui tam multa illi deberet! Scio quidem, ab Heraclide Pontico dici ἀχάριστον περὶ Ὅμηρον ". Verùm Heraclides, nimio Homeri amore excæcatus, nescivit distinguere inter laudes poetæ, & culpas. At non id facere neglexit Plato: cui semper quidem magnus est Homerus: sed οὐ πρὸ τῆς ἀληθείας ἀνὴρ *, ut de eo inquit initio decimi de Republica: ubi fusè hoc argumentum tractat. " *Ingratissimum erga Homerum.* * *Vir non anteponendus veritati.*

5. §. *Præterea non ille ejicit Homerum, tanquam eum, cui propositum foret docere noxia: sed honorificè dimittit, velut majorem civem, quam ut imperitis suæ Reip. civibus prodesse possit.*

Siquidem (ut Theodoretus ait in θεραπευτικῇ secunda) μύρῳ ἀλείψας, καθάπερ αἱ γυναῖκες τὰς χελιδόνας, ἐκ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ξυντιθείσης πόλεως ἀπέπεμψε· *unguento delibatum, ut mulieres solent hirundines, è Republica à se composita emisit.* Sententia est, ut delicatulæ virgines, aut matronæ, solent aviculas, quas diu in deliciis habuere, priusquam dimittant liberas, unguento perfundere: ita & à Platone è Rep. sua Homerum non ignominiosè expelli, sed cum honore dimitti. Atque hanc similitudinem apud eundem Theodoretum legas oratione Θεραπευτ. x. De istiusmodi autem unctione, quæ venerationis caussâ fieret, adi, si voles, Casaubonum in Tranquilli lib. I cap. LXXXI, & Baronium Exercitat. XIV, Sect. XII.

6. §. *Verùm de ipso Platone satis. Nunc argumentum istud expendamus, ob quod & ille, & alii, dixere poesin Homeri, & similium, qui Deorum narrant certamina, ac vulnera, amores item ac concubitus, nocere tum pietati erga numen; tum moribus honestis: videlicet quia facilè homines arbitrantur, non fore sibi turpe, si Deorum æmulentur exemplum. Equidem sapienter hæc ab iis præcipi existimo. Sed non aliud inde consequitur, quàm talium poetarum lectionem solùm conducere iis, qui distinguere sciant, inter fabulæ involucrum, & mysterium, quod figmentis hujusmodi occultatur. Nec enim illa à veteribus poëtis tradita sunt, quò homines inde caperent vitæ exemplum: sed ut ex iis naturæ mysteria cognoscerent sapientiæ studiis initiati.*

Hæc satis liquent ex Homericis Heraclidis Pontici Allegoriis: Proclo in Platonis libros de Rep. Phurnuto item, atque aliis. Utinam verò etiam exstaret Metrodorus Lampsacenus: qui totum Homerum in allegorias deflexit: ut auctor est Tatianus oratione contra gentes *. Favet etiam huic sententiæ Dionysius Halicarnassensis

* P. 206. edit. Basil.

nassensis lib. I Antiquitatum Romanarum: ubi varios usus adfert τῶν Ἑλληνικῶν μύθων *: inter cæteros illum, ἐπιδείκνυσθαι † τὰ τῆς φύσεως ἔργα δι' ἀλληγορίας. Mox verò agnoscit, hujusmodi fabulas, οὐ " πολλοὺς ὠφελεῖν, ἀλλὰ μόνον τοὺς ἐξητακότας, ὧν ἕνεκα γίνονται. Deinde addit: Σπάνιοι * δ' εἰσὶν οἱ μετειληφότες ταύτης τῆς φιλοσοφίας. Atque inde colligit, vulgus iis fabulis non corrigi, sed corrumpi: quippe quod propterea vel Deos contemnat, quos tot infortuniis videat involvi; vel impurè vivat, quia Deorum id exemplo licere sibi arbitretur.

Græcanicarum fabularum.

† Opera naturæ per allegoriam indicare.

" Non multis prodesse; sed solum iis, qui expenderint, cujus rei caussa fabulæ hæ fictæ sint.

** Rari sunt, qui hanc sapientiam sint consecuti.*

7. §. *Quærat fortasse aliquis, cur antiqui maluerint fabulis involvere arcana naturæ, quàm ea apertè proferre. Nimirum putabant, nihil ista pertinere ad profanum vulgus; magisque sapientiam fore admirationi, si ab ea cerdones arcerentur.*

Juxta illud vatis Venusini †: *Odi profanum vulgus, & arceo.* Et sanè non antiquissimi solùm sic animati erant; sed & Pythagorici; qui non fabulis quidem, sed numeris tamen, philosophiam obscurarunt. Vide Macrobium lib. I in Somnium Scipionis cap. II. Aristoteles verò propriè loqui voluit: sed idem tamen in Acroamaticis brevitate eâ uti maluit, ut non nisi à discipulis, vel admodum acutis, & industriis, intelligi posset. Ut in eo locum habuerit Pindaricum illud Pyth. Id. θ: Βαιὰ δ' ἐν μακροῖσι ποικίλλειν, ἀκοὰ σοφοῖς. Quorum sententia est, Ubi in longis, vel arduis rebus, paucis utimur verbis, omnino sapienti opus esse auditore. De hoc discrimine, veluti παραπετάσμασιν, ac involucris quibusdam, obnubilandi philosophiam, agit Simplicius præfat. in categorias sect. x, & xI: ubi docet, duplicem esse evidentiam; unam à mente provenire, alteram à sensu: illam ab Aristotele; hanc à Platone prælatam. Præterea veterum philosophorum τοὺς μὲν μύθοις, τοὺς δὲ συμβόλοις τὴν σοφίαν ἀποκρύψαι, ὡς ἐν τοῖς παραπετάσμασιν· Ἀριστοτέλη δὲ παντὸς ἄλλου παραπετάσματος τὴν ἀσάφειαν προτιμῆσαι. *hos fabulis, illos ænigmatis seu symbolis occultâsse sapientiam, velut involucris: Aristotelem verò omnibus velamentis aliis obscuritatem prætulisse.* Ipsum adi, si plura de hoc voles.

† Lib. 3 od. 1.

Sed enim, inquiunt, ut hæc pro Homero dici possint, quid faciemus poetarum turbæ, non quidem lascivos Deorum amores canenti, sed suos; quorum paginæ penè omnes pruriunt libidi-

libidine? Quis bonus ejuſmodi doctores cariſſimis pignoribus adſciſcat? Qui hoc pacto pugnant, diſtinguere neſciunt inter vitium artis, & artificis. Nulla enim ars eſt tam laudabilis, ut non valeant eâ homines abuti.

Itaque Ariſtoteles in VII Polit. docet, in puerorum inſtitutione magnam eſſe curam adhibendam, ut non quaſvis fabulas diſcant; ſed eas ſolùm, quæ προοδοποιοῦσι * πρὸς τὰς ὕστερον διατριβάς. Unde clarè cognoſcimus, philoſophum & fabulas quaſdam agnoſcere, quæ moribus conducunt. Proinde, qui propter malos poetas omne vitant poetarum genus, ſimiles Lycurgi Regis videntur; qui cùm animadverteret aliquos, vino immoderatè utentes, multùm ſibi nocuiſſe, continuò vites omnes, è quibus tot commoda ad humanum genus redundant, excîdi juſſit. Ne ſimilis inſipientiæ peragamur rei; nec omnes poetas vitabimus, nec cunctos ſignabimus albâ lineâ. Vitabimus eos, qui mentem, moreſque, inficiunt laſcivis amoribus. Amplexabimur illos, qui Venerem quidem colunt, ſed Cœleſtem; Cupidinem, ſed Cœleſtis Veneris filium; Muſas, ſed ſeveriores. Duæ enim ſunt Veneres; duo Cupidines; duplices Muſæ. De Venere argumento eſt, quòd & Catullo epig. LXIX dicatur *duplex Amathuntia.* Nempe Venus una eſt patrima, quam Cœlus genuit, unde Οὐρανίαν in Sympoſio appellat Plato; ut & Theocritus in Epigrammatis: *Cœligenam* Varro appellat; *Cœleſtem* dixere Pœni; uti ex Mſ. Tertulliani cod. diſcimus, & Vet. Numm. in quibus & Ἀργίμπασα appellatur; quemadmodum & eadem dicta *Frugi*; ſi recta hæc lectio apud Paullum in *Frucinal.* Altera verò Venus, Jovis eſt ex Dione filia, obſcenarum & lutearum voluptatum præſes; unde Πάνδημον vocant Plato, & Theocritus: hoc eſt, *volgivagam*, ut lib. II. & IV, interpretatur Lucretius; ſive *volgariam*, ut exponit Appulejus in Apologia: cujus Veneris ſimulacrum Athenis in foro conſecratum fuiſſe à Solone, ſcribit Harpocration. Itidem multi quidem Cupidines dicuntur, non Propertio † modò, & Claudiano ″; ſed & Sillio, aqud quem Venus Cupidines turbam ſuam vocat, & de iiſdem dicit,

Mittit ſe cœlo niveis exercitus alis.

Itemque Papinio *, qui Amores, ſive Cupidines, *volucrum turbam*, *pharetratos fratres*, & *Veneris turbam* appellat. At ab Luciano in Demoſthenis Encomio, Seneca, & compluribus, duo ſolùm ſtatuun-

* *Viam præparant ad diſciplinas, quas diſcent poſtmodo.*

† *Lib. 2. Eleg. 29.*

″ *Epithalamio Honorii lib. II.*

* *Epithalamio Stellæ, & Violantillæ.*

statuuntur: quorum unus sit Veneris cœlestis filius, qui sanctos inspirat amores; alter alterius, qui turpes. Pari ratione & aliæ sunt Musæ Poëticæ, ab abusu poesios sic nuncupatæ; quas Philosophia apud Boëthium * ait, infructuosis affectuum spinis, uberem rationis segetem necare; aliæ verò, quas suas ibidem appellat Philosophia; quæ cum delectatione prosunt, dum non solùm metri suavitate, ac fabellis, animos oblectant; sed etiam interiori sententiæ allegoriâ, ac humanæ vitæ imitatione, formant ac firmant. At Poëtarum illi, qui obscenitatem sectantur, amant Musas meretriculas; ut idem eas Boëthius nominat. Nam, si Musas virgines colerent, non omnes implerent paginas verbis prætextatis, ac quibus virginum aures vulnerari metus sit. Quales verè dixeris, Catulliano † versu,

*Lib. 1 de consolat. philosop. pros. 1.

† Epig. 14

Secli incommoda, pessimos poetas.

At non audiendus idem, cùm sic scribere non veretur:

Nam castum esse decet pium poëtam
Ipsum: versiculos nihil necesse est:
Qui tum denique habent salem, & leporem,
Si sint molliculi, & parùm pudici,
Et quod pruriat, incitare possint.

Deum immortalem! Tum demum lepidi erunt versus poëtarum, si pruriginem excitent? Equidem non diffitebor, nusquam penè disertiores esse poetarum complures, quàm in ἐρωτικοῖς": unde & Bilbilicus vates de sese ait *:

" Amatoriis.

* Lib. 8. ep. 73.

Si dare vis nostræ vires, animósque Thalia,
Et victura petis carmina: da, quod amem.
Cynthia te vatem fecit, lascive Properti:
Ingenium Galli pulcra Lycoris erat.
Fama est arguti Nemesis formosa Tibulli:
Lesbia dictavit, docte Catulle, tibi.
Non me Pelignus, nec spernet Mantua vatem,
Siqua Corinna mihi, siquis Alexis erit.

Sanè si non alia poëmata vivere possint, quàm quæ lascivos canunt amores: potiùs eorum πᾶν † ἀπόλοιτο γένος", quàm ut ex iis vitam speremus, quibus non vivi modò noceamus, sed etiam mortui. Tuentur * se exemplo priorum, Pedonis, Marsi, Getulici, aliorum: quasi excuset habere culpæ socios. Neque satis est, si non ipsi noxia pangamus poëmata: ne legere quidem oportet, si

† Callimach.

" Omne genus pereat.

* Martialis epistola libri 1 Epigr.

virtutem

virtutem seriò, & castimoniam amemus. Quod inprimis adolescentiæ dictum velim. Cujus animum otiosum, ac fervidum, faciliùs lascivis cogitationibus implent, ac detinent. Quemadmodum enim, qui in sole ambulant, etiamsi aliâ de caussâ obambulent, colorantur tamen: sic ætas infirmior quamvis impuros illos ob purissimam & lectissimam dictionem legat, fere tamen fit, ut inficiantur mores. Quod non attendunt, qui sufficere putant, si temperanter educent suos, atque à malorum consortio arceant. Nam sufficit ad corrumpendum, si impuri poëtæ legantur, vel audiantur. Optimè igitur Plutarchus *: οὔτε πόλιν αἱ κεκλεισμέναι πύλαι τηροῦσιν ἀνάλωτον, ἂν διὰ μιᾶς παραδέξηται τοὺς πολεμίους· οὔτε νέον αἱ περὶ τὰς ἄλλας ἡδονὰς ἐγκράτειαι σώζουσιν, ἄν γε δι' ἀκοῆς λάθῃ προϊέμενος αὐτόν. *Neque urbem custodiant portæ cæteræ clausæ, si pateat hosti unica: neque adolescentem servet temperantia circa voluptates alias, si ignarus ipse se per auditum prodiderit.* Et sanè Ovidius ipse non potuit hoc diffiteri. Sic enim scribit in secundo de Remedio amoris:

** Libro, Quomodo juveni sint audienda poemata.*

Eloquar invitus, teneros ne tange poetas:
Submoveo dotes impius ipse meas.
Callimachum fugito, non est inimicus amori:
Et cum Callimacho, tu quoque Coë, noces.
Me certè Sappho meliorem fecit amicæ;
Nec rigidos mores Teia musa dedit.
Carmina quis potuit tutò legisse Tibulli?
Vel tua, cujus opus Cynthia sola fuit?
Quis potuit lecto durus discedere Gallo?
Et mea nescio quid carmina tale sonant.

Quare magnâ cautione opus est in hujusmodi scriptoribus; ut jam multi monuere: sed omnium instar esse poterunt Plutarchus libro, Quomodo audienda sint juveni poemata; & Basilius, Quomodo legendi Græcorum libri. De vero autem fine, atque usu poëtices, vide Platonem in Gorgia. Item elegantissimos Timoclis Comici versus Διονυσιαζούσαις " apud Athenæum lib. VI. Adi & quæ adversus Eratosthenem disserit Strabo libro primo. Item Maximum Tyrium oratione eâ, quâ poëticen laudat. E junioribus fusissimè hoc de argumento egit Joannes Boccacius toto lib. XV. de genealogia deorum; sed veriùs, quàm elegantiùs.

" Bacchis.

9. §. *Aliud*

9. §. *Aliud etiam telum intorquent. Nullum, inquiunt, hominum genus magis est pestilens adulatoribus: nulli autem exquisitiùs adulantur poetis: unde jam olim* grassatores *vocabantur; hoc est, adulatores, Festo interprete. Verùm non omnes laudationes pro adulationibus sunt habendæ. Sæpe promeritæ sunt, & dignæ, quæ celebrentur, ut alii ad simile excitentur exemplum. Contemtu laudationis contemnuntur virtutes: nec ulli laudes æquè aspernantur, quàm qui nihil agunt laude dignum. Nec tamen inficias ivero, sæpius à poetastris, quandoque etiam à dignis meliori nomine, falsas laudes decantari; præsertim famelicis, aut vanis ingeniis. Sed enim (quod sæpius reponere cogimur) non ex abusu usum nobilissimæ artis æstimari oportet.*

Nihil verò hic adferunt de eloquentia ligata, quod non itidem habeat locum in eloquentia soluta. Nam ipse Plato ῥητορικὴν statuit esse quartam κολακευτικῆς * partem. Super quo jam olim disputatum fuit; ut ex Luciano, & aliis, diximus libro de Natura ac Constitutione Rhetorices cap. 11.

* *Adulatricis scientiæ.*

10. §. *Nec diffitemur, nonnullos, ut in adulando sunt singulares, ita etiam vincere alios in maledicendo bonis; quam caninam eloquentiam vocare possumus.*

Huc referre liceat, cùm alia veteris comœdiæ, tum Aristophanis facundiam, Anyto, & Melito † inservientis, ut optimus suæ ætatis vir ad cicutam damnaretur.

† *Plato in Apologia Socratis; indeque innumeri, in his Laertius in Vita Socratis.*

11. §. *Sed enim hæc itidem ad abusum artis honestissimæ pertinent.*

Itaque, ut inter Rhetoricen germanam, & adulterinam, multùm interesse ostendimus dissertatione eâ, quam proximè diximus: ita & nunc distinguimus inter Poëticen ingenuam, & eam, quæ gratiam solùm, aut lucrum, consectatur.

CAP. IX.

Refelluntur, tum qui inanem esse poësios voluptatem ajunt; tum qui eam agnoscunt docere, sed meliùs id fieri contendunt, partim ab historico, partim philosopho. Siquidem historicum, dum factis insistit, singularia solùm attendere: poesin verò, quia considerat, quid fieri, vel dici, conveniat, spectare ipsum genus, sive τὸ καθόλου. Philosophum autem non eam adferre in docendo voluptatem, quàm poëta: ac propterea olim à poësi solere initia capi, cùm à futuro oratore, vel poëta; tum etiam aliis, atque adeò ipsis imperio civium destinatis.

I. §. DEJECTI *de eo, quòd poësis noxia sit Reipublicæ, molliùs agere videntur; ac solùm id contendunt, si non perniciosam, saltem inutilem esse poësin, ut quæ tota in eo sit, ut voluptate inani, ac sæpe puerili, aures demulceat. Neque negare possumus, poetarum aliquos solam sibi proponere voluptatem; quemadmodum & quidam, solius delectationis caussâ, præstantissimos etiam poetas legunt. Sed ejusmodi lectores pueris similes sunt, qui cum vel terras, vel res gestas, in pictura conspiciunt, potiùs oculos coloribus, quàm animum rei cognitione, pascunt. Poetarum illi, qui his solis se accommodant, abutuntur suâ arte: cui, ut superiori capite ostensum, illud propositum esse debet, ut delectet docendo, & doceat delectando. Qui hac parte à nobis dissentiunt, negant docendi munus à poeta requirendum. Quippe multis partibus utiliùs, ac meliùs, istoc ab historico fieri; cùm magis moveant facta, quàm ficta. Sed enim si eò præstantior sit scientia, quo propiùs ad philosophiam accedit; vicerit poesis: quia cum philosophi sit spectare non singula, sed universa; historicus contrà respiciat singula; poeta magis considerat universum: quippe qui non tam sibi proponat, quid dictum, factumve sit; quàm, quid fieri, vel dici, conveniat. Vt omnino operosius, & Philosopho dignius, sit poetæ munus, quàm historici.*

E. G. Historico sufficit, si candidè exponat, quomodo res gesta sit. Cujusmodi est, quid egerit Alcibiades. At poëta melius sæpe exemplar ob oculos ponit, quàm historicus facit; cui à veritate historiæ non licet recedere. Sanè ut Xenophontis Cyrus ille, quem in Cyropædia effinxit, potiùs est imitandus, quàm ille, quem Herodotus verè nobis depinxit: ita & perfectiùs pii, ac magnanimi principis exemplar ob oculos posuit Maro in Ænea, quàm si ex fide omnia prodidisset. Quid mirum? Historici est referre, quæ sunt: at poëta, quæ non sunt, consignat; sed scribit, ut res sunt. Respicit igitur τὸ καθόλου*. Hujus rei exempla etiam extra tragœdia petere licet. Velut ex Euripidis Hecuba: ubi Polyxenam inducit matri suadentem, ut, quemadmodum Ulysses petebat, ad Achillis tumulum mactaretur. Ac Polyxena quidem typus est animi generosi, & malentis honestè mori, quàm turpiter vivere. At mater Hecuba est exemplum vicissitudinis in rebus humanis. Atque eadem quoque typus est callidi consilii, quo usa in ulciscendo Polymestore ob occisum Polydorum. Polymestor, cujus oculi fuere effossi, & liberi occisi, exemplum est avaritiæ, scelesta multa suadentis: idemque ob pœnam, quam perpessus, figura est vindictæ divinæ. Polydorus παράδειγμα est divitis, ob pecunias in magna incidentis infortunia. Agamemnon, qui pro Hecuba contra Polymestorem exoculatum, liberisque orbatum, sententiam tulit, est typus æqui judicis. Similiter in Senecæ Hippolyto, Phædra quidem est typus fœdè insanéque amantis, & minimùm se demittentis. In Hippolyto autem est documentum pudici, et severi adolescentis. In nutrice Phædræ habemus fidam alumnæ, sed ultra aras; eóque simul videmus anum impudentem, & sceleratam. Theseus verò imago est principis trucis, ac præcipitis; attamen, in quo non omnino exstincti sint igniculi affectus paterni. Historicus istiusmodi refert, ut accidêre. Eóque idea virtutis, aut vitii, sæpe est imperfecta, atque obscura. At poëta, cui fingere licet, quod deest, supplet. Quicquid igitur dicat Diodorus Siculus †, hoc nomine poëtica historiæ præferri meretur.

* *Universum genus.*

† *Lib.* 1.

Atque hoc magis liquebit, si cogitemus, quanto operosior sit poësis. Nec enim solùm considerat, quid factum sit; sed etiam, quid fieri oportuerit, quid item decuerit. Absque hoc sit, ne convenientia quidem nomina possit imponere personis. In his multùm attendere oportet probabile, & decorum: unde denuo vi-

demus, eum circa universale versari. Jam quantæ est prudentiæ, aptè omnes omnium mores exprimere! Quomodo Homero in Iliade propositum est, repræsentare heroëm magni animi, ac bellicosum; in Odyssea virum prudentem. Quomodo item Maro in Æneidos libris refert pii ac magnanimi principis exemplum. Sic Aiacem furentem describere epicus, aut tragicus, si volet; primùm attendet, tum cujusmodi sint insani, tum quales sint magnanimi. Alterutrum enim non sufficit; quia alia spirant heroum animæ, quàm vulgares; non solùm, dum sui sunt compotes, sed etiam dum insaniunt; quia aliter hi, aliter illi, insaniunt. Quod si nonnisi prudentis ac philosophi est, concipere animo naturam, ac mores, tum insanientium, tum eorum, quibus magnus est animus: quanto sanè quis prudentior, tanto plus valeat in personis exprimendis. Unde etiam caussa dilucet, cur Vlyssem non eodem planè modo in Philoctete suò describant Æschylus, Sophocles, Euripides. Nempe non concepere similiter naturam, moresque hominis callidi, ac prudentis. Quæ satis ostendunt, ut poësis mediam obtineat naturam inter historiam, & philosophiam: ac partim cum utrâque conveniat, partim ab iis differat. Convenit cum philosophia, quòd respicit ipsum genus: sed differt, quòd singularia exponit. Congruit cum historia, quòd narret singularia: sed discrepat, quòd spectet ipsum genus. Quare quod Aristoteles ait, poësin attendere τὸ καθόλυ, * eóque illam esse φιλοσοφώτερον historiâ, id sapienter à δαιμονιωτάτῳ " philosopho dictum fuit.

** Vniversale.*
† Magis phisopho convenientem.
" Divinè planè.
** Lib. 1 epist. 2.*

2. §. *Neque est, quòd aliquis obtendat, saltem meliùs virtutem à philosopho doceri. Primùm ei opponam Horatium* *:

Cujus notum illud * de Homero:

Qui quid sit pulcrum, quid turpe, quid utile, quid non,
Planiùs, ac meliùs, Chrysippo, & Crantore, dicit.

3. §. *Sed si parum poëtæ valeat auctoritas, (nec sanè hac parte per omnia Horatio adsenserim) saltem negare non possumus, multos à poeta meliùs virtutem, ac prudentiam, doceri. Nam quemadmodum illi, quibus stomachus est corruptus, salubres cibos non admittunt: ita homines plerum-*

plerumque salutaria ad præcepta nauseant, nisi suavibus fuerint fabulis condita.

Verè Agathias Scholasticus epigrammate de Æsopo scripsit:

θελκτὸν δ' ἡ τρηχεῖα παραίνεσις, ———

Admonitio res aspera est, & quam omnes refugiant. Imò similiter ipse B. Chrysostomus homil. XXII ad Ephes. Ὅτι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν τῆς ἀρετῆς ἡ παραίνεσις πολὺ τὸ σκυθρωπὸν ἔχει. *Quod correctio, admonitioque si sola nudaque sit, admodum tetrica sit.* Hinc Julius Pollux cap. I Onomastici: Ἐπεὶ τὸ διδασκαλικὸν εἶδος αὐχμηρόν ἐστι καὶ προσκορὲς, οὐδὲν ἄν τι κωλύει προσθεῖναι καὶ μύθου γλυκύτητα εἰς ψυχαγωγίαν. Hoc est, *Quia nuda illa docendi ratio squallidior, molestiorque est, ac facilè satietatem affert: nihil prohibet, quo minùs adhibeamus & fabulæ dulcedinem, ad ducendos persuadendosque hominum animos.* Scitè Plutarchus * hanc rem mandragoræ similitudine illustrat. Quemadmodum, inquit, illa, vitibus adsita, vim suam in vinum transfundit, & somnum facit molliorem: sic sapientia, fabulis temperata, efficit, ut ea libentiùs audiatur.

* *Libro, quomodo juveni audienda sint poëmata.*

4. §. *Atque hoc imprimis apertum est in pueritia; quæ à præceptis abhorret, fabellis verò capitur.*

Adferam memorabile exemplum è Joannis Bocacii de Genealogia Deorum lib. XIV cap. IX; ubi sic scribit: *Fabulis labantium in desidiam mentium in meliorum frugem lapsus revocatos jam novimus: &, ut de minoribus, & me ipso, taceam, audivi jamdudum illustrem virum, Iacobum de sancto Severino, Tricarici, & Clari Montis Comitem, dicentem, se à patre suo habuisse, Robertum, Caroli regis filium, postea inclytum Hierusalem & Siciliæ Regem, tam torpentis ingenii fuisse; ut non absque maxima demonstrantis difficultate, prima literarum elementa perciperet: & cùm fere de eo hac in parte amici desperarent omnes, pædagogum ejus ingenium solerti astutiâ rimatum, fabellisque Æsopi in tam grande studendi, sciendique desiderium traxisse, ut brevi non tantum, domesticas has nobis liberales artes didicerit; verùm ad ipsa usque sacra philosophiæ penetralia mirâ perspicacitate transiret: talemque evasisse regem, ut, à Salomone usque, nullum doctiorem mortales agnoverint.*

5. §. *Ob hancce fabularum voluptatem solent Græci, in pueritia, studia sua à poetica ordiri.*

Auctor Lucianus περὶ γυμνασίων, & Athenæus lib. XII. Et ante hos

Strabo lib. I: Τὰς παῖδας αἱ τῶν Ἑλλήνων πόλεις πρώτιστα διὰ τῆς ποιητικῆς παιδεύουσιν, οὐ ψυχαγωγίας χάριν, ἀλλὰ σωφρονισμοῦ. *Pueros urbes Græciæ primò instituunt in poëticis; non quidem solius delectationis caussâ, sed propter modestiam.* Ac proximè præcesserat: Οἱ παλαιοὶ, φιλοσοφίαν τινὰ λέγουσι πρώτην τὴν ποιητικὴν, εἰσάγουσαν εἰς τὸν βίον ἡμᾶς ἐκ νέων, καὶ διδάσκουσαν ἤθη, καὶ πάθη, καὶ πράξεις· *Antiqui dixerunt, poëticam esse primam philosophiam; quæ à primâ ætate vitam nostram formet, doceatque mores, affectus, & actiones.* Itaque Lucianus Demonactem laudat, quòd non illotis pedibus aggressus esset philosophiam: sed priùs & in poëtarum lectione fuerit enutritus, & multos tenuerit memoriâ, & in dicendi arte fuerit institutus. Καὶ ποιηταῖς σύντροφος ἐγένετο, καὶ τὰ πλεῖστα ἐμέμνητο, καὶ λέγειν ἤσκητο.

6. §. *Nec pueros modò; sed omnes vulgares animas, rudiaque ingenia, fabulæ juvant.*

Nam, ut ibidem à Strabone dicitur, ἰδιώτης πᾶς, καὶ ἀπαίδευτος, τρόπον τινὰ παῖς ἐστι. *Omnes rudes, ac literarum imperiti, quodammodo pueri sunt.* Ea ratio est, cur oratores sæpe fabellis persuaserint populo, quòd non poterant severâ oratione. Etiam hac de caussa Orientis populi usque adeò fabulis gaudebant. Vide, quæ de utroque diximus in Institutionibus Oratoriis lib. IV cap. XI sect. III.

7. §. *Itaque veteres à Poetica potissimùm incipere voluerunt futurum Oratorem.*

Idem præcipit Lucianus in Lexiphane. Non tamen ob solas fabulas, sed simul ob totam elocutionem. Nam, ut Fabius Quinctilianus, ex Theophrasti sententia, scribit, libro XVI, *A poetis, & in rebus Spiritus, & in verbis sublimitas, & in affectibus motus omnis, & in personis decor petitur.* Itaque & Petronii hoc consilium est,

——— Det primos versibus annos,
Mæoniumque bibat felici pectore fontem:
Mox & Socratico plenus grege, mittat habenas
Liber, & ingentis quatiat Demosthenis arma.

** Pag. 91. 92. & seqq.* Vide Tullianas Andreæ Schotti quæstiones *: ubi docet, Poëticam, & Oratoriam, esse disciplinas affines, ac priorem quidem ad alteram præparare.

8. §. *Quod si futuro Oratori studia à poesi auspicanda, quanto magis id faciendum futuro Poetæ!*

Unde

Unde poëtam informans Horatius sic ait *:

Os tenerum pueri, balbumque, poëta figurat.

*Lib. 2 epist. ad Augustum.

9. §. *Imò universè id dixeris, ex veterum saltem sententia, optimè hinc initia capi, etiam iis, quos omnium exspectatio imperio terrarum destinavit.*

Unde & Theodosius Imperator, apud Claudianum †, sic Honorio filio præcipit:

Interea Musis, animus dum mollior, instes,
Et, quæ mox imitere, legas: nec desinat unquam
Tecum Graja loqui, tecum Romana vetustas.

† Panegyri in quartum Honorii consulatum.

CAP. X.

De nominis immortalitate, quam poetæ consequuntur. Atque hujus rei symbolum fuisse, quòd coronarentur hederâ, quæ folia non amittit. Hinc & Calliopen à poetis fingi hederaceâ insignem coronâ. Cujusmodi hederâ eam ad rem uterentur. Bacchum etiam hederâ coronari, quia refrigerat cerebrum, ubi quis largius se invitârit flore illo Liberi Patris. Item eâ redimiri Priapum, tanquam symbolo amoris; quia non amantes se arctiùs amplectuntur, quàm hedera parietes, vel arbores, ubi se applicuerit. Poetas etiam lauro coronatos; ut significetur, lauri instar semper eorum nomen virescere. Dubitatum, an poëtæ, eò quòd non uno carminis genere excellerent, etiam ornarentur coronâ ex pluribus floribus consertâ. Morem, quo poëtæ creantur laureati, non multò antecessisse annum abhinc trecentesimum. Quamquam verò sæpius indignis is honos conferatur: si tamen abusus absit, tam ferri posse, quàm illum creandi Doctores, aut Magistros. De claritate nominis, quàm poesis aliis conciliat. Quanto apud Græcos in honore fuerit poesis. Initio tamen sorduisse Romanis: sed postea suum illi precium fuisse. De more Romano adsurgendi in collegio poetarum, ac theatro. De Hiarno apud Cimbros, per qualemcunque poëticæ notitiam, ad regale fastigium evecto. Gemino honore dignos esse, qui non modò poesi excellant; sed togâ etiam, vel sago, Remp. juvent. Nec tamen leve decus mereri, qui solùm carmine polleant: quodque nullâ immunitatus prærogativâ gaudeant, non esse ex poetarum defectu, sed Legis.

Ad

I. §. *Ad tot bona poesios, quæ hactenus memoravimus, etiam illud accedit, quòd nomen pariant clarum, ac perenne. Vnde & coronabantur hederâ; quæ folia non deponit, sed victrix est vetustatis.*

Virgil. Ec. VII:

Pastores, hederâ crescentem ornate poetam.

Horatius lib. I Epist.

——— Seu condis amabile carmen,
Prima feres hederæ victricis præmia. ———

Iccirco Ovidius, in ultimas relegatus terras, hederam, melioribus temporibus magis convenientem, imagini suæ demi cupit lib. I de Tristibus:

Siquis habes nostris similes in imagine vultus,
Deme meis hederas, Bacchica serta, comis.
Ista decent lætos felicia signa poëtas.
Temporibus non est apta corona meis.

Atque idem de Catullo ait epicedio in Tibullum:

Obvius huic venies, hederâ juvenilia cinctus
Tempora, cum Calvo, docte Catulle, tuo.

Etiam in Propertio lib. II, & alios, magno numero, similia legas. Qnin Calliopen ipsam hederâ coronatam inducit Ovidius lib. V Fastorum, ac V Metamorphos. uti Musas complures Propertius lib. III, ac Sappho apud Clementem Alexandrinum lib. II Pædagogi cap. VII. Imò, Christianus poëta, Prudentius sic canit hymno ante cibum *:

* *Libro Cathemerinon.*

Sperne, Camena, leves hederas,
Cingere tempora queis solita es:
Sertaque mystica, dactylico,
Texere docta, liga strophio,
Laude Dei redimita comas.

Nec quævis tamen hedera erat idonea poëtis coronandis. Quod indicat locus ille Plinii lib. XVI cap. XXXIV: *Alicui & semen nigrum, alicui crocatum; cujus coronis poëtæ utuntur, foliis minùs nigris; quam quidam Dionysiam, alii Bacchicam vocant, maximè inter nigras corymbis.* Hanc iccirco Poeticam dixere; ut ex Dioscoride constat. Alioqui hedera etiam Bacchi, & Priapi, fuit; qui à Baccho accepisse inde coronam dicitur. Baccho hederacea corona est tributa, quia vim

vim habet refrigerandi: eóque arcet καρηβαρεῖν *: ut est apud Plutarchum lib. III Symposiacôn. Sic Ovid. VI Fast.

Bacche, racemiferos hederâ redimite capillos.

Vera est ratio, quam attuli: sed à fabula arcessere maluit Ovidius in III Fast.

Cur hedera hæc sumta est? hedera est gratissima Baccho.
Hoc quoque cur ita sit, dicere nulla mora est.
Nysiadas nymphas, puerum quærente novercâ,
Hanc frondem cunis opposuisse ferunt.

Quod etiam legas apud Nonnum in nono Dionysicôn:

Τὸν † μὲν ὑπερκύψαντα θεηγενέος τοκετοῖο
Στέμματι κισσήεντι λεχωΐδες ἔστεφον Ὧραι.

Ait doctissimus Carolus Paschalius lib. I Coronarum cap. XVI, Ovidium, si non hæc verterit, saltem inde sumsisse, quæ proximè attuli. Qui mirus est ἀναχρονισμὸς, cum Ovidius Nonnum annis antecesserit quadringentis. Non hoc excidisset eruditissimo viro, si cogitâsset, Nonnum, cùm priùs Διονυσιακὰ scripsisset; ut Ecclesiæ poesin suam probaret, carmine expressisse B. Joannis Euangelium, atque ita, pro laudibus Bacchi, cecinisse laudes Christi. Priapum verò similiter fuisse coronatum, cognoscimus ex Theocrito Epigr. III. Caussa est, quòd hedera sit amantium: unde Luciano vocatur φιλέρως ''. Videlicet libidinis, & salacitatis symbolum visa est, quòd arctè adeò hæreat parieti, vel arboribus, vel quæcunque amplexa esset. Hinc Horatius lib. I od. XXXVI:

——— Nec Damalis novo
Divelletur adultero,
Lascivis hederis ambitiosior.

* *Dolorem capitis è crapula.*

† *Quem quidem emergentem ex à Deo facto partu Coronâ hederaceâ partui præfectæ coronarunt Horæ.*

'' *Amans amantium.*

2. §. *Nec hederâ solùm coronati poëtæ, sed etiam lauro. Nempe, quia semper vireat, optimum eò visa symbolum nominis semper vigentis.*

Unde Hesiodus, in Theogonia, sibi etiam sceptrum lauri præviridis datum ait à Musis, cùm vocem divinam inspirarent. De Pindaro Horatius lib. IV od. II:

Laureâ donandus Apollinari.

Ovidius lib. II de Ponto ad Solanum:

Thyrsus enim vobis, gestata est laurea nobis.

Propert. lib. IV. eleg. VI:

Pura novum vati laurea mollit iter.

Eò autem lauru poëtæ coronati, quia hæc arbor ἀειθαλής, hoc est, semper virens: uti semper virent, vigentque, carmina poetarum. Nisi cum poëtis malis id factum exemplo Apollinis, vatum principis, qui Delphis è lauru dabat oracula. Caussam ajunt, quia non tangatur fulmine. Hanc tamen opinionem esse falsam, ostendimus lib. secundo de Origine & progressu Idololatriæ cap. XII.

3. §. *A quibusdam traditum est, siqui pluribus carminum generibus excellerent, pancarpiâ coronari solere.*

Uti à Gyraldo Hist. poetarum lib. I. Nec absurdus mos fuerit, quando, ut Festus ait, *pancarpiæ dicuntur coronæ, ex vario genere florum factæ.* Anacreonti vocatur μίτρα πολυάνθεμος *. Sed enim non occurrit nunc animo scriptor idoneus, qui istius moris fidem faciat.

* *Mitra multis floribus insignis.*

4. §. *Etsi vero consuetudo coronandi poetas est perantiqua: satis tamen recens mos ille, ut à principe aliquis poeta fiat laureatus; ut qui non multò ante Petrarchæ tempora cœperit.*

Invehitur in eum morem Lilius Gyraldus dialogo I Historiæ Poetarum †. Qui festivè addit, multos talium non mereri coronam ex hedera, vel lauro; sed urticâ, betâ, vel brassicâ.

† *Pag.* 15.

5. §. *Non tamen eam consuetudinem magnopere culpâro, modò abusus absfuerit. Cur enim non æquè in poesi aliquis publico possit testimonio ornari, quàm in philosophia, medicina, jure, aut theologia? Quæ consuetudo non paullo est antiquior.*

Præsertim in jurisprudentia: in qua ille Doctores creandi mos cœpisse creditur circa tempora Cæsaris Lotharii Saxonis. Is Henrico V in imperio successit anno CIƆCXXV. A Jurisconsultis verò mos hic fluxit ad Theologos. Apud Græcos tamen initia ejus rei aliqua fuisse existimantur, jam ante annum Christi quadringentesimum. Hoc inde Middendorpius ", & alii, colligunt, quòd Basilius Athenis despexisse dicatur omnia professionis insignia, quia solâ esset doctrinæ utilitate contentus. Sanè eo tempore Athenis obtinuisse illud examinis genus, quod nunc *depositionem beanorum* vocant,

" *Lib.* I *de Academiis cap.* 7

cant; satis est apertum ex oratione funebri, quam Gregorius Nazianzenus habuit in laudem S. Basilii *. * Pag. 327, edit. Morell. an. 1609.

6. §. *Nec poesis scribentibus solùm nominis parit immortalitatem; sed etiam iis, qui versibus celebrantur.*

Sic Synesius epist. XLIX, Hieronem à Simonide ait posteris commendatum: ac Anthemium similiter semper celebratum iri beneficio carminis, quod honori ejus scripserat Theotimus. Subjicit deinde hanc sententiam: Ποιητικῇ γὰρ ἔδωκεν ὁ θεὸς ταμιεύειν † τὴν δ᾽ εὔκλειαν· *Poëtica istoc Deus concessit, ut nominis honorem dispenset.* † al. ἀποταμιεύειν

7. §. *Quis verò ignorat, non solùm laude dignos, sed etiam eâ indignos, esse laudis avidos? Quare licet poesis præcipuè laudem mereatur, quòd purget animum vitiis, ac virtutem cum voluptate mentibus instillet: non leve tamen momentum, ad studium hoc honorandum, attulit innata omnibus laudis cupido. Itaque nihil mirandum, si cunctis penè gentibus tanto in honore fuerint poetæ; apud Græcos inprimis.*

Argumento est, quòd Phalaris ipse Stesichoro mortuo, quicum vivo illi fuerat simultas, templum jusserit exstrui. Quòd item Alexander Magnus tanti fecerit Homerum, ut ejus Iliada, divinum poëma, & rei militaris viaticum, vocaret: imò scriniolo ex Darii Codomanni spoliis, auro gemmisque pretiosissimo, adservaret; noctu pulvino unà cum pugione subjiceret, cum eo vigilaret, cum eo dormiret. Quòd item, Lacedæmoniorum secutus exemplum, cùm Thebas diriperet, ædibus Pindari pepercerit; ut testatur Plinius lib. VII. cap. XXIX. Idemque, ut indicat Horatius lib. I. epist. I, Chœrilum poëtam, quamvis ignobilem, in deliciis haberet. Quin ipsum Apollinis oraculum, ut inquit Incertus apud Eusebium, " unde multa depromit, Euripidem laudibus extulit; & Archiam, quòd Archilochum poëtam interemisset, de templo exire jussit. Et sanè, nisi apud gentes in honore fuissent poëtæ, non testimoniis poëtarum Græcorum, Arati, Menandri, Epimenidis, usus fuisset Apostolus Act. XVII, & I Cor. XV, & Tit. I. " Lib. 5 Præparationis Evangelicæ cap. 33.

8. §. *Aliquando tamen poetica, apud Romanos ipsos, nullo in pretio fuit.*

Auctor nobis Cato Censorius carmine de Moribus; unde hæc A-gellius * adducit: *Poëticæ artis honos non erat. Siqui in ea re studebat, aut sese ad convivia applicabat, grassator vocabatur.* Ubi *grassator* est adulator, & parasitus. Nam, ut Festus ait, *grassari antiqui ponebant pro adulari.* Itaque & à Catone id Marco Fulvio Nobiliori probro versum fuit, quòd Consul secum Ennium in provinciam duceret: ut est apud Ciceronem Tuscul. I. Verba Ciceronis sunt: *Honorem huic generi* (poeticæ) *non fuisse, declarat oratio Catonis; in qua objecit, ut probrum, quòd is in provinciam poetas duxisset: duxerat autem in Ætoliam consul ille, ut scimus, Ennium.* Jure verò aliquis miretur, qua fronte Cato hoc vitio verterit Fulvio Nobiliori, qui ipse antea, prætor in Sardiniam missus, eumpse Ennium assumserit. Sic enim de eo scribit Sextus Aurelius Victor, sive quisquis scriptor ille de viris illustribus, cap. XLVII: *Marcus Porcius Cato in Prætura Sardiniam subegit: ubi ab Ennio Græcis literis institutus.* Conferamus cum istis, quæ de Catone, Ennioque, in Catonis vita scribit Cornelius Nepos: *Prætor provinciam obtinuit Sardiniam; ex qua, Quæstor superiori tempore ex Africa decedens, Quinctum Ennium Poetam deduxerat: quod non minoris æstimamus, quàm quemlibet amplissimum Sardiniensem triumphum.* Videmus, apertè hîc dici, quæstorem fuisse, cùm abduceret Ennium è Sardinia: postea eodem rediisse prætorem. De comite assumto tum Ennio, altum silentium est. Nunc temporibus hæc distinguamus. Cato sub P. Cornelio Scipione, proconsule, qui postea dictus est Africanus, quæstor in Africa fuit, anno Urbis IↃL, M. Cornelio Cethego, & P. Sempronio Tuditano coss. Cumque non posset satis convenire cum suo proconsule, exitu anni ex Africa per Sardiniam rediit Romam: ac tum è Sardinia Romam traduxit Ennium: qui exinde in Aventino monte habitavit parco sumtu contentus, & unius ancillæ ministerio: ut est apud Eusebium in Chronicis. Sexennio autem pòst Cato in Sardiniam rediit prætor; nempe anno Urbis IↃLVI, Tito Quinctio Flaminino, & Sexto Ælio Pæto coss. Fuit hoc novennio antequam Fulvius Nobilior, adsumto comite Ennio, in Ætoliam profectus est. Contigit enim id anno Urbis IↃLXV. eoque annis XV, ex quo Ennius venisset Romam. Non possum in animum inducere, id Catonem fuisse vitio versurum, quod egisset prior. Quare omnino falli existimo Illustrium vitarum scriptorem, cùm ait, Catonem secum in provinciam deduxisse Ennium. Nec grave

* Lib II. cap. 2.

videri

videri debet, si ab eo abeamus, qui toties abit à veritate: ut vel in hac ipsa narratione. Nam ait, Sardiniam à Catone prætore subactam fuisse. Atqui ex Livio, & Plutarcho, constat, tum nullum fuisse in ea bellum. Pluribus hæc persecutus fui, quia video, eâ in parte aberratum esse à viris aliquot doctis: in his etiam optimo, & doctissimo, &, dum viveret, amicissimo, Paullo Merula, in vita Enniana.

9. §. *Vtcumque verò Poetica difficiles habuerit ortus in agresti illo & militari populo: postquam tamen semel recepta est, major majorque ei honos fuit.*

Nec sanè Cato, etsi iniquior poëtis foret, eos planè contemsit. Alioquin enim Ennium non abduxisset Romam. Sed meliùs eorum virtutes perspexit Fulvius Nobilior; qui, ut vidimus, hunc comitem assumsit in Ætoliam iturus. Atque ab eo alia quoque facta, quibus amorem erga Ennium suum, & universam poesin, comprobaret. Ut, quòd Ætolici belli manubias non Marti, sed Musis, sacravit. Sic enim Cicero pro Archia: *Iam verò ille, qui cum Ætolis, Ennio comite, bellavit, Fulvius non dubitavit Martis manubias Musis consecrare.* Atque idem, Censor anno Urbis IↃLXXV, exstruxit ædem Herculis Musarum, Ovidio etiam memoratam in VI Fastorum, & Macrobio lib. I Saturn. cap. XII. Sed illustris inprimis de eo locus est Eumenii Rhetoris orat. pro scholis instaurandis: *Ædem Herculis Musarum in circo Flaminio Fulvius ille Nobilior ex pecunia Censoria fecit, non id modò secutus, quòd ipse literis, & summâ * Poetæ amicitiâ duceretur: sed quòd in Græcia, cùm esset imperator, acceperat, Herculem Musageten esse, id est, comitem, ducémque Musarum. Idémque primus novem signa, hoc est, omnium Camenarum, ex Ambraciensi oppido translata, sub tutela fortissimi numinis consecravit, ut res est, quia mutuis operibus, & præmiis, juvari, ornarique deberent, Musarum quies defensione Herculis, & virtus Herculis voce Musarum.*

* *Nisi malis*, summi. *Quomodo & Cicero orat. pro L. Cornelio Balbo de Ennio ait*, Summus Poëta noster.

Nec Fulvio solùm charus Ennius erat: sed etiam Scipioni Africano superiori; ut Cicero pro Archia ait. Ac quàm familiaris idem fuerit Scipioni Nasicæ, liquet ex iis, quæ de duobus illis narrat idem in secundo de Oratore. Archias quoque apud Marium, & Lucullum in precio fuit. Imò, non multo pòst poësin admissam, etiam collegiũ poëtarum institutum est Romæ. In quo ei, qui principatum obtineret,

tineret, cæteri adsurgebant. Eóque fortasse Maro respiciens, in Ecloga ad Gallum ait:

Vtque viro Phœbi chorus assurrexerit omnis.

Nec tam dignitatis hic ratio habebatur, quàm doctrinæ. Itaque Attius poeta, in collegio poëtarum, non adsurgebat. C. Cæsari Straboni, viro summæ dignitatis, qui Mariano periit bello. Valerium Maximum * de eo audiamus: *Is Iulio Cæsari, amplissimo, & florentissimo viro, in collegium poetarum venienti, nunquam adsurrexit: non majestatis ejus immemor, sed quòd in comparatione communium studiorum aliquanto superiorem se esse confideret.* Sed de honore, qui poetis habitus est à Romanis, longum sit singula recensere. De Marone solùm dicam, quod Tacitus refert, vel alius, in dialogo de Oratoribus: *Malo*, inquit, *securum, & secretum Virgilii secessum: in quo tamen neque apud divum Augustum gratiâ caruit, neque apud populum Rom. notitiâ. Testes Augusti epistolæ, testis ipse populus; qui, auditis in theatro versibus Virgilii, surrexit universus, & fortè præsentem, spectantemque, Virgilium veneratus est, sic quasi Augustum.* Is assurgendi in theatris honos rarus erat, & Augustæ domûs proprius: unde hic Maronem dicuntur venerati, ut Augustum. Imò ne quidem nepotibus suis præstari eum voluit Augustus, quia metueret, ne sic nimium inflarentur. Suetonius Aug. *Nepotibus suis prætextatis adsurrectum ab universis, & à stantibus plausum, gravissimè est questus.* Viatico sit opus poëtas consecutos enumerare volenti: ex quibus Ausonius à Gratiano etiam consulari ornatus dignitate. Quid memorem gentes barbaras? uti Gallos; de quorum vatibus antea dixi: item Cimbros; qua in gente illud mirandum, quòd tanto iis in pretio fuerit poësis, ut Hiarnum, quia Frotonem regem epitaphio ornâsset, regem fecerint. Eâ de re sic Saxo lib. VI: *Carmine edito, auctorem Dani diademate munerati sunt. Ita ab eis epitaphium regno repensum, imperiique pondus paucarum literarum contextui donatum est. Adeò exili impendio ingens præmium stetit.*

* Lib. 3 cap. 8.

10. §. *Quamvis verò poetis omnibus honos non levis debeatur: longè tamen amplius merentur poetarum illi, qui non in umbris parietum sese continent; sed res etiam ipsi pace, vel bello, gerunt.*

Qualis fuere apud Græcos Alcæus, Archilochus, Tyrtæus, Sophocles: apud Latinos Gallus, Tibullus, Germanicus, Silius, atque

que alii : majorum item ævo nonnulli ; ac nostrâ ætate illustrissimus vir Hugo Grotius ; post honores in patria, quomodocunque de se merita, regni Suedici ad regem Christianissimum legatus ; quo de viro quicquid dixero, minus erit. Ad eos verò, qui nullam Reip. partem attingunt, neque alio prosunt, quàm poetando domi, pertinet illud imperatoris Philippi Augusti *: *Poëtæ nullâ immunitatis prærogativâ juvantur.* Ubi de poetis sermo est, quatenus sunt poetæ, nec aliâ re detinentur. Quamquam profectò non video, cur non illis etiam immunitas debeatur, qui, nullâ re aliâ occupati, carmine res gestas, vel alia, ævo digna, posteris prodant. Eoque placet sententia jurisconsultissimi Jacobi Cuacii †, cui & Scipio Gentilis '' se subscribere ait. Is dicere solebat, poëtas immunitatem habere nullam, non quia non sint dignissimi ; sed quia lex deficiat. Quod sanè est in Principem, vel Senatum, culpam conferre : & meritò quidem, ut mihi videtur.

* *L. Poeta de Profess. Cod. lib.* 10.

† *L. Poeta De Profess. Cod. lib.* 10.

'' *Lib.* 2. Παρέργ. *cap.* 1.

CAP. XI.

Accessum ad efficientem Poesios caussam : quæ triplex, natura, conatus rudis carminis, & artis perfectio. Naturæ nomine contineri, tum εὐφυΐαν, *sive ingenii felicitatem, de quo hoc capite agitur : tum* ὁρμὴν *sive impetum, quem* furorem poeticum *vocamus ; de quo cap. proximo dicetur. In* εὐφυΐᾳ *attendi facilitatem concipiendi animo ideam, quam imitatione exprimas. Ideam hanc partim esse ab imitandi amore ; partim à voluptate, quæ ex imitatione nascitur. Innatum hoc imitandi studium etiam in aliis disciplinis, atque artibus, locum habere. Nam inde esse, quòd oratorum aliqui exemplis potiùs gaudeant, quàm enthymematis. Nec minùs picturam, & artes similes, imitationi originem debere. Cùm verò insit cunctis æmulandi studium, variare tamen pro ingenio : ac quo quis illo magis valet, eo feliciùs imitari ; tales autem fuisse, quibus Poësis originem debet. Imò, quia alii magis ingenio pollerent in rebus gravibus ; alii vero levioribus : hinc orta esse duo poesios genera ; leve in Homeri Margite ; grave non in Iliade modò, sed etiam Odyssea ; etsi aliter crediderit vetus Terentii interpres.*

1. §. HACTENUS *actum de fine, usu, honore poesios. Aggrediar nunc exponere, quæ ad caussam efficientem,*

tem, atque inventionem, pertinent. Atque, ut antea fecimus, ita hîc etiam distinguere oportet inter Poeticam laxiùs ita dictam, & illam, quæ, excellentiori ratione, sic nuncupatur. In priori attendimus carmen: in posteriori figmentum. De carminis, hoc est, Musicæ, sive metricæ artis origine, diximus cap. III; ubi ostendimus, quomodo avium imitatione cani cæptum sit; atque hoc artificium præcipuè debeatur pastoribus otiosè considentibus, ac vel amores suos, vel aliud, meditantibus. Quibus verò gradibus paullatim hæc ars assurrexerit, donec àd fastigium perveniret; meliùs postea dicetur. Nunc verò, & cap. proximo, loquar de ea poesi, quam propriè, ac κατ' ἐξοχὴν, *hoc nomine Aristoteles dignatur. Caussæ ejus poesios tres sunt: primùm natura; hinc fortuita quædam, eóque rudia poesios initia, & sine arte; ac denique ars ipsa.*

Aristotelem in eo sequentes, tria statuimus poeticæ principia, τὴν φύσιν, τὰ αὐτοσχεδιάσματα, καὶ τὴν τέχνην *. Quomodo in choris factum videmus. Naturâ enim est pedum motio. Hinc contigit, ut pedes moverent ad numeros inconditos. Tandem inde ars observata, ordinatáque.

** Naturam, initia quadam quasi extemporalia, & artem.*

2. §. *Ad artem quæ pertinent, tribus libris exponimus. Hoc verò libro, qui ad tres illos quasi manuductio est, partim de naturali agam principio, partim de inconditis initiis.*

De quo universè quædam vidimus cap. II: ubi disquisitum, ecqua sit ars poëtice, cùm multi veterum soli eam naturæ tribuere videantur. Iis missis, particulatim nunc, quale id principium sit, ostendam.

3. §. *Naturæ verò nomine complector, tum ingenii bonitatem, sive vim excogitandi naturâ homini insitam, innatamque; tum etiam impetum illum naturæ, quo rapimur ad poema condendum. Tralatitiè eum* furorem *appellant; quia, quasi nostri non simus, alienos mores, & affectus, adsumimus.*

Naturâ homini insita sunt principia quædam, unde ars omnis proficiscitur. Longinus hæc appellat ἀρχέτυπα στοιχεῖα γενέσεως, hoc est, *elementa generationis*; nempe quia inde ars omnis, velut è semine, producitur. Sed natura non eodem modo est adfecta. Multi enim nihil possunt, nisi quasi furore quodam correpti. Unde Aristoteles ait: Διὸ εὐφυοῦς ἡ ποιητική ἐστιν, ἢ μανικοῦ. τούτων γὰρ οἱ μὲν εὔπλαστοι, οἱ δὲ ἐκστατικοί εἰσιν. *Iccirco aut ingeniosi est poëtica, aut furiosi. nam horum illi quidem ad fingendum idonei sunt, hi verò facilè extra se rapiuntur.* Quibus verbis gemina adfertur caussa poëticæ facultatis. Una inest ab ortu; altera est adventitia. Prior est εὐφυΐα, sive ingenii felicitas. Hæc enim facit, ut alii præ aliis à pueris sint ingenio perspicaciori, atque ad fingendum magis idonei. Quod quia est φαντασίας munus, inde est, quòd requiritur in poeta, ut sit εὐφαντασίωτος. Quod si audimus Julium Firmicum *, poëtæ & divinis carminibus nobiles nascuntur, si Luna defluens à Mercurio, in nocturnâ geniturâ plena luminibus ad Mercurium feratur. * *Lib. 4. cap. 17.*

Posterior caussa est μανία, sive ἔκστασις, quâ fit, ut homo extra se rapiatur, suique immemor alium hominem induat, ejusque cogitationes ac sermones aliis repræsentet. De his duabus caussis fusiùs aliquantò dicemus.

4. §. *Vtraque verò, & naturæ inquam felicitas, & furor ille, ideam sibi habet propositam: quæ & ipsa ad efficientem caussam refertur.*

Nec enim tam Platoni assentimus, quatuor receptis caussarum generibus quinctam addenti, ἰδέαν vel παράδειγμα: quàm Aristoteli lib. VII Metaphys. cap. VII cont. XXIII, ubi ἰδέαν refert ad caussam efficientem. Nam materialem domum effici ait à domo, quæ est in mente architecti, & sanitatem effici in ægro à sanitate ea, quæ est in medici animo. Pluráque de isto Scotus in I Sentent. Dist. II, & XXXVI; item Pererius lib. VIII de communibus Nat. Principiis & affect. cap. I.

5. §. *Hæc idea nascitur ex imitandi studio: quod naturâ quidem est homini insitum: sed augetur voluptate, quæ imitando capitur.*

De natura nemo ambigit. Nam satis constat, phantasiam in

 homine

** Maximè aptum ad imitandum.* *† Rationis expertium.*

homine esse vegetam, & efficacem magis, quàm in multis animantibus: unde fit, ut homo animal sit μιμητικώτατον *. Certè pueri etiam τῶν ἀλόγων † voces examussim exprimunt, & rerum quarumvis figuras ex argillâ, cerâ, aut aliâ solidiori materiâ, effingunt, vel picturam imitantur. Non tamen hæc ratio sufficit, quia utut animis hominum innatum esset imitandi studium; non iccirco in eo operam suam collocarent, nisi jucundum hoc ipsum foret, atque in honore haberent. Propterea alteram addimus rationem, quòd omnes delectationem capiant ex operibus imitatione expressis: adeò quidem, ut cum voluptate intueantur picturas rerum, etiam vilium, abjectarumque; sicuti scarabæi, muscæ; tum item earum, quæ, si ipsæ oculis cernerentur, horrorem, terroremque maximum incuterent. Nec illud leve hujus rei indicium est, quòd loqui, legere, scribere, aliáque, quæ ad prima puerorum rudimenta pertinent, picarum, aut psittacorum instar consequamur per imitationem. Argumento etiam est, quòd in disciplinis frequens est usus exemplorum; quæ scientiarum esse vades, præclarè dicebat Plato. Imò verò Aristoteles ipse, cùm lib. I. Rhetoricorum ″ docuisset, Oratorum alios esse ἐνθυμηματικοὺς *, alios verò παραδειγματώδεις †, adjicit, magis quidem eum θορυβεῖν, seu commovere ac conturbare animum, qui, ut cum poëta ″ loquar,

″ Cap. 2 ex vulg. distinct. sive secundum illam Barbari, ac Sturmii, cap. 11. ** Enthymemata frequentantes.* *† Exemplis probantes.* *″ Iuvenalis sat. 3.*

— *Curtum sermone rotato*
Torqueat enthymema:

attamen non minùs aptam esse ad persuadendum orationem illam, quæ utitur exemplis, quàm quæ abundat enthymematis. Quin, ut idem vult in problematis, sectione XVIII quæst. III: Τοῖς παραδείγμασιν χαίρουσιν οἱ ἄνθρωποι ἐν ταῖς ῥητορείαις, καὶ τοῖς λόγοις μᾶλλον τῶν ἐνθυμημάτων. *Homines, in oratione aliquâ de re fusa, magis exemplis, & fabulis, gaudent, quàm enthymematibus.* Ejusque rei rationes ibidem assignat philosophus.

Atque hæc quidem poësios origo fuit: quemadmodum & ab eodem imitandi studio initium duxere scalptura, pictura, & histrionice. Nam ut hæ imitantur figurâ, colore, voce; ita poësios species imitantur sermone, harmoniâ, & numero.

6. §. *Etsi autem* τὰ μιμήματα, *seu rerum imitationes, tantopere omnes afficiant: neutiquam tamen existimandum est, parem fuisse in omnibus rationem. Nam quibus ingenium conti-*

contigerat acrius, atque uberius, hi in imitando cæteris erant feliciores: atque istiusmodi fuerant, à quibus Poetice potissimùm cepit initium.

Præsertim illa; quæ non solùm spiritu poëtico animat verba à vulgo remota: sed etiam actiones imitatur. Majori enim εὐφυΐᾳ, sive ingenii acrimoniâ, opus ἐν μιμήσει τῶν πραγμάτων κατ' εἶδος *: longè autem minori, ubi fictione nihil, vel non multùm, opus: ut in hymnis, & similibus. Exemplo sit Callimachus; qui cum ingenio parum posset, si Ovidio credimus, arte tamen valuit.

* *Imitatione actionum particularium.*

7. §. *Etiam hæc ingeniorum diversitas fecit, ut diversæ essent poesios species. Nam cùm duo sint hominum genera,* σεμνότεροι, *seu* graviori præditi ingenio, *&* εὐτελέστεροι, *sive* leviores: *illi quidem imitati sunt actiones graves, & honestas; hi verò leviores, & pravas: atque ita duo sunt orta poematum genera; unum grave, ac honestum; alterum humile, ac convitiis indulgens. Homerus, qui utroque ingenio fuit, utriusque reliquit exemplum.*

Non tamen audiendus Erasmus, qui secutus Cornutum, sive Asperum, vel quisquis is est, cujus de Comœdia & Tragœdia libellum habemus, ab Homero putat Iliadem instar Tragœdiæ, Odysseam ad imaginem Comœdiæ, factam. Siquidem utrobique sunt actiones graves; neque differunt alio, quàm quòd in Iliade corporis fortitudinem; in Odyssea animi præstantiam repræsentare voluerit; quemadmodum scribit Plutarchus. Quare veteres audiamus; quorum judicio, Homerus graviores actiones expressit in Iliade, & Odysseâ: at leviores imitatus est in Margite; cujus poëmatis, præter Platonem, & Aristotelem, meminit Harpocration; qui in lexico decem Rhetorum, ex Marsyæ de gestis Alexandri historiarum opere, testatur, hoc poematis nomine Alexandrum Magnum à Demosthene appellatum fuisse. Addit autem, ἐκάλουν δὲ τοὺς ἀνοήτους οὕτω διὰ τὸν εἰς Ὅμηρον ἀναφερόμενον Μαργίτην, ὅπερ ποίημα Καλλίμαχος θαυμάζειν ἔοικεν. hoc est, *Vocabant autem fatuos hoc modo, ob attributum Homero Margitem; quem Callimachus admirari, atque in deliciis habere, solet.* Atque ex his quidem priorem Poëtices caussam, quæ ab origine homini inest, liquidò perspicimus.

CAP. XII.

De impetu naturæ, sive furore poëtico: qui quadruplex creditus; vaticinii ab Apolline; mysticus, Liberi; poëticus, Musarum; amatorius Veneris, ac Cupidinis. Quantam putarint vim furoris à Musis immissi. Longè aliam fuisse Aristotelis opinionem: qui impetum illum, sive furorem malis dicere, ab acrimonia atræ bilis esse judicabat: quod etiam in Sibyllis fieri credidit. A quibusdam hæc sic conciliari, quòd Musa, vel dæmon, etiam bilem commoveat. Sed nihil opus esse motu dæmoniaco; cùm sufficiat, hominem ingeniosum commoveri, sive ab acrimoniâ atræ bilis; sive amore, irâ, dolore, aliove affectu; vel vino; vel musicis instrumentis; vel etiam præstantium poetarum lectione. Unde sit, quòd Poëtæ finxerint, qui uno è tribus fontibus bibissent, poëtas fieri. Perperam dici, Aganippen ungulâ Pegasi apertum; quod solùm de Hippocrene, & Pirene, proditum. Somnium esse, somniantes in Parnasso fieri poëtas: ac origo ejus commenti ab Ennio: & simile figmentum Hesiodi, poëtam se factum, dum pecus pascit in Helicone. Heliconis, *ac* Parnassi, *etymon. Musices, ac poesios initium à pastoribus. Cur fontes, & montes, quos dicebamus, Musis fuerint consecrati.*

1. §. AB εὐφυΐᾳ *ad alteram venio naturæ partem, quæ extrinsecus accedere creditur. Est ea mentis excitatio, quæ vocatur* θεῖον πνεῦμα, *sive* ἐνθουσιασμός.

Nec mirandum, si spiritus ille, quem æthereo ab axe venire poetæ ajunt, φύσεως nomine comprehendatur. Quippe & εὐφυΐα inde promanat. Itaque Julianus Desertor, cùm tria hæc requisivisset in Musico sive poëta, ac philosopho, ingenium, amorem philosophandi, atque otium: mox, pro tribus istis, dicit Dei spiritum, amorem, & tempus. Sed operæ sit ipsum audire Julianum; è cujus epistola hæc à Suida in Ἀμφίων referuntur: Περίεστι γάρ σοι, καὶ σχολὴ, καὶ φύσεως ἔχεις εὖ, καὶ φιλοσοφίας ἐρᾷς, εἴπερ τις ἄλλος τῶν πώποτε. τρία δὲ ἅμα ταῦτα συνελθόντα ἤρκεσεν ἀποφῆναι τὸν Ἀμφίονα, τῆς παλαιᾶς Μουσικῆς εὑρετὴν, χρόνος, Θεοῦ πνεῦμα, ἔρως ὑμνῳδίας. *Est enim tibi, & abundans otium, & bono vales ingenio, & philosophiam amas, si alius unquam. Hæc autem tria simul juncta Amphionem, veteris Musicæ inventorem, efficere potuerunt: videlicet tempus. Dei spiritus, & amor canendorum hymnorum.* Hunc Dei spiritum, sive excitationem mentis, etiam requirit M. Tullius, epistolâ quadam ad

ad Q. Fratrem, ubi se purgat, quòd non pangat promissum carmen, ac sic se excusat: *Sed abest etiam ἐνθουσιασμός.* Ubi, quid Græca vox signet, ex Ciceronis orat. pro Archia intelligere est, cùm ait: *Poëtam naturâ ipsâ valere, & mentis viribus excitari, & quasi divino quodam spiritu afflari.* Nam extremis verbis ἐνθουσιασμὸν interpretatur. Nec difficile inter gentes fuit persuadere, omne hoc provenire ab afflatu divino: quippe quæ adsuevissent oraculis: ea autem qui funderent, bellè adflatum simulabant; neque qui plus saperent vulgo, facilè ausi fuissent detegere fucum, cùm totum hoc negotium non sacerdotali modò, sed etiam fraude constaret regum, ac virorum principum. Poetæ autem, quia à sacerdotibus alebantur, ut versibus ambiguis consignarent, quæ jussissent sacerdotes, sedulò horribile illud secretum occultabant. Hoc enim ut fieret, ex re communi erat. Uti verò in oraculis *furorem* vocabant, unde Maro in VI de Sibylla,

Vt primùm cessit furor, & rabida ora quierunt:

ita in poetis quoque *furorem* dixere, sed διακριτικῶς *poeticum*; ne cum vulgari furore confunderetur, ut fiebat quandoque. Unde sic Juvenalis scholiastes ad sat. VIII vers. CCXXI: *Hoc ideo, quia Nero Troados libros scripsit. Vnde & maximè insanivit, quia poëta fuit.* Furorem in poeta etiam exigebat Democritus Abderita, magnus omnino vir. Horat. epistolâ ad Pisones:

——— *Excludit sanos Helicone poëtas*

Democritus.

Ac Democriti quidem hæc verba adducit Dio Chrysostomus orat. LIII, quæ est de Homero: ὅμηρος φύσεως λαχὼν θεαζούσης, ἐπέων κόσμον ἐτεκτήνατο παντοίων, ὡς οὐκ ἐνὸν ἄνευ θείας καὶ δαιμονίας φύσεως, οὕτως καλὰ καὶ σοφὰ ἔπη ἐργάσασθαι. Id est: *Homerus naturam sortitus numine afflatam, omnigenorum carminum ornatum fabricatus est: ut fieri non potuerit, ut absque divina, & afflata natura, ita pulchra & sapientia carmina componerentur.* Quæ verba non solùm pertinent ad ingenii præstantiam; sed etiam mentis excitationem, quam *furorem* dicunt.

2. §. *Furor iste, secundùm Platonem, est quadruplex; à Phœbo, à Baccho, à Musis, ac denique à Venere, & Amore.*

Satis fuerit, si verba adscribam è Phædro*: Τῆς θείας μανίας τέτταρα μέρη διελόμενοι· μαντικὴν μὲν ἐπίπνοιαν Ἀπόλλωνος θέντες, Διονύσου δὲ τε- *Pag. 265 edit. H. Steph.

δὲ τελεστικὴν, Μουσῶν δ' αὖ ποιητικὴν, τετάρτην δὲ Ἀφροδίτης, καὶ Ἔρωτος· *Divina verò insaniæ quatuor fecimus genera, quibus totidem Dii praeessent. Ac vaticinii quidem inspirationem tribuimus Apollini, mysticam verò Libero, poëticam Musis, amatoriam Veneri, & Amori.* Clarè liquet, primo loco ponere furorem vatum, qui est ab Apolline: unde de Sibylla ait Maro lib. VI:

At Phœbi nondum patiens immanis in antro
Bacchatur vates, magnum si pectore possit
Excussisse deum.

Item,

——— *Stimulos sub pectore versat Apollo.*

Talis propriè φοιβόληπτος.

Alterum tribuit Baccho: cujus numine & poetæ adflantur; unde Horatius lib. III od. XXV:

Quo me Bacche rapis tui
Plenum? quæ nemora, aut quos agor in specus?

Vide & od. XIX. lib. II. Sanè, ut apud Lucianum legimus, Callisthenes Æschylum ajebat tragœdias in vino scribere. Athenæi quoque est lib. X: Καὶ * Ἀλκαῖος ὁ μελοποιὸς, καὶ Ἀριστοφάνης ὁ κωμῳδοποιὸς, μεθύοντες ἔγραφον τὰ ποιήματα. Notum, quid de Homero, atque Ennio, Horatius dicat. Nempe, ut idem ait, *Vina parant animos.* Imò, si credimus illi,

Nulla placere diu, nec vivere carmina possunt,
Quæ scribuntur aquæ potoribus.

** Et Alcæus lyricus, & Aristophanes comicus, ebrii scripsere poemata.*

Neque etsi hæc ridicula videantur, de nihilo propterea credita fuere. Nam sæpe hoc contingit, ut ingenium, quod in sobrio torpebat, calore vini excitetur; atque ita mota imaginatio vim, & fiduciam, concipiat; ut est apud Plutarchum in Symposiacis.

Tertius Platoni furor est Musarum: unde Poëtas dixere μουσοπατάγους: ut videre est apud Ciceronem lib. II ad Quinctum fratrem epist. IX: nisi legere malis μουσοπατάκτους, quasi à Musis percussos. Μουσόληπτος pro eo est apud Pollucem. De hoc furore ita Ovidius in tertio de Arte:

Est Deus in nobis, sunt & commercia cœli:
Sedibus æthereis spiritus ille venit.

Et VI. Fastorum:

Est Deus in nobis, agitante calescimus illo:
Impetus hic sacra semina mentis habet.

Quartus

Quartus est amantum; qui à Venere, & Cupidine, inspiratur. Unde apud Maronem * Venus Cupidini sic præcipit: * 1. Æn.

Occultum inspires ignem.

Qui postquam paruit matri,

Ardet amans Dido, traxitque per ossa furorem.

De multiplici hoc furore sic medicus antiquus, Cœlius Aurelianus, lib. I. χρονίων cap. V: *Plato*, inquit, *in Phædro duplicem furorem dixit. Vnum fieri mentis intentione, ex corporis caussâ, vel origine. Alterum divinum sive immissum, ejusque Apollinem inspiratorem esse, atque nunc vocari divinationem; ab antiquis verò appellatum furorem. Magna Græcorum vetustas maniam appellabat, quæ nunc Mantice dicta est. Item alium inquit ex Libero fieri patre; alium ex amore, & appellavit eroticum: alium ex Musis, quem appellavit protrepticon, quod ad carmen instruere videatur.* De isto Musarum furore sic Agathias lib. II Historiæ suæ †: ubi & ipse sententiæ hujus auctorem laudat Platona: Ἡ ποίησις ἱερόν τι χρῆμα καὶ θεσπέσιον. Ενθουσιῶσι γοῦν ἐν αὐτῇ αἱ ψυχαὶ, εἴποι ἂν ὁ σοφὸς ὁ Ἀρίστωνος, καὶ λίαν ὠδίνουσιν ἐπαφρόδιτα, ὅσα δὴ ὡς ἀληθῶς μουσόληπτοι γίνονται, καὶ τῇδε κάτοχοι τῇ βακχείᾳ. *Et sacra quædam, & divina res poësis. Afflantur enim in eâ animi furore quodam divino: ut sapiens ille Aristonis filius* (Plato) *dixit: valdéque venustè parturiunt, qui verè à Musis correpti, atque ab hoc furore implentur.* Sed ipsum etiam Platonem audiamus: qui inter alia sic scribit in Phædro ″: Ὃς ἄνευ μανίας Μουσῶν ἐπὶ ποιητικὰς θύρας ἀφίκηται, πεισθεὶς ὡς ἄρα ἐκ τέχνης ἱκανῶς ποιητὴς ἐσόμενος, ἀτελὴς αὐτός τε καὶ ἡ ποίησις ὑπὸ τῆς τῶν μαινομένων ἡ τοῦ σωφρονοῦντος ἠφανίσθη. *Qui absque Musarum furore ad poëticas fores accedit, persuasus, se artis beneficio bonum fore poëtam, imperfectus & ipse est, & cum poësi suâ sanâ ab illa, quæ est furentium, absumta evanescit.* Quæ verba etiam adducuntur ab Aristide, Platonicâ primâ. Eâque res Barthio imposuit Adverss. lib. LX. cap. IV *: ubi ea Aristidi tribuit. Nempe parum attendit, Aristidem antea dixisse, ut Plato Lysiæ verba inserit suis: sic se verba Platonis, tanquam legem, velle recitare. Quanta autem furoris poëtici vis sit, ostendit idem Plato in Jone: ubi refert †, ut Tynnichus Chalcidensis, cùm antea poema nullum memoriâ dignum composuisset, furore percitus, præclarum in Apollinem conscripserit hymnum.

† P. 2.

″ P. 245. edit. H. Steph.

* Col. 2870.

† Pag. 354

3. §. *Verùm tota hac de re aliquanto aliter sensit Aristoteles. Nam excitationem illam naturæ, quam ἐνθουσιασμὸν dicimus,*

credebat

credebat esse à temperie naturali, puta ab acrimoniâ humoris melancholici.

In hanc eum sententiam impulit, quòd ex naturæ principiis cognosci nequit esse dæmones. Existimavit igitur, furorem hunc poëticum non esse à Musis, aut Diis, quos Poetæ sint commenti; sed ab humore melancholico, quem vino similem facit. Eandem rationem esse judicat Sibyllarum, Baccharum, atque omnium, qui divino creduntur spiritu agitari. Interim Poëtas furore corripi, non inficiatur. Nam primo problemate xxx sect. ait: Μάρακος δὲ ὁ Συρακούσιος καὶ ἀμείνων ἦν ὁ ποιητὴς, ὅταν ἐκσταίη. *Maracus Syracusanus præstantior erat poeta, cùm mente alienaretur.* Et certè is quasi mente suâ alienatur, qui velut alienâ mente vivit; quod poëta facit: quippe qui, velut sui oblitus, alienos mores induat, ac πάθη assumat. Quare Ludovicus Castelvetrus, qui Aristotelis de re Poëtica librum Italicâ transtulit linguâ, eundemque emendavit, parum assecutus est Aristotelis hac de re sententiam; ut qui apud eum lib. de Poëticâ legendum putet, δι' ὃ εὐφυοῦς ἡ ποιητική ἐστιν, οὐ μανικοῦ. *Quapropter ingeniosi poetica est, non furore perciti.* Aristoteli quoque medici plerique adstipulantur; eosque inter Manardus epist. III lib. VII.

4. §. *Non desunt tamen, qui Platonis ut sententiam tueantur, sic ista concilient, quòd poeticus quidem furor sit à melancholia; sed hæc à dæmonio contingat.*

Quemadmodum scribit Avicennas.

5. §. *Sed nihil hic opus dæmonum inspiratione. Satis est, eum, qui phantasiâ valet, naturâque ad poësin idoneus est, concitari ad carmen pangendum. Quod etiam, cùm aliter fit, tum lectione præstantium poetarum, & instrumentis Musicis.*

Quomodo cantica Olympi, celebris Musici, ὁμολογουμένως ποιεῖ τὰς ψυχὰς ἐνθουσιαστικάς, *assensu omnium animas divino replent furore*: ut est apud Aristotelem lib. VIII. Polit. Qui & postea τὰ μέλη dividit, tertiumque eorum genus vocat ἐνθουσιαστικόν, hoc est, *furorem in animos inserens.*

6. §. *Sic igitur statuimus, furorem, sive ingenii excitationem, à quinque istis provenire: ab temperie, sive ab acrimonia humoris*

humoris melancholici: ab affectu, ut irâ, vel amore, quæ & ipsa faciunt disertos: ab vino, quod liberaliùs sumtum, excutit ingenii torporem: ab instrumentis musicis, quæ idem præstant: & ab excellentium poetarum lectione, quia eos legendo similem concipimus furorem.

Ut poëticus furor nihil aliud sit, quàm spiritus poëticus, dictionem animans, excitatus ab uno, vel pluribus quinque istorum, quæ memoravimus. Furor autem, ut diximus, vocatur κατὰ μεταφορὰν: quia, ut furiosi, sic poëtæ etiam, obliviscantur sui. Nempe poetæ, cùm illum impetum furorem vocant, & divinum spiritum, admodum poeticè, ac hyperbolicè loquuntur: quod & Scipionis Gentilis judicium est lib. II Παρέργων cap. II.

7. §. *Poetæ verò finxere, ternos esse fontes; unde si biberent, spiritum conciperent poeticum. Hi sunt Hippocrene, Aganippe, & Pirene. Quorum Hippocrene, & Pirene etiam, Pegasi, equi volucris, ungulâ, subjectam rupem pulsantis, narrantur fuisse aperti.*

Fontes hosce non pauci confundunt. Quippe in Phocide quidem sunt Hippocrene, & Aganippe, prope Helicona: Pirene autem in isthmo est Corinthiaco. Hippocrene, & Pirene, hoc commune habuerunt, quòd dicantur aperti esse ungulâ equi volucris: quem Pegasum dixere. Universi autem in eo convenerunt, quòd si biberentur, facerent poëtas. Est de duobus illustris Solini locus cap. XIII *: sed is variè legitur. Isaacus Casaubonus † credit, hoc voluisse Solinum, non Hippocrenen, & Pirenen, uti antea dicebamus: sed Hippocrenen, & Aganippen, tum Pegasi ungulâ esse apertas, tum facere poetas. Videlicet decepit eum Delrius; qui sic locum, præeuntibus, ut ait, Mssis suis, (sanè non optimis) pessimè edidit hunc locum: *Apud Thebas Helicon lucus est, Citharon saltus, amnis Ismenus: fontes, Arethusa, Oedipodia, Psammate, Dirce: sed ante alios Aganippe, & Hippocrene: quos Cadmus, literarum repertor primus, quoniam equestri exploratione deprehendisset, dum rimatur, quænam adisset loca; incensa est licentia poetarum, ut utrumque pariter disseminaretur, & quòd aperti forent alitis equi ungulâ, & quòd poti inspirationem facerent literarum.* Quomodo si scripserit Solinus, valde eum ratio fugerit. Nam nemo veterum prodidit, Aganippen ungulâ Pegasi apertam: sed

* *Sive ex aliorum distinct. cap. 7.*

† *In Persii Prologum.*

ſed ut de Hippocrene id conſtat, ita & de Pirene in Acroçorintho idem tradidere. Hinc Statius in quarto Thebaidos:

It comes Inoas Ephyre ſolata querelas,
Cencbraeaque manus: vatum quâ conſcius amnis
Gorgoneo percuſſus equo: quaque objacet alto
Iſthmos, & à terris maria inclinata repellit.

Ubi non poſſumus alium intelligere fontem, quàm Pirenen; ut oſtendit, quòd eum in iſthmo collocat Corinthiaco. Quare ſpiſſus eſt etiam error Lactantii interpretis, ſcribentis ſermonem eſſe de Hippocrene. De Pirene autem utrumque verum eſt, tum facere eum vates, unde Statius hîc fontem eum vocat *vatum conſcium*: tum percuſſu Pegaſi eſſe effuſum, unde idem ſubdit, *Gorgoneo percuſſus equo.* Dixeris, non ſi falſum ſit de Aganippe; eo falſum hoc eſſe, Solinum credidiſſe illud, quod dixiſſe eum dicunt Delrius, Caſaubonus, atque alii magno numero. Equidem ſubſcriberem, ſi ea conſtans eſſet lectio in codd. cunctis Solini. Atqui is in priori editione ſic prodiderat: *Incenſa eſt licentia poetarum, ut pariter utrumque vulgarent: ſcilicet, quòd eorum alter alitis equi ungulâ ſollicitatus foret; alter potus facundiâ animas irrigaret.* Quàm manifeſtè hic diſtinguit! In poſteriori verò ſic maluit, ut editio Salmaſiana repræſentavit: *Vt utrumque pariter diſſeminaretur, & quòd aperta foret alitis equi ungulâ, & quòd poti inſpirationem facerent literariam.* Ubi pro *aperta* malim *apertus*, ſupple fons Hippocrene: cùm verò *poti* ſequitur, ad Hippocrenen, & Aganippen, referendum. Hippocrene igitur, & Aganippe, faciunt poetas: ut hic Solinus jure ait: ac præterea id facit Pirene; Solino, ut vidimus atteſtante. At Aganippen Pegaſi ungulâ eſſe apertum, non dicit Solinus; nec dicere debuit.

8. §. *Ad hæc finxere aliquem fieri poetam, qui in Helicone paſceret pecus, vel in Parnaſſo ſomniaret.*

De Parnaſſo, & quod antea de Hippocrene diximus, conjunxit Perſius in prologo ſatyrarum:

Nec fonte labra prolui Caballino,
Nec in bicipiti ſomniâſſe Parnaſſo,
Memini, ut repente ſic poeta prodirem.

Eò autem alluſit, quòd Ennius in primo Annalium cecinerat, ſibi in Parnaſſo dormienti viſum in ſomnis Homerum: atque ex

eo

eo didiciſſe, nunc eam ſe habere animam, quæ quondam Homeri fuiſſet; ut quæ ſeſe per pavonem inſinuâſſet in corpus Ennii. Subnixum eſt hoc figmentum duobus. Prius eorum eſt μετεμψύχωσις Pythagorea; ſecundùm quam animæ à morte in aliud migrant corpus. Alterum eſt, quòd & Heſiodus antea in Θεογονίᾳ ſuâ cecinit, ſe poetam evaſiſſe, dum pecus paſcit in Helicone. Verùm in eo Heſiodi figmentum exſuperat Ennius, quòd hic fingat ſe ſomniando factum poetam: quale nihil Heſiodus. Imò quid magnopere mirandum, ſi dicat, ſe in Helicone factum poetam, dum pecus paſcit? Notum, carmina quærere ſeceſſum, & otia. Ea habuit in Helicone; ut aſſiduè illic potuerit meditari carmen paſtorale, atque alia alîus generis. Ennii verò de ſe commentum ſecuti poſtea Latinorum alii: inque his Perſius ſat. VI:

Lunai portum eſt operæ cognoſcere cives.
Cor jubet hoc Enni, poſtquam deſtertuit eſſe
Mæonides, Quinctus pavone ex Pythagoreo.

Valde autem veriſimile eſt, Heliconem, & Parnaſſum, commendari ſolere ab his duobus, paſtu pecoris, & oblectamento ambulantium. De priori in Helicone indicat Heſiodus; quando ait, pulcrum ſe à Muſis carmen edoctum

Ἄρνας ποιμαίνονθ᾽ Ἑλικῶνος ὑπὸ ζαθέοιο.

Agnos paſcentem ſub divino Helicone.

De utroque monte ex etymo etiam colligere eſt, quod dicebamus. Nam cùm Cadmus Phœnix, in Bœotiam veniens, locis dederit nomina ſuâ, hoc eſt, Phœniciâ linguâ, quæ dialecto ſolùm differebat ab Hebræa; ſatis eſt veriſimile, Ἑλικὼν eſſe ab הלך helech, *ambulatio*; quod ab הלך, halach, *ambulare, vacare*. Nempe quia eò ambularent, dum vacaret, & ad ſe oblectandum ibi convenirent. Parnaſſo autem ex eo fuerit nomen, quòd pecus ibi paſceretur. Nam Chaldæis פרנס parnes, *paſcere*, *alere*: unde פרנס parnas, *paſtor*. Inde igitur παρνησὸς, παρνασὸς, vel παρνησσὸς, aut παρνασσός. Variè enim vocem eam extulere. In montibus verò paſci pecus ſolere, fidem fecerit vel illud Maronis Eclog. II:

Mille meæ Siculis errant in montibus agnæ.

CAP. XIII.

De altera poësios caussa, quæ est carmen subitò, & ex tempore fusum. Ejus cùm suavitatem aures perciperent; cura accessit, priùs ad simile, mox etiam ad melius aliquid promendum. Caussarum in hisce observatio constituit artem; quæ tertia est poësios caussa. Quis artem invenerit primus, mirè discrepant Græci. In hoc dissensu maximè videri verisimile, à pastoribus repertam: idque in Græcia quidem circa Heliconem, Hippocrenen, locaque alia à poetis celebrata, ac Musis, vel Apollini, dicata. Nec tamen hæc prima ejus inventio existimanda: cùm poesis fuerit Hebræis nota, antequam Cadmus literas attulisset in Græciam. Quod si Musices originem inquiramus, ea multò diluvium præcesserit. Primò verò iidem Musici fuere, ac Poëtæ: quorum munia postea sunt discreta.

1. §. VIDIMUS *de primo poesios principio: videlicet natura; in qua &* εὐφυΐαν, *&* ἐνθουσιασμὸν, *consideravimus. Alteram poësios caussam cum Aristotele statuebamus* αὐτοσχεδιάσματα, *hoc est, versus subitò, atque ex tempore prolatos.*

Quæ verò Aristoteles αὐτοσχεδιάσματα appellat, ea similiter à Maximo Tyrio sermone XXI ᾄσματα αὐτοσχέδια nuncupantur; quasi dicas cantica incondita, vel numeros inconditos; cujusmodi apud cascos Latinos fuere versus Saturnii.

2. §. *Nec præcipiti gradu deventum est ad summum; sed primùm homines elegantioris indolis observarunt quædam venustè & numerosè alicui excidisse. Interim erant versus hi rudes, & impoliti: quippe citra meditationem prolati. Mox aliqua cura accessit: & tamen tum quoque solo constabant rhythmo. Postea etiam additus est character poëticus. Hinc & aliqua metri ratio cœpit haberi; sed rudior planè, atque imperfecta. Tandem & metrica lex certa fuit, ac perpetua.*

Nimirum, ut verè ait Tullius *, *nihil est simul & inventum, & perfectum.* Exemplo sint pictores; qui, ut Ælianus † refert, primitus tam rudes fuere, ut picturis necesse haberent subscribere nomen,

* *In Bruto, sive de Cl. Orat.*
† *Varia Historia lib.* 10 *cap.* 10.

men, aut hominis, aut leonis, aut simile, quo à spectantibus dignoscerentur. Ita & poesios initium, Fabio * quoque teste, omnino rude fuit. Paulatim tamen ἐξ αὐτοσχεδιασμάτων, sive rudibus & extemporalibus istis, pervenit ad politos limatosque versus; sicut ex Aristotele diximus. Atque hęc etiam Hebræorum poësi comprobantur. Nam in Iobo, & Proverbiis Salomonis, solùm rhythmus est, non metrum: hoc est, syllabarum numerus, non quantitas, attenditur. Idem judicium est de posteriori Mosis cantico. Similes igitur sunt versus, ac Græcorum illi, quos politicos vocant. Hi trochaici tetrametri catalectici videntur, si syllabas numeres; sed quantitas negligitur. At in psalmis ac threnis, ne rhythmus quidem observatur: sed oratio est soluta, quæ spiritu ac charactere poëtico animetur. Hieronymus † quidem ait, *psalterium in morem Pindari nunc Iambico currere, nunc Alcaico personare, nunc Sapphico tumere*. Sed non minùs de Pindaro, quàm de psalterio, fallitur. Nec enim Pindarus iis utitur metris, quæ Hieronymus putavit: nec ejusmodi metra inveniuntur. Nempe Hebræi in versibus nihil attendunt præter syllabarum numerum, & accentum. Utcumque interdum quædam accedere ad Græcorum, Latinorumque metra videantur. Quomodo canticum Mosis posterius vel ad hexametrum accedit, ut Josephus, Origines, & Hieronymus, putarunt; vel potiùs tetrametrum, quæ Iosephi Scaligeri sententia est Animadvers. Euseb. in prologum Hieronymi. Atque hæc ostendunt, poëticen quidem ab Orientis populis defluxisse ad Græcos; multùm tamen differre ab illâ Græcorum, ac Latinorum.

* *Lib. 9. cap. 4. item lib. 12. cap. ult.*

† *Præfat. in Chronicon Eusebii: uti & præfat. in Iobum.*

3. §. *Superest tertia Poetices caussa: quam Aristoteles τέχνην, sive artem, facit. De ea dispiciendum, à quibus, & quando, inventa sit. Ac Græci quidem sibi inventionem ejus tribuunt: quis verò repererit, aut quando reperta sit, non consentiunt.*

De origine poëmatum magna quæstio est; ut inquit Plinius lib. VII. cap. LVI. Neque alio nos juvat, quàm quòd idem dicat, *ante bellum Trojanum fuisse*. Nonnulli casu hoc inventum ajunt. Cùm anus quædam, à juvene concitatiùs incedente, esset in humero concussa, convitio eum incessit: quòd cùm impetu illo animi ἔμμετρον esset, placuit juveni numerus, & similia comminiscendi occasionem dedit. Ita Nazianzenus orat. III. in Julianum, & ibidem Elias Cre-

tensis; qui anum illam Phemonoën, Sibyllam, aut Philyram, fuisse censet. Diodorus Siculus lib. v. ait, Musis à patre Jove concessam esse τὴν τῶν ἐπῶν σύνθεσιν, τὴν προσαγορευομένην ποίησιν, *compositionem carminum, quæ poësis nominatur.* Hoc de Musis historiam non juvat; cùm *Musarum* vox κοινῶς notet scientiam ipsam. Nam מוסר mosar, *ars, disciplina.* Phœnices ajunt, Ponti filiam, sororem Neptuni, nomine Σιδὼ, primam cecinisse hymnum carmine; ut ex Sanchoniathone refert Euseb. lib. I. præparat. Euangelicæ. Sed nec istud quicquam ad historiam momenti adfert; quia tota penè Phœnicum Theologia pertinet ad naturæ scientiam. Nonnulli poësios gloriam referunt ad Orphea; quem poëtarum vetustissimum vocat Lactantius lib. I. cap. v. Ibidem eum Herculis σύγχρονον* facit. Uti & ante eum Tatianus his verbis: Ὀρφεὺς † δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον Ἡρακλεῖ γέγονεν. ἄλλα τε καὶ τὰ εἰς αὐτὸν ἐπαναφερόμενα (ἔπη φερόμενα vir magnus emendat) φασὶν ὑπὸ Ὀνομακρίτου τοῦ Ἀθηναίου συντετάχθαι γενομένου κατὰ τὴν τῶν Πεισιστρατιδῶν ἀρχὴν περὶ τὴν πεντηκοστὴν ὀλυμπιάδα. Tzetzes quoque historia CCCXCIX, Chil. XII, eum Herculis facit coætaneum, ac centum ante bellum Trojanum annis floruisse ait. Rectiùs dixisset, annis XXX, vel circiter. Ut qui cum Hercule, & Tyndaridis, cæterisque vectus sit Argonautis. At longè spissiùs erraru nt, qui eum XI seculis fuisse ajunt ante bellum Trojanum: quod legere est in Suidæ collectaneis. Nisi duos fuisse Orpheos placet: quod scholiastes Apollonii tradit in primum Ἀργοναυτικῶν vers. XXIII. Pausanias in Eliacis Orphea in magia excelluisse scribit; quodque Eurydicen uxorem ab inferis reduxisse dicitur, ex eo ortum esse, quòd umbram evocârit, quæ pòst statim evanuerit. Librorum ejus meminit Arnobius lib. v: *Libros sumant Threicii vatis, quos esse memorant antiquitatis divinæ.* Verùm de libris non facilè assentiam. Puto enim, triumviros istos Poësios, Orphea, Musæum, Linum, non fuisse: sed esse nomina ab antiqua Phœnicum lingua, qua usi Cadmus, & aliquamdiu posteri. Sanè λῖνος carmen, sive canticum, ac præcipuè lugubre: ut ex Athenæo, Eustathio, Suida constat. Nomen, ut puto, non quia Linum eo deplorarent, quod Grammaticum est commentum; sed ab Hebræo הלין helin, *murmurare*, unde תלונה telounah, *querela, murmuratio.* Ut Linus nomen poëtæ sit lugubria canentis. Musæus absque dubio à Musa, sive Μῶσα, quod à מוסר mosar, *ars, disciplina;* ut paullò antè dicebamus. Orpheus itidem à scientia nomen habuerit. Sanè Arifa Arabibus est *scire, novisse:* unde Arif, *sciens, eruditus, doctus.*

** Coævum.*

† Orpheus iisdem ac Hercules, temporibus fuit: alia autem, etiam versus ei attributos, ajunt, auctorem habere Onomacritum; qui fuit temporibus Pisistratidarum, circa Olympiadam quinquagesimam.

ctus. Hæc eo verisimiliora sunt, quia Tullius I de natura Deorum refert, Aristotelem prodidisse, Orphea istum nunquam fuisse; quæ verò carmina ejus nomine circumferuntur, ea à Pythagoricis attribui cuidam Cecropi, vel, ut legi debet, Cercopi. Et sanè si cujusquam nomine multa ferrentur, is Orpheus fuit. Nam, ut Suidas testis est, τριαγμὸς, seu τριασμὸς *, erat non ejus, sed Ionis tragici: sacri sermones, vel Theogneti Thessali, vel Cercopis Pythagorici, fuere: oracula verò, Onomacriti, uti & Initia: de quo etiam Tatianum antea auctorem laudavimus: Σωτήρια † autem Timoclis Syracusani, vel Pergini Milesii: Crateres, Zopyri: Θρονισμοὶ Μητρῷοι ″, & Bacchica, Niciæ Eleatæ: descensus ad inferos, Herodici Perinthii: Peplus, & Rete, Zopyri Heracleotæ, vel Brotini, seu Brontini: cujus & Physica credebantur. Nec dubium, quin Argonautica, quæ hodiéque Orphei nomen ementiuntur, planè sint alterius. Poterat sic Celso occurrere Origenes; cùm is non Mosem, sed Orphea, Linumque, audiendos contenderet. Nunc haut aliud respondet, quàm vera eorum scripta deperiisse. Sic enim scribit lib. I. contra Celsum *: Καὶ τῶν μὲν σοφῶν σου ποιητῶν ἔοικε μηδὲ τὰ βιβλία ἔτι σώζεσθαι &c. Verùm non omnium meminisse poterat vir summus. Porrò sive hanc, sive aliam ob caussam, alii rectiùs sibi videntur poëseos autorem facere Ἑρμῆν, sive Mercurium Ægyptium; à quo inter alia τὴν τῶν φθόγγων ἁρμονίαν † repertam, ait Diodorus Siculus lib. I: ubi affirmat, fuisse eum Osiridis ἱερογραμματέα, sive notarium à sacris. Alii hanc gloriam referre malunt ad ipsum Osiridem Ægyptium, Musarum patrem, quem Græci Apollinem dicunt; quemadmodum Aloidæ gemini Otus, & Ephialtes, primi creduntur tribus Musis (tres enim numero tunc solùm erant; quot Ephorum agnovisse, auctor Arnobius ″, quas ter ternas multò pòst constituit Pierus Macedo) in Helicone fecisse sacrificium: quamquam vetus Juvenalis interpres scribat in VII, non Aloidas hosce, sed Pierum primò sacrificâsse Musis, atque has idcirco *Pierides* dictas.

* *Ternarius.*

† *Gratiarum actio pro recepta salute.*

″ *Sessiones Magnæ matris.*

* *Tuorum sapientum poetarum neque libri amplius servari videntur.*

† *Vocum harmoniam.*

″ *Lib. 3.*

4. §. *In tanto dissensu maximè verisimile fit, repertam poesin à pastoribus: & in Græcia quidem primitus celebratam circa montes, fontesque, superiùs memoratos: qui iccirco Musis, vel Apollini, fuerint sacrati.*

Nempe cùm poetæ poëtas fieri dicerent, si quis conscendisset Parnassum, Heliconem, aut Cithæronem; vel si ex Aganippe, aut Hip-

Hippocrene bibiſſent: probè quidem norant, carmen *non tam fonte, quàm fronte, ſudari*; ut alicubi * Sidonius ait; ſed illud indicare voluerunt, poetas, quaſi in ſublimi ſeceſſu conſtitutos, & non vulgari liquore velut ebrios, concitari, ac rapi, divino quodam impetu, quem furorem, atque ἐνθουσιασμὸν, appellant. Hoc autem antiquis Græciæ temporibus contingebat pecus paſcentibus circa fontes, vel montes, quos antea dicebamus. Unde opinio invaluit apud vulgus, quam poetæ aluerunt, locis iſtis ſpiritum concipi poeticum.

* *Lib. 8. epiſt. 3. qua ad Leonem.*

5. §. *Nec propterea inventionem poeſios adſignamus Græcis. Nam ſi rem omnem ad Critolai, vel Scripturæ potiùs, lancem expendamus: ſatis parebit, eam gloriam potiùs deberi populo Dei, ac terris illis, unde gentes omnes originem traxere. Quippe apud Iſraelitas ſua viguit poeſis, non modò ante bellum Trojanum; ſed etiam ante Cadmi in Bœotiam adventum; à quo Græci literas ſuas acceperunt.*

Non jam aſſeram, quod Hebræi † dicunt, pſalm. XCII, ab Adamo ipſo ſcriptum: veris potiùs utar argumentis. Sed neque urgebo Deboræ, & Barachi cantica, quæ habemus Judic. cap. V. Nam etſi hi annis quaſi CL vixerint ante bellum Trojanum: tamen Cadmo ſeculo toto ſunt juniores. Suffecerint igitur cantica Moſis, & Mariæ, Exodi XV: item alterum Moſis, Deuteronomii XXXII. Carminum iſtorum meminit & Philo libro de vita Moſis, poſtquam narravit tranſitum maris rubri. Item Fl. Joſephus Antiquitatum lib. II cap. VII, & lib. IV cap. ult. Etiam Moſen librum de Iobo ſcripſiſſe, vel ſaltem ex Syriaca linguâ vertiſſe in Hebræum ſermonem, tradidit Polychronius, Apameæ epiſcopus, quique ſub Origenis nomine in Iobum edidit commentarios. Carmine verò hunc librum decurrere, tradidit B. Hieronymus præfat. in Iob, & epiſtolâ ad Paullinum de ſtudio divinarum ſcripturarum, & præfat. in Euſebii Chronica. In quo, ad Alcaicum, Sapphicum, & ſimilia metra reſtricto, falli antea dicebamus: ſed nihil hactenus verius, quatenus de carmine, etiam experte metri, apud Græcos Romanoſque obtinentis, ſermo eſt. Imò idem epiſt. ad Cyprianum tradit, à Moſe eſſe ſcriptos pſalmos undecim: nempe à nonageſimo, cujus inſcriptio, *Oratio Moſis, ſervi Dei,* uſque ad centeſimum,

† *Genebrardi lib. 1. Chron. & in pſal. 91.*

simum, qui inscribitur, *In confessione*. Atque idem, ex Rabbinorum doctrina, monuit Genebrardus. Quicquid de aliis fuerit psalmis, de nonagesimo, (utcunque ambigat Augustinus) fidem nobis facere debet inscriptio. Poesis igitur fuerit ab Hebræis. Nisi eos placet accepisse ab Assyriis: quam Veneti, Puteolani episcopi, doctissimi suâ ætate viri, fuisse sententiam, auctor est Joannes Boccacius lib. XIV de Genealogia Deorum cap. VIII. Nempe arbitrabatur, primum instituisse Nemrodum, ut canticis sacra celebrarentur gentilitia. Sed sententiæ ejus antiquum laudare debuerat auctorem. Cùm enim sacra, ac sacrificia, sint à populo Dei: caussa sanè est nulla, cur carmina sacra à nationibus potiùs, quàm veris Dei cultoribus, arcessamus. Præsertim cùm nihil habeant gentiles, quod antiquitate cum Mosaicis canticis certet.

6. §. *Imò, ut fugerent nos, quæ de Hebræorum seu rhythmis, seu metris, adduximus: Musicæ tamen antiquitas satis doceret, carminum originem Orientis populis deberi; neque ullum ejus parentem ab aliis posse adferri. Nec enim dubium, quin cùm imitandi studium, & harmoniæ dulcedo, homini insint à natura: cantus propè cum mundi incunabulis cœperit. Atque hoc etiam eo confirmatur, quòd Iubal* αὐλητικῆς, καὶ κιθαριστικῆς*, *inventor*, † *ipsius Adami trinepos fuerit.*

Atqui cantica illa, si non metro, saltem rhythmo constabant. Quod & dictum velim de antiquis Græcorum versibus, qui αὐτοσχεδιασματικοὶ vocantur ab Aristotele, & origo poesios ab eo fuisse dicuntur. Item de vetustissimis Romanorum versibus: quos designat Maro, cùm ait ″:

Nec non Ausonii, Trojâ gens missa, coloni
Versibus incomtis ludunt, risúque soluto.

Ubi non dubito, quin intelligi debeat simplex rhythmus cum cantu: hoc est, versus ἔνρυθμοι* quidem, at non ἔμμετροι †. Quales fuere Fescennini veteres: quos ante inventam satyram in usu fuisse, ait Horatius ″: imò & Livius lib. VII, ubi rhythmum, non metrum, videtur signare; cùm ait, ante satyram, cujus versus erant elaborati, & ἔμμετροι, obtinuisse *versum Fescennino similem, compositum temere, ac rudem*. Interim cùm cantui essent accommodati, ad poësin

* *artis canendi tibiâ, vel citharâ.*
† *Genes. 4. & Ioseph. in Antiq. Iud.*
″ *Lib. 2 Georg.*
* *numeros habens.*
† *metro constans.*
″ *epistolâ ad Augustum.*

* carmen. † oratio cantui accommodata.

ea oratio pertinebat. Quippe ᾠδὴ * nihil aliud est, quàm λόγ☉- μεμελισμέν☉- †, ut Strabo " definit.

7. §. *Antiquitus verò iidem erant Musici, ac poëtæ.*

" Lib. 1 pag. 18. edit. Parif. an. 1620.

Ut auctor est Tullius lib. III de Oratore, & Fabius lib. I cap. x. Quippe antiquissimi illi Musici religionis, ac naturæ mysteria, heroúmque gesta, ac similia, poëticis condiebant numeris; eáque ipsimet, vel assâ canebant voce, vel organis sociabant; quod Homerus pluribus ostendit locis; & apud Virgilium, uti antea quoque dictum, Jopas canit citharâ

——— *Errantem Lunam, Solisque labores,*
Arcturum, pluviásque Hyadas. ———

Hinc est, quòd Musica pro Poëticâ accipiatur apud Comicum, cùm ait *;

* Prolog. Heaut.

Repentè ad studium hunc se applicâsse Musicum.

Et †,

† Prolog. Phorm.

In medio omnibus
Palmam esse positam, qui artem tractant Musicam.

" sapientes. * sophistæ.

Ob eandem caussam est, quòd & Musici, & Poëtæ, σοφοὶ", & σοφισταὶ*, dicti sunt. Ac de Musicis testis est Athenæus lib. XIV: de Poëtis, & Laertius lib. I. Inde etiam est, quòd præsides poetarum Divæ, quas Musas dicimus, à modulatione, & cantu, *Camenæ*, appellantur: sed priùs nominatæ fuerunt *Casmenæ*, inde *Carmenæ*, postremò *Camenæ*; ut rectè Varro lib. VI. de L. L. ac pluribus antea † exposuimus.

† Cap. 2. §. 6.

8. §. *Quamquam verò iidem primò fuere poetæ, & Musici: postea tamen hæc munia fuere separata. Eóque poëtæ solùm condebant carmen: hoc est, materiam excogitabant, & eam concludebant rhythmo, ac modis. Musici verò, cùm hæc à poëta accepissent, modos tibiis adaptabant.*

Et alia sanè sapientiæ ratio, alia Musicæ artis: illa poëtis erat curæ: in quibus vocis venustas, ac manuum, pedúmve agilitas, minimè requirebatur: imò manibus, & pedibus capti, munia sua præstare potuissent: Musici autem, & saltatores, cùm materiem, & rhythmum, vel metrum, à poëta accepissent, hæc accuratiùs auribus sunt dimensi, & modos tibiis, ac saltationi, adaptârunt: de qui-

quibus eò minùs laborabat poëta, quia idem carmen in vario tibiarum systemate poni, eóque variè cani possit.

CAP. XIV.

DE ARTIS POETICÆ DIVISIONE.

1. §. *Superest, ut videamus de distributione Poetices: in qua non ita multùm nos juvat Horatius libro de Arte ad Pisones.*

Nec enim accurata admodum ejus est οἰκονομία*. Scio, viros eruditos, ut huic vitio medeantur, alio velle ordine disponere. Sed loquimur nunc, non quomodo illi (recténe, an secus, non disputo) collocare maluissent: sed quomodo, constanti omnium codicum consensu, digesserit Horatius: qui epistolam dedit, &, quasi per satiram, congessit præcepta compluria; de ordine autem non ita multùm laboravit.

* *dispositio.*

2. §. *Nec judicium satis ex Aristotele facere possumus: quia pars tantùm Aristoteleæ Poëtices ad nos pervênit.*

De quo abunde dixi cap. v, §. 5. In hisce reliquiis primò tractat de diversis rationibus imitandi. Cùm autem imitatio non solùm poesin, sed etiam alias comprehendat artes: apparet, partem hanc principem de poesios genere institui. Eam verò Aristoteles more suo obsignat: repetens nimirum paucis, quibus de rebus egerit. Ait enim †, Περὶ μὲν οὖν τῶν διαφορῶν, καὶ πόσαι, καὶ τίνες, τῆς μιμήσεως, εἰρήσθω ταῦτα. *De differentiis autem imitationum, & quot, & quæ sint, hæc dicta sint.* Pars secunda exponit originem, atque incrementum poesios: ejusque occasio est, quòd in extremo partis primæ explicuerat controversiam inter Athenienses, & Dorienses; quorum utrique comœdiæ, ac tragœdiæ, inventionem sibi vindicabant. Assignat autem duas poëtices caussas, imitandi studium innatum, & voluptatem, quæ ex eo percipitur. Prior propriè originis caussa est; altera progressûs, sive incrementi. De utrâque à nobis actum est cap. IV. Claudit hanc partem Aristoteles istis verbis †: περὶ μὲν οὖν τῆς ἐν ἑξαμέτροις μιμητικῆς, καὶ περὶ κωμῳδίας, ὕστερον ἐροῦμεν· περὶ δὲ τραγῳδίας λέγωμεν, ἀναλαβόντες αὐτῆς ἐκ τῶν εἰρημένων τὸν γενόμενον ὅρον τῆς οὐσίας. *De poësi quidem, quæ versibus*

† *In fine capitis 3.*

† *Initio capitis 6.*

bus hexametris imitatur, & de comœdiâ postea dicemus: de tragœdia autem nunc agamus; si priùs ex iis, quæ diximus, essentialem ejus definitionem collegerimus, Pars tertia de tragœdia fusè tractat. Eam à definitione tragœdiæ orditur: finit autem his verbis*: περὶ μὲν οὖν τραγῳδίας, καὶ τῆς ἐν τῷ πράττειν μιμήσεως, ἔστω ἡμῖν ἱκανὰ τὰ εἰρημένα. *Ac de tragœdia quidem, & imitatione in agendo, sufficiant nobis, quæ dicta sunt.* Pars quarta est de epopœia, quam Aristoteles vocat διηγηματικὴν, καὶ ἐν μέτρῳ μιμητικὴν, hoc est, *narrativam, & imitatricem in metro*, puta hexametro, quod κατ' ἐξοχὴν hoc loco appellat μέτρον. Extenditur ea pars usque ad illa verba †: Περὶ δὲ προβλημάτων, καὶ λύσεων, ἐκ τε πόσων, καὶ ποίων ἂν εἰδῶν εἴη, ὧδε θεωροῦσι γένοιτ' ἂν φανερόν. *De problematibus verò, & solutionibus, ex quot, & qualibus formis sint, hoc modo rem considerantibus utique fiet manifestum.* Atque hæc initium sunt partis quartæ: quæ locos nobis suppeditat, unde petere est solutiones variarum quæstionum poeticarum. Varios enim tradit modos, quibus allatæ adversùs eximios poetas criminationes repelluntur. Eam partem terminat hisce verbis ": Τὰ μὲν οὖν ἐπιτιμήματα ἐκ πέντε εἰδῶν φέρουσιν. ἢ γὰρ ὡς ἀδύνατα, ἢ ὡς ἄλογα, ἢ ὡς βλαβερὰ, ἢ ὡς ὑπεναντία, ἢ ὡς παρὰ τὴν ὀρθότητα τὴν κατὰ τέχνην. αἱ δὲ λύσεις ἐκ τῶν εἰρημένων ἀριθμῶν σκεπτέαι· εἰσὶ δὲ δώδεκα. *Atque has quidem reprehensiones ex quinque formis afferunt: vel enim ut quæ fieri non possint, vel ut quæ sint præter rationem, vel ut perniciosa, vel ut subcontraria, vel ut adversantia rectitudini, quam exigit artis natura. Solutiones verò ex totidem, quot jam diximus, petendæ sunt.* Pars quincta, eadémque extrema, ab his incipit verbis; quæ & indicant, quâ de re agat*: Πότερον δὲ βελτίων ἡ ἐποποιητικὴ μίμησις, ἢ ἡ τραγικὴ διαπορήσειεν ἄν τις. *Vtrùm verò melior sit Epopœiça imitatio, an Tragica, dubitaverit quispiam.* Hanc claudit istis verbis: εἰ οὖν . . . φανερὸν ὅτι κρείττων ἂν εἴη μᾶλλον τοῦ τέλους τυγχάνουσα τῆς ἐποποιίας. *Si igitur* &c. *manifestum est eam, quæ magis finem consequitur*, hoc est, tragœdiam, *meliorem esse epopœiâ*. His subjicit totius libri epilogum, quo à se de tragœdia, epopœia, & reprehensionibus, ac solutionibus actum ait. Nam quinctam partem, quæ tragœdiam, & epopœiam, confert, nominare haut attinebat; quia, cùm ante epilogum illius partis conclusionem posuerit, ejus recens fuerit memoria; vel potiùs, quia non simpliciter necessaria erat ejus quæstionis explicatio, cùm non sit de essentia artis. Atque hæc de quinque partibus Poëticæ Aristotelicæ: quas sub tribus illis complecti licet; de natura poesios, de tragœdia, de epopœia. Quæ partes neutiquam sint toti arti adæquatæ, ac pares.

*Extremo cap. 22.

† Initio capitis 25.

" Extremo cap. 25.

* Initio capitis 26.

† Penè extremo cap. 26.

Quid

Quid mirum? cùm multò plura de hac scripserit Aristoteles, quàm habemus; ut antea diximus.

3. §. *Utcunque autem imperfecta sit Poetice Aristotelis: ex reliquiis tamen operis, & aliarum disciplinarum ἀναλογίᾳ, satis cognoscere est, optimè duas Poetices partes statui; universalem unam, quæ omnium poematum communia exponat: alteram particularem, quæ speciatim de quoque poëmate pertractet.*

Nam, ut paullò antè vidimus, primùm Aristoteles naturam poëticæ exponit: deinde ad tragœdiam, & species poematum alias, accedit. Sed idem ex aliis disciplinis manifestius est, quæ integrè ad nos pervenerunt. Uti è Logicis, Physicis, & philosophia practica. Nam duæ sunt partes Logices; quarum prior tractat communiter de omni syllogismo; altera de singulis syllogismi speciebus: duæ item Physices; è quibus una explicat ea, quæ omnibus naturalibus corporibus communia sunt; altera illa, quæ cuique sint propria: duæ itidem philosophiæ practicæ; cùm una mores cujusque universè consideret, quod in Ethicis fit; altera particularis sit, quia vel civitatis, ut Politica, vel rei familiaris, ut Oeconomica, administrandæ rationem docet. Unde sic colligimus: cùm plures sint poematum species; ut in Artis præceptis ostensuri sumus; atque his speciebus multa sint communia; multa etiam quarundam, aut unius sint speciei propria: artis certè Poetices itidem duas partes esse, quarum prior ea persequatur, quæ in quolibet poematis genere necessaria sunt; altera exsequatur, quæ propria sint huic, vel illi poematis generi. Non quidem ignoro, Poeticen esse artem; artes verò tradi ordine analytico; eóque primò in hac de fine, deinde de ratione finem consequendi, esse agendum: verùm haut judico, doctrinam de fine poeticæ, imò nec poesios ipsius, quæ Poeticæ finis est, tot controversiis implicari, ut operæ pretium facturus sit, qui eam distinctam fecerit poeticæ partem. Sicui tamen aliter videbitur; is haut absurdè Poeticam dividet in particulam illam, quæ de fine erit; partémque alteram, quæ viam explicet, ad finem illum necessariam; quemadmodum ab Aristotele in Analyticis posterioribus, ac Ethicis Nicomachiis, factum videmus. At partem hanc posteriorem distribuet in communem, sive

universalem, & propriam, seu particularem; quemadmodum antè Poeticam universam partiebamur.

Hæc magis placent, quàm eorum opinio, qui artis universæ censent sex esse partes, pro sex illis poematum generibus, quæ Aristoteles recenset lib. de re poetica *. Ea sunt, ἐποποιΐα, τραγῳδία, κωμῳδία, διθυραμβοποιητική, αὐλητική, καὶ κιθαριστική. *Epica poesis, tragœdia, comœdia, dithyrambica poesis, quæque tibiis utitur, ac citharâ.* Negant enim, plura esse poematum genera: quod & Robortelius putavit †. Malim ego auleticen, & citharisticen, præterire; ut veriùs Musices partes: sicut ostendam lib. II Poeticarum Institut. cap. I. §. 7. Satius quoque fuerit, epigrammata, imò & elegias, distinctum facere poematum genus. Censeo etiam, universa hæc meliùs ad duo poesios genera revocari. Ut si eam dispescamus in dramaticam, quò pertinent comici, & tragici: & exegeticam, qualis est poesis tum heroica, & elegiaca; tum lyrica, cum ea quæ tibiâ fit, & dithyrambicâ; tum etiam illorum, qui condunt epigrammata. Quamquam verò non diffitear, commodè eo pacto dividi poemata: non tamen hinc peti posse arbitror divisionem totius artis, sed solius partis propriæ: sub qua particularis omnis horum poematum consideratio, quasi sub genere, sive potius toto, ut vocant, integrali, continetur. Atque idem dixero, sive cum nonnullis visum fuerit, sex facere poetarum genera; heroicos puta, tragicos, comicos, melicos, satyricos, dithyrambicos: vel octo cum aliis; quinque videlicet priori loco memoratos, & præterea epigrammatarios, jambicos, ac mimos: sive undecim cum Isacio Tzetze ''; qui, præter heroicos, elegiacos, lyricos, dithyrambicos, & epigrammatarios, non jambographos modò superaddit: sed etiam anathematicos, hymnographos, asmatographos, epithalamiographos, & monodos. Nimirum tanta opinionum diversitas provenit ex eo, quòd alii dividunt poetarum genera à vario carminum genere; alii à materia, quam tractant; aliqui etiam ambo genera commiscent. Quam rem fusè excussit Gyraldus primo de Poetis dialogo ''. Deque generibus hisce singulatim ferè ago duobus posterioribus libris tripartiti operis, quo tradimus universæ Artis præcepta. Nunc igitur sufficere putavi, si digito ista attingerem; nec alio id fine, quàm ut meliùs intelligeretur, quod de Artis totius divisione in partem communem, & propriam, dictum nobis antea fuit.

[margin:] * *Cap. I.*

[margin:] † *In Arist. de Poet. cap. I.*

[margin:] '' *Prolegomenis in Cassandram Lycophronis.*

[margin:] '' *Pag. 28 usque ad 41. edit. Basil.*

FINIS.

INDEX LIBRI
DE
NATURA, ET CONSTITUTIONE POETICES.

Prior numerus, qui est Romanus, caput libri: barbaricus, seu siphra, paginam indicat.

Argo-

B.

C.

Casno

D.

E.

Gra-

Me-

FINIS.

EMENDANDA.

PAg. x. verſ. 23. pro *τεκμήριον* ſcr. *σημεῖον*. xi. verſ. penult. poſt *ulteriùs* dele diſtinctionis notam. xii. in margine, poſt *poetica*, adde *dicit*. xvi. 16. pro Ἄγλαυρος ſcribe Ἄγλαυρος. xvii. verſ. penult. ſcribe, ψόγους ὥσπερ ἕτεροι. xviii. 7 poſt *Donatus* adde, *ſive Euanthius*. xxii. 9. poſt *etiam*, adde, *apud Laertium*. xxiii. 7. poſt *quoque* adde, *ſeu Euanthius*. xxxv. 27. ſcribe, *claruit jam circa*. xlii. 26. pro *collimat*, *collineat*: ac ſimiliter in margine. xlv. 21 pro Βιά ἐν ſcribe, Βιαὰ δ' ἐν. lxiv. 24. pro cap. 11 ſcrib. v. Pag. lxvii. 20 poſt *habemus* adde: (*Euanthium videri; alibi dicetur*) lxx. 12 ſcribe φιλοπόλεμος.